

*La presència de la
dona dins el món de
la cobla*

Llibertat

2n Batxillerat

Curs 2017-2018

La presència de la dona dins el món de la cobla

«S'ha d'entendre la qüestió de gènere com una de les maneres de construir la societat
també musicalment» – Jaume Ayats.

0. AGRAÏMENTS

Aquest treball ha estat possible gràcies a la col·laboració i ajuda donada per diverses persones i gràcies a altres que no han contribuït directament al treball però que han estat presents durant algun moment de la meua vida i m'han ajudat a créixer com a dona músic.

Especialment agrair al meu tutor per transmetre'm molta energia i ganes que han fet que em sentís motivada per fer el treball.

Als meus pares, per donar-me suport incondicional.

A la meua germana, per haver-me obert les portes d'aquest gran món de la cobla i a qui li dedico tot el treball.

A la meua parella, per fer-me veure que les coses sempre acaben sortint bé.

Als meus dos directors de cobla i professors de flabiol i tamborí que m'han ensenyat a fer-me valer com a dona músic.

A l'Anna Costal per cedir-me el seu treball de camp.

A la Isabel Castelló per haver-me explicat la seva experiència tant obertament.

A l'Ajuntament de la Bisbal d'Empordà per deixar-me accedir a l'arxiu de l'Escola de Música Conrad Saló sense cap tipus d'impediment.

I, finalment, a les vint-i-dos dones músics de les cobles de la província de Girona que han explicat la seva experiència i opinió tant sincerament.

Gràcies a tots.

ÍNDEX

0. AGRAÏMENTS	0
1. INTRODUCCIÓ	1
2. MARC TEÒRIC	4
2.1. ORIGEN I HISTÒRIA DE LA SARDANA	4
2.2. LA COBLA I LA SEVA FORMACIÓ	5
2.3. L'ESCOLA CONRAD SALÓ	6
2.4. LES DONES I ELS INSTRUMENTS	7
2.5. LES DUES PRIMERES DONES QUE TOQUEN LA TENORA	8
3. MARC PRÀCTIC	10
3.1. ESTUDI SOBRE L'ESCOLA CONRAD SALÓ	10
3.1.1. El professorat	10
3.1.2. L'alumnat	14
3.1.3. Un testimoni d'excepció	17
3.2. ESTUDI DE LES COBLES EN ACTIU DE LA PROVÍNCIA DE GIRONA	20
3.3. ESTUDI DE LES 22 DONES MÚSICS DE LES COBLES DE LA PROVÍNCIA DE GIRONA	22
3.4. COMPARACIÓ DELS RESULTATS OBTINGUTS AMB EL TREBALL DE CAMP DE L'ANNA COSTAL	33
4. CONCLUSIONS	35
5. REFERÈNCIES	37
6. ANNEX	41
6.1. INFORMACIÓ DE L'ESCOLA CONRAD SALÓ	41
6.2. FITXA DE LES COBLES	89
6.3. RESULTATS DE LES ENQUESTES	96
6.4. ENTREVISTA A ISABEL CASTELLÓ	123

1. INTRODUCCIÓ

Escollir el tema per un treball de recerca amb el qual em passaria treballant-hi moltíssimes hores des de primer fins a segon de batxillerat va ser per mi tot un repte. Així doncs, vaig començar amb una llista de la qual n'anava descartant cada dia. El tema que semblava definitiu un dilluns al vespre, el dimarts quan em llevava ja no el veia tant clar i el descartava. Més tard, vaig confiar en què les noves tecnologies d'avui dia com internet m'ajudessin a trobar-lo. Però no em vaig adonar fins al cap d'unes setmanes que, en comptes d'indagar per pàgines webs o preguntar a persones pròximes a mi quin escollirien, havia de centrar-me en mi, en les coses que m'envolten, les meves aficions, la meva vida personal, etc., i així, em vaig prendre al peu de la lletra la frase: «si fas allò que estimes, no tindràs ni un sol dia de feina».

Vaig escollir el tema de la presència de la dona dins el món de la cobla una tarda parlant amb el meu director de cobla del conservatori mentre esperàvem que fos l'hora de començar l'assaig. El motiu es troba totalment inscrit a la meva vida, en el meu recorregut musical. Ja de ben petita he crescut dins el món sardanista ja que la meva germana s'hi va iniciar quan jo vaig néixer i em va ensenyar a estimar-lo. Veia que ella era feliç en aquest món i, com bé diuen, les germanes petites copien a les germanes grans. I així va ser: als 6 anys vaig començar amb el meu primer instrument tradicional català, la tenora, a l'Escola Conrad Saló de la Bisbal d'Empordà. Amb ella no vam tenir massa química i, al cap d'un any, la vaig canviar pel flabiol i el tamborí, els que veritablement em tenen el corrobat.

Quan vaig aconseguir un nivell suficient, vaig entrar a formar part de la cobla de l'Escola Conrad Saló on vaig començar a anar als meus primers aplecs i tocar per primera vegada en una formació davant d'un públic. Sis anys més tard, vaig entrar al Conservatori de Palafrugell on hi estic cursant el Grau Professional. Havent aconseguit un alt nivell, he anat més enllà de les cobles d'escoles de música i he fet bastants *bolos*¹ a cobles professionals de la província de Girona. Així, he pogut veure el veritable ambient que es viu dins les cobles. La primera vegada que vaig anar a la Nit dels Músics² de l'Escala vaig rebre comentaris masculistes per part d'uns homes grans que estaven tocant amb mi.

¹ Bolo: músic que actua en una cobla que no és la seva habitual per una substitució.

² Nit dels Músics: trobada de músics de cobla on es toquen sardanes alhora sense màxim de participants

«Em trobo en un món masculista, o no?», «això ho viuen diàriament les dones que toquen en una cobla?», «com m'ho haig de prendre?», em preguntava aquella nit. Ara he trobat l'ocasió perfecte per treure'm aquella espineta que tinc clavada i esbrinar-ho.

El meu treball està compost per tres objectius fonamentals. En primer lloc, reflexionant sobre la meua trajectòria com a músic, he arribat a la conclusió que una cobla no pot existir sense persones que prèviament hagin estudiat en una escola de música. Per això, el meu primer objectiu és veure el nombre d'alumnes i professores que ha hagut durant tota la trajectòria de l'Escola de Música i veure així si la figura de la dona hi és present i amb quin nombre. En segon lloc, gràcies a que l'Anna Costal, una ex-professora de llenguatge meua, m'ha cedit el seu treball de camp titulat «Introducció de la dona a les cobles de sardanes de la província de Girona» realitzat el 2004, he tingut l'oportunitat de formular un segon objectiu que crec que és clau dins aquest treball i dins el món sardanístic: veure si la situació de la dona a les cobles de la província de Girona del 2018 segueix essent la mateixa que descriu Costal en el seu treball o, si amb el pas d'aquests catorze anys, la situació ha canviat. Finalment, degut a la meua experiència, el meu tercer objectiu és comprovar si el món de les cobles és un món masculista i conèixer com es sent la dona dins d'ell.

Aquest treball de recerca consta d'una breu part teòrica on, en primer lloc, s'explica la història de la sardana, la formació de la cobla i la història de l'Escola Conrad Saló. En segon lloc, per endinsar-nos en el tema de les dones, s'explica la dona relacionada amb els instruments i la vida i l'experiència de la primera i segona dona que van començar a tocar la tenora.

A la part pràctica es presenten els tres estudis realitzats a partir de les dades obtingudes.

El primer estudi és l'anàlisi de la situació de la dona professora i alumna de l'Escola Conrad Saló de la Bisbal d'Empordà on es veu representada la quantitat de persones de sexe femení i masculí que han format part del professorat de llenguatge i instruments tradicionals, moderns i clàssics i la de sexe femení i masculí que ha estat l'alumnat d'instrument començant pel curs del 1984 fins arribar al 2018. Aquest estudi es complementa amb el testimoni d'una dona que va ser una de les primeres alumnes de l'Escola, professora de llenguatge i la única directora de sexe femení que ha tingut l'Escola.

La presència de la dona dins el món de la cobla

El segon estudi que es presenta és l'anàlisi de les cobles en actiu de la província de Girona on es comparen cada una de les cobles i s'analitza la situació de la dona en elles.

En l'últim estudi de la part pràctica, analitzem les experiències en el món de la cobla de les 22 dones que s'han detectat en l'estudi anterior.

Aquest treball acaba amb unes conclusions dels resultats obtinguts a partir dels objectius marcats i unes referències bibliogràfiques dels diferents documents i pàgines web que he utilitzat.

Finalment, he afegit un annex on es pot trobar totes les dades que he recopilat personalment i que han sigut imprescindibles per poder realitzar els diferents estudis.

Respecte a la metodologia, amb el consentiment de l'Ajuntament de la Bisbal d'Empordà, he accedit a l'arxiu de l'Escola Conrad Saló i he pogut extreure les dades des del 1984 fins l'actualitat. Realment, l'inici de l'Escola és al 1981 però degut a la pèrdua de dades durant els primers anys s'ha hagut de començar aquest treball a partir del 1984.

D'altra banda, per l'estudi de les cobles, m'he posat en contacte amb cadascuna d'elles via correu electrònic per poder elaborar una fitxa amb les seves dades. Tot i això, també he utilitzat pàgines web on apareixien per trobar-ne informació més ràpidament mentre esperava resposta. A més a més, he enviat una sèrie d'enquestes creades amb l'extensió Formularis de Google a les 22 dones detectades de la província de Girona via correu electrònic i aplicacions com Facebook i WhatsApp. Tanmateix, m'he posat en contacte amb la Isabel Castelló per realitzar l'entrevista.

2. MARC TEÒRIC

2.1. ORIGEN I HISTÒRIA DE LA SARDANA

L'origen de la sardana és molt incert. Tot i això, intentarem descriure la seva història cronològicament.

El primer document conservat en el qual s'anomena la paraula *sardana* data de l'any 1552, tot i que segurament tindria poc a veure amb la sardana actual. Aquest document es troba conservat a l'Arxiu Municipal d'Olot i textualment diu «qu'es prohibescha lo ball de la sardana y altres balls deshonestes [...] y que no's permeta en temps de Carnestoltes». Entenem doncs que en aquella època la sardana era un tipus de ball profà, mal vist per les autoritats i fora de la moral catòlica. A més a més, resulta que només es ballava amb l'acompanyament de flabiol i tamborí.

Més tard, als segles XVI i XVII, apareixen documents on es vincula les sardanes, anomenades llavors com a «cerdanes» amb els balls que feien les bruixes.

Entre finals del segle XVIII i principis del segle XIX, trobem el *contrapàs cerdà*, que es ballava a les comarques pirinenques i nord-orientals. Era una dansa solemne que ballava tothom agafat de les mans formant un semicercle al sortir de l'església. Aquest ball acabava quan els més joves desfeien la cadena i s'unien a formar rotllanes tancades. Aquest final del contrapàs on hi havia una màxima eufòria és l'anomenada *sardana curta* i, finalment, el precedent immediat de la sardana actual. Aquesta no es ballava sinó que es corria: els balladors anaven en moviment horitzontal fent que la rotllana girés cap a un cantó i cap a l'altre. A més a més, era un ball masculí que feien els joves per lluir-se davant les noies tot i que també podem trobar documents que diuen que també hi ballaven les noies, ja que s'hi precisa que els homes aixecaven les dones enlaire.

A mitjans segle XIX, va desaparèixer el contrapàs i la sardana curta perquè va aparèixer una nova modernitat: la sardana moderna o, també anomenada, sardana llarga. Aquest nou tipus de sardana va néixer entre els anys 1840 i 1850 a les comarques gironines de l'Empordà i La Selva degut a les següents circumstàncies.

En primer lloc, Pep Ventura³ va conèixer a Antoni Turon de Perpinyà, i van dissenyar un nou instrument: la tenora. Aquest instrument fou l'eix central de la renovada ordenació musical ja que Ventura va fer més llarga la sardana curta i va crear així la sardana actual.

Aquest fet va motivar als sardanistes i va acabar comportant la publicació del primer mètode sobre el ball de la sardana, que es titulà *Método per aprendrer á ballar sardanas llargas* i va ser redactat per Miquel Pardàs⁴ l'any 1850. En aquest mètode va ser on es va fixar per primera vegada l'actual mètode de comptar i repartir que tant caracteritza la sardana.

D'aquesta manera, la sardana va començar el seu recorregut i expansió. Un fet rellevant és, per exemple, que l'any 1860 la cobla de Pep Ventura va ser convidada a la festa que es va celebrar a Montserrat amb motiu de la visita de la reina Isabel II.

Tot i el gran èxit de la sardana, també va patir una època difícil. Al llarg del segle XIX la van prohibir i va ser perseguida pel règim polític del moment. Finalment, durant l'època de la Primera República va ser ben rebuda i acceptada.

A principis de segle XX es va consolidar definitivament la cobla i la seva estructura, que no ha patit variacions fins l'actualitat.

2.2. LA COBLA I LA SEVA FORMACIÓ

La cobla és una formació instrumental típica de Catalunya i caracteritzada per ser l'òrgan que toca sardanes tot i que també poden tocar altres tipus de música.

Els seus orígens es remunten a una formació antiga que es deia *tres quartans* i el formaven tres músics que tocaven quatre instruments: el sac de gemecs, la tarota, el flabiol i el tamborí. Aquesta formació musical medieval es va ampliant fins a donar lloc a la cobla moderna tal com la coneixem avui dia.

La cobla actual normalment la formen 11 músics que toquen 12 instruments. Aquests instruments els podem classificar segons el seu origen: primer trobem els instruments de

³ Pep Ventura (1817-1875) va ser un músic virtuós del flabiol, el clarinet i la flauta, compositor nascut a Alcalá del Real degut a que la seva família s'hi havia desplaçat per la feina del seu pare, militar.

⁴ Miquel Pardàs Roure (1817-1872) resident a Torroella de Montgrí fou el més destacat ballador de sardanes.

La presència de la dona dins el món de la cobla

cobla típics de Catalunya, els quals són el flabiol i el tamborí, la tenora, el tible i el fiscorn. En segon lloc trobem els instruments de cobla no típics de Catalunya, que són la trompeta, el trombó i el contrabaix.

La seva col·locació és formant dues files. A la fila del davant trobem un intèrpret que toca el flabiol i el tamborí alhora, dos tibles i dues tenores i a la fila del darrere trobem dos trompetes, un trombó, dos fiscorns i un contrabaix.

Imatge extreta del blog «sardanes tarrega».

2.3. L'ESCOLA CONRAD SALÓ

L'escola Conrad Saló es va crear l'any 1981 amb el nom d'Escola de Cobla Comarcal Conrad Saló i era la primera escola de la comarca gironina que es dedicava estrictament a l'ensenyament d'instruments tradicionals de cobla. Va rebre aquest nom com a homenatge al mestre Conrad Saló⁵, personalitat molt arrelada a la Bisbal d'Empordà i a la música per a cobla. Les primeres classes es van iniciar a l'edifici de Can Met de la Bisbal d'Empordà i hi havia uns vint alumnes. Al cap d'un temps, després de molts canvis de domicili, l'Escola de Música es va acabar instal·lant a l'edifici El Mundial de la mateixa ciutat.

A partir del curs 2007-2008, l'Escola es va decidir ampliar la seva oferta i van entrar a formar part d'aquesta escola instruments moderns i clàssics com el piano, la guitarra

⁵ Conrad Saló i Ramell (1906-1981) va ser músic i, sobretot, un important compositor de sardanes. Tota la seva carrera va estar vinculada a La Principal de la Bisbal ja que en va ser segon fiscorn i director.

espanyola, la guitarra elèctrica, el baix elèctric, el violí, la flauta travessera, la bateria, el clarinet i el saxòfon. Així, el seu nom oficial va canviar pel de: Escola Municipal de Música i Cobla Conrad Saló.

Actualment l'Escola és dirigida pel director Eduard Prats i hi assisteixen uns 180 alumnes de la Bisbal i rodalies. El seu principal objectiu és educar els nens i les nenes des dels inicis per tal d'assolir un nivell alt que els permeti seguir endavant en la seva formació musical.

2.4. LES DONES I ELS INSTRUMENTS

Des de fa segles, les qüestions de gènere són el centre del comportament de la societat i de moltes decisions que afecten aspectes de la vida. La música tampoc se'n pot escapar. Els instruments, l'estudi de la música i la feina del músic a Europa ha estat tradicionalment un àmbit associat al sexe masculí.

Per explicar aquest tema ens centrarem primer amb els instruments clàssics, els que es van crear fa segles i segurament són els precedents dels instruments tradicionals catalans de cobla. A més a més, creiem que és la manera més adient per entendre d'on prové la mentalitat i el comportament que es té vers les dones músics.

Les orquestres van néixer amb l'estil barroc, i des dels seus inicis eren completament masculines: era excepcional que una dona hi toqués. Aquest cas només passava quan era una solista o una dona de l'aristocràcia que es podia permetre fer coses diferents de les altres dones. De tota manera eren poques ja que era mal vist que toquessin i compartissin l'espai masculí. Un cas rellevant el trobem en la història del violoncel, instrument del segle XVII que es toca entre les cames. Aquest no és tocat per cap dona fins un segle després. És a finals del segle XVIII que les dones es comencen a sentir atretes per aquest instrument i el comencen a tocar. Tot i això, no ho fan de la manera correcta ja que està mal considerat i es senten obligades a adoptar posicions totalment incòmodes i perjudicials pel cos com ara tocar-lo mig de costat (com veiem a la pintura de Lilla Cabot, 1892), posar-lo davant les cames o col·locar el violoncel davant d'una cama que es tira

Pintura de Lilla Cabot, 1892

1892), posar-lo davant les cames o col·locar el violoncel davant d'una cama que es tira

enrere. Finalment, a les darreres dècades del segle XIX apareix la primera dona que decideix posar-lo entre les cames sense pensar en el que dirien i el comença a tocar. Aquesta dona és Guilhermina Suggia i va estudiar amb Pau Casals. Tot i això, durant moltes dècades es van mantenir les posicions explicades anteriorment. Fins i tot un director italià el 1980 va explicar haver vist tocar una dona a la dècada del 1950 encara d'aquella manera. És significatiu que, quan es busca informació sobre les dones i el violoncel, no aparegui cap referència de l'època, totes aquestes explicacions han estat recollides majoritàriament gràcies els records orals. A més a més, a principis del segle XX només es troben una mitja dotzena de dones violoncel·listes. El número augmenta a partir de la dècada dels 30 anys i només arriba a una certa normalització a partir dels 60 i 70 anys, tot i que realment no es pot anomenar normalització ja que hi continua havent una gran diferència de gènere.

Deixant de banda el cas del violoncel, cal tenir en compte tres detalls més. El primer, que els conservatoris han estat enormement masculins fins el segle XX. El segon, que fins l'any 1983 no va entrar una dona a la filharmònica de Berlín. I el tercer, que a la filharmònica de Viena la primera dona va entrar l'any 1997.

Finalment, havent analitzat els instruments que han precedit els de cobla, podem entendre que la mentalitat masculina es remunta a segles anteriors. A més a més, hi podem veure similituds i adonar-nos que no cal que anem tant lluny per trobar les mateixes situacions: a la província de Girona trobem una de les cobles-orquestra més famoses i la més antiga, Els Montgrins, on la primera dona no ha entrat fins el 2017.

2.5. LES DUES PRIMERES DONES QUE TOQUEN LA TENORA

La primera dona tenora va ser Marta Rigau i Poch, nascuda el 1865 en una família de músics de Torroella de Montgrí. El seu pare, Joan Rigau, era músic i va ser el fundador i director de la cobla-orquestra Els Barretons. El seu germà, Pere Rigau, abans dels dotze anys ja va esdevenir un destacat flabiolaire a part de tocar el violí, la flauta i va ser compositor i director de cobla. Així doncs, en un ambient de músics, des de ben petita, Marta Rigau es va sentir atreta per la tenora i als 18

Dibuix de Joan Fuster

La presència de la dona dins el món de la cobla

anys ja dominava l'instrument a la perfecció. L'any 1884, Joan Rigau va refundar La Nova Barretó després d'enfadar-se amb el seu fill (qui més tard va fundar Els Montgrins). Ell volia oferir una cosa nova i trencadora per superar a la forta competència i així va ser com va aparèixer la primera dona tocant entre homes: la seva filla. La presència de la noia va causar un fort impacte i es van omplir totes les places quan anaven a tocar. Així, aquella formació es va convertir en la

Fotografia de la Cobla Bages amb Mª Antònia Pujol de Jaume Nonell

que tenia més renom de l'Empordà. Tot i això, només va durar uns mesos ja que el 18 d'abril de 1885, amb 20 anys, Rigau va deixar la cobla per convertir-se en esposa i mare de família. Mai més va aparèixer en cap plaça i només tocava en l'ambient familiar. El seu èxit va quedar a l'ombra dels èxits del seu germà i no se'n va sentir a parlar sobre ella mai més. Així acaba el seu recorregut de la primera dona músic de cobla i ens hem d'esperar cent anys per tornar a sentir i veure tocar una dona en una plaça. La primera que ocupa un lloc fixe en una cobla no és fins al 1981, a la Cobla Bages, fora de l'Empordà, i s'anomena Maria Antònia Pujol. Ella vivia en un ambient familiar on la mare no volia que ella fos músic de cobla però el seu pare sí i per això li va donar l'empenta que necessitava. A més a més, va aconseguir el seu instrument visitant el lutier⁶ Ricard Viladesau⁷, qui no volia fer-li la tenora perquè deia que no era un instrument per dones i que ell no fabricaria mai un instrument per una dona. Després de molt insistir-hi, concretament la tercera vegada que el va visitar, finalment va accedir pensant que seria un instrument que mai arribaria a tocar en públic però es va equivocar ja que el 1981 la Cobla Bages necessitava una tenora per anar a tocar a Olesa i ella, decidida, li va comentar al director que tocava la tenora. Així va començar el recorregut musical de la segona tenora de la història, que va ser el punt de partida de moltes més que van venir posteriorment. Ella mateixa explica en una conferència realitzada el 2014 a Torroella de Montgrí que aquell dia la van veure tocar els tenora de la cobla Olesa i, uns anys més tard, li van dir: «és que et veiem a tu tocar i nosaltres volíem tocar com tu.»

⁶ Lutier: persona que construeix i fabrica instruments musicals, sovint de manera artesana. L'anomenen també constructor.

⁷ Ricard Viladesau i Caner (1918-2005) va ser músic i compositor de sardanes i havaneres i un dels millors instrumentistes de tenora de Catalunya.

3. MARC PRÀCTIC

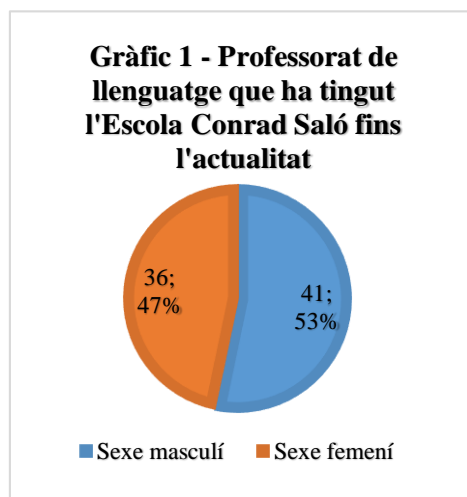
3.1. ESTUDI SOBRE L'ESCOLA CONRAD SALÓ

3.1.1. El professorat

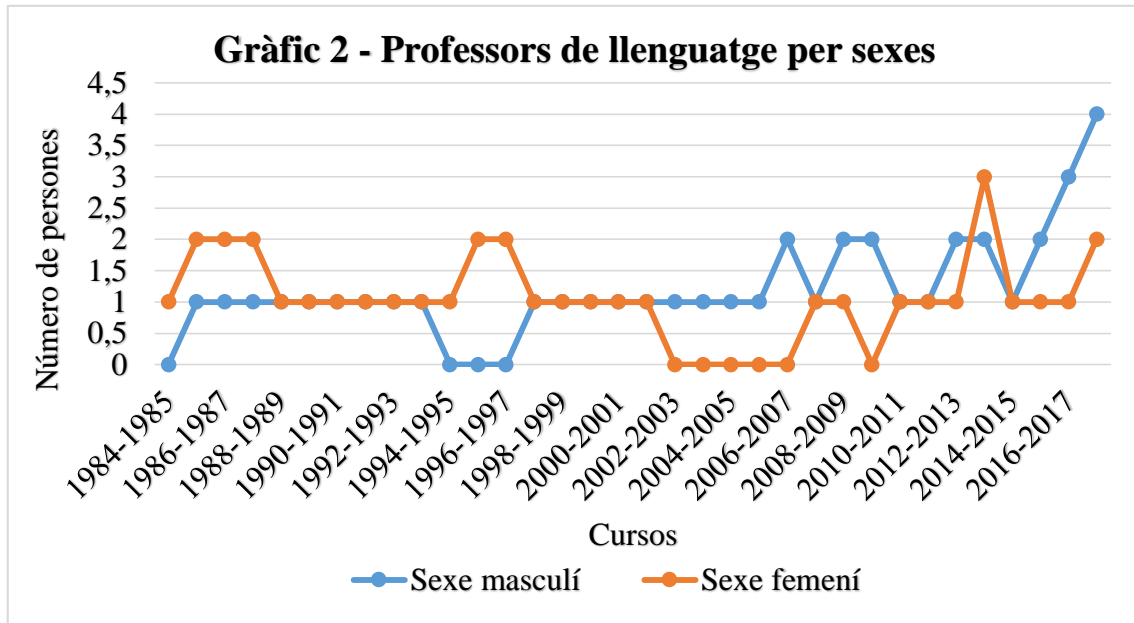
Des de la seva creació al 1981 fins l'actualitat, 2018, l'Escola Conrad Saló s'ha hagut de proveir d'una bona plantilla de professors i professores per oferir un bon ensenyament musical als seus alumnes. Aquests professors han estat d'ambdós sexes però hi ha hagut diferències rellevants.

En aquest apartat s'analitzarà la informació obtinguda a partir dels arxius de l'Escola de Cobla Conrad Saló. Degut a la pèrdua de dades dels primer anys de la creació de l'Escola, alguns gràfics comencen a partir del curs 84-85, d'altres 85-86 i d'altres 86-87. Tot i això, aquesta petita variació no influeix en els resultats.

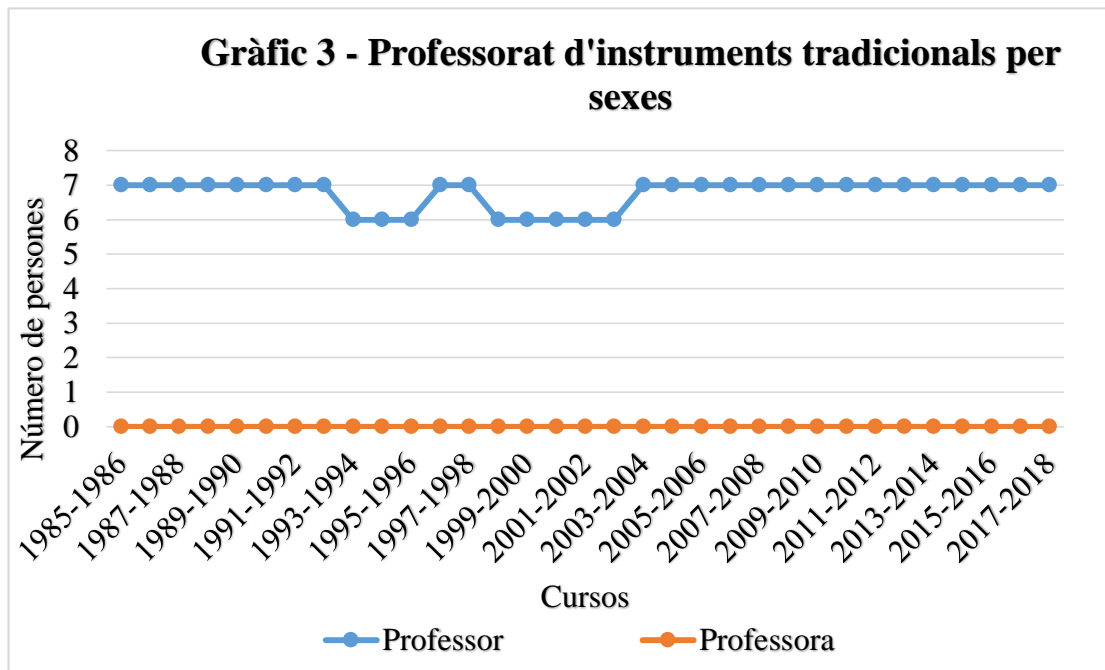
Començant pels professors de llenguatge que hi ha hagut entre el 1984 i el 2018, podem veure en el gràfic 1 que hi predomina el sexe masculí amb un percentatge del 53%. Tot i això, la diferència amb el sexe femení és bastant petita, només de 5 professors.

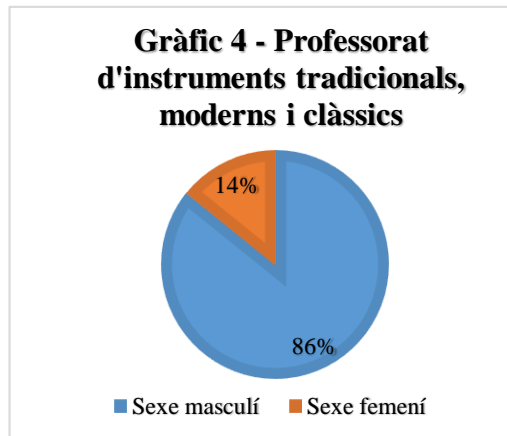
Si analitzem la situació amb més detall, en el gràfic 2 veurem com les professores de llenguatge només superen en número 6 cursos als professors. En canvi, els professors les superen en número durant 11 cursos. Curiosament, aquesta situació comença a partir del 2002 amb l'inici d'un nou segle XXI, en un moment en què la figura de la dona treballadora està més normalitzada. En canvi, la situació a l'Escola Conrad Saló no es correspon amb la tendència general ja que les professores encara són minoria.

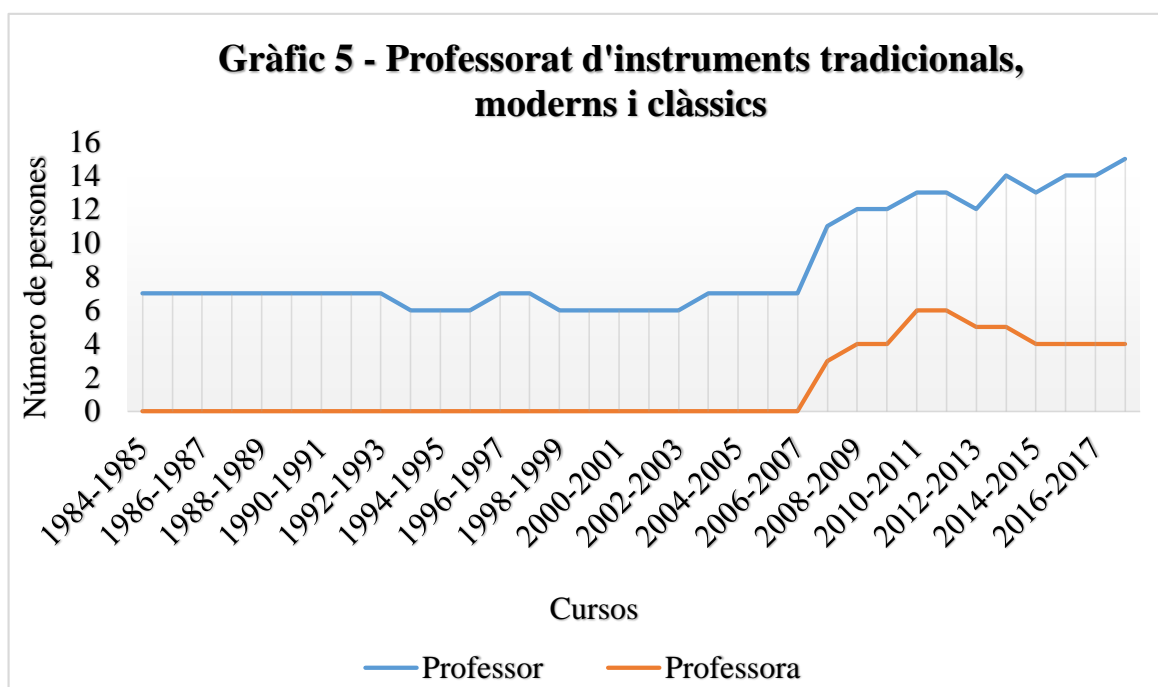
En tercer lloc, des de l'inici de l'Escola, s'han impartit classes d'instruments tradicionals de cobla. En el gràfic 3 veiem com el nombre de professores d'instruments tradicionals és completament nul. L'ensenyament d'instruments tradicionals es centra totalment en el sexe masculí. Només veiem que el nombre es redueix en alguns cursos però l'única raó és perquè no hi ha alumnes d'un instrument i, per tant, no es necessita professor/a per cobrir aquest instrument.

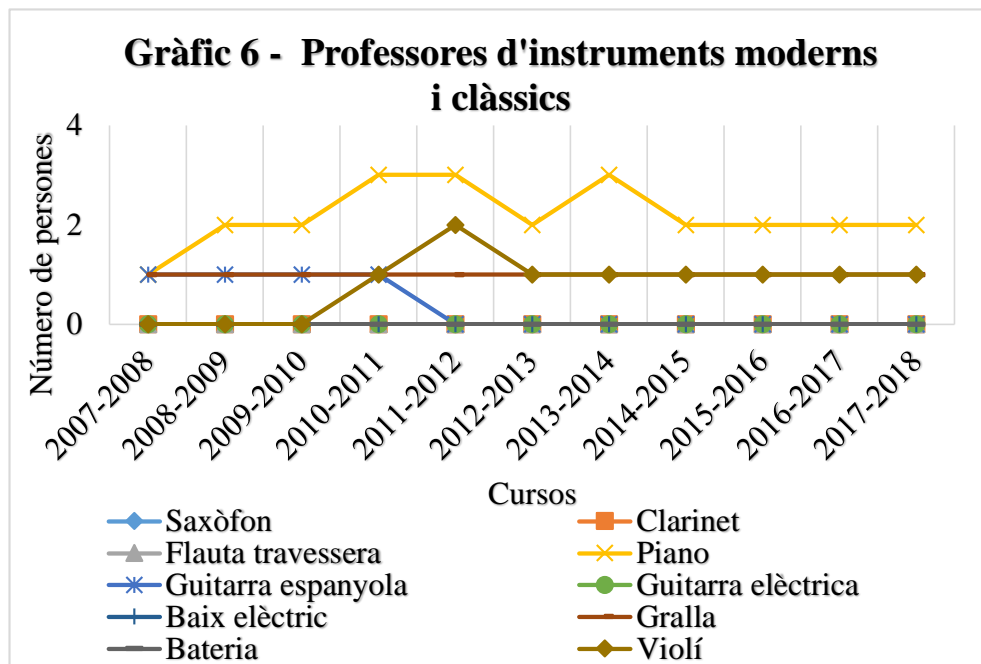
En quart lloc, degut a que durant el curs 2007-2008 va haver-hi l'entrada de l'ensenyament de nous instruments, moderns i clàssics, hem volgut veure si el nombre de professores d'instrument augmentava. A partir de les dades del gràfic 4 veiem com, fins ara, només un 14% del total de professorat d'instrument ha estat format per professores davant d'un fort 86% de professors.

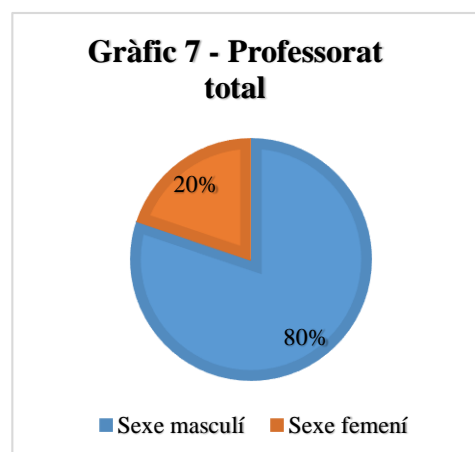
A més a més, en el gràfic 5 veiem com el número de professores no supera en cap curs el dels professors i que el seu nombre màxim ha estat de 6 professors quan el número mínim de sexe masculí és 6 i el màxim és 15.

Per tant, només hi ha professores d'instruments moderns i clàssics i aquestes, com bé veiem en el següent gràfic número 6, només ensenyen violí, guitarra espanyola, gralla i piano. A més a més, en el cas de guitarra espanyola, observem com a partir del curs 2011-2012 la professora és substituïda per un professor.

En definitiva, com veiem en el gràfic circular número 7, només un 20% del professorat total de tots els cursos ha estat del sexe femení.

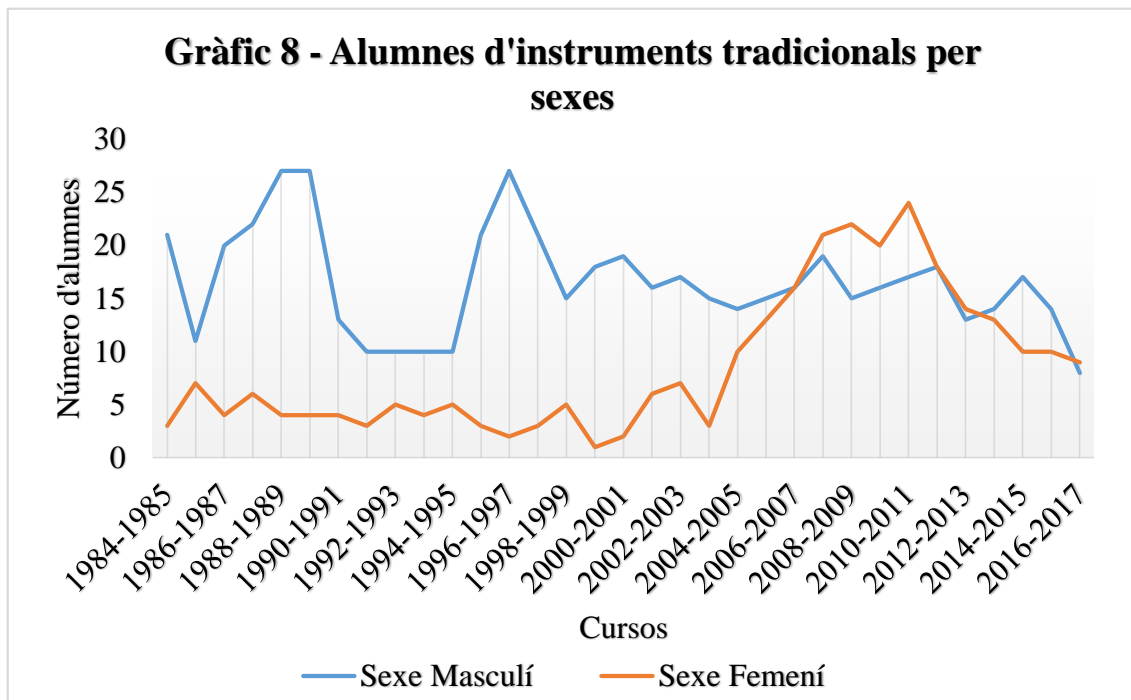

3.1.2. L'alumnat

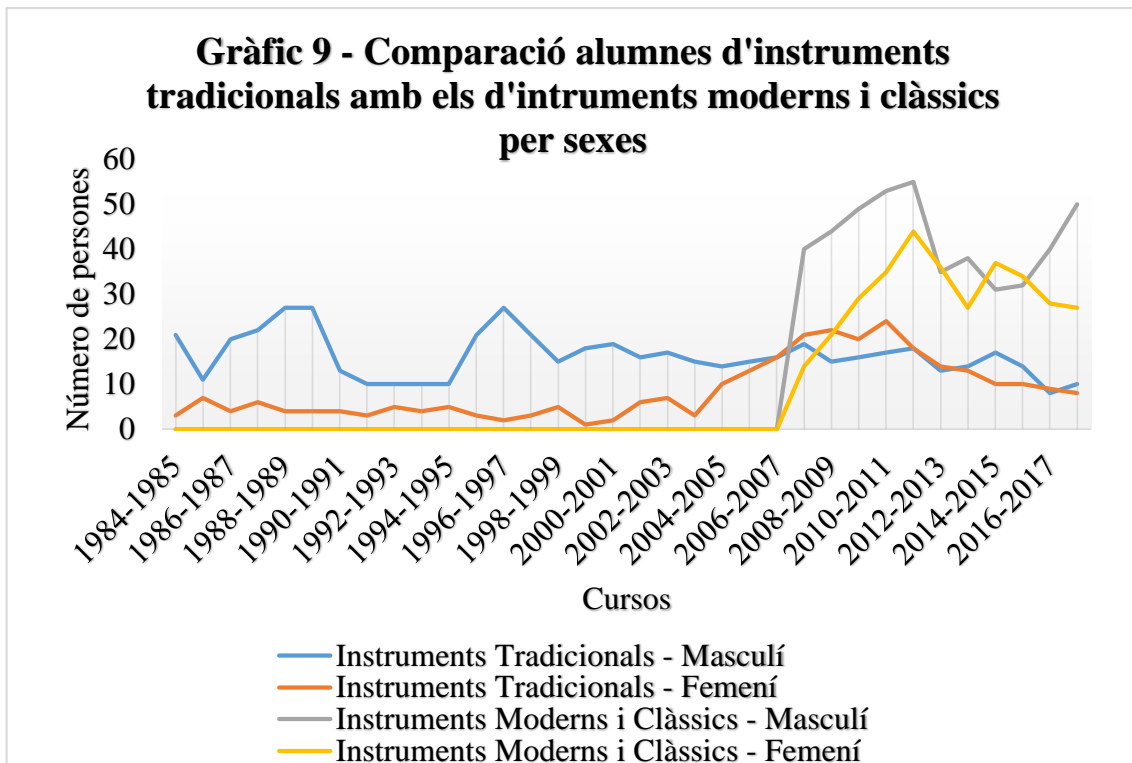
La quantitat d'alumnes d'instrument de l'Escola Conrad Saló ha anat variant durant els anys. Inicialment només eren alumnes d'instruments tradicionals de cobla fins que al curs 2007-2008 van començar a haver-n'hi d'instruments clàssics i moderns, per tant, veurem un augment a partir d'aquest curs.

Primer de tot, pel que fa als alumnes d'instruments tradicionals que hi ha hagut fins ara, veiem en el gràfic 8 que el sexe masculí predomina sobre el femení en tots els cursos amb grans diferències fins al 2006 quan durant 6 cursos consecutius el número de sexe femení és primer igual i després superior al masculí.

Una possible explicació pot ser que degut a l'oferta de nous instruments moderns i clàssics (2007) el sexe femení s'hagi interessat pels instruments tradicionals al veure'ls de més a prop i els hagi escollit.

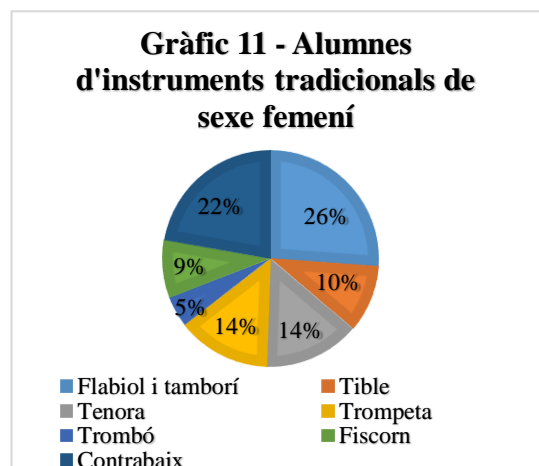
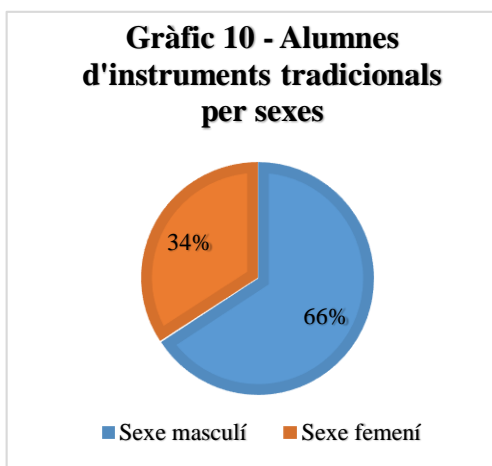

Aquesta possibilitat la veiem reflectida en el gràfic número 9 de la següent pàgina quan, amb l'entrada de nous instruments, l'aprenentatge d'instruments tradicionals per part del sexe femení augmenta fins a superar el sexe masculí amb una diferència de 7 noies.

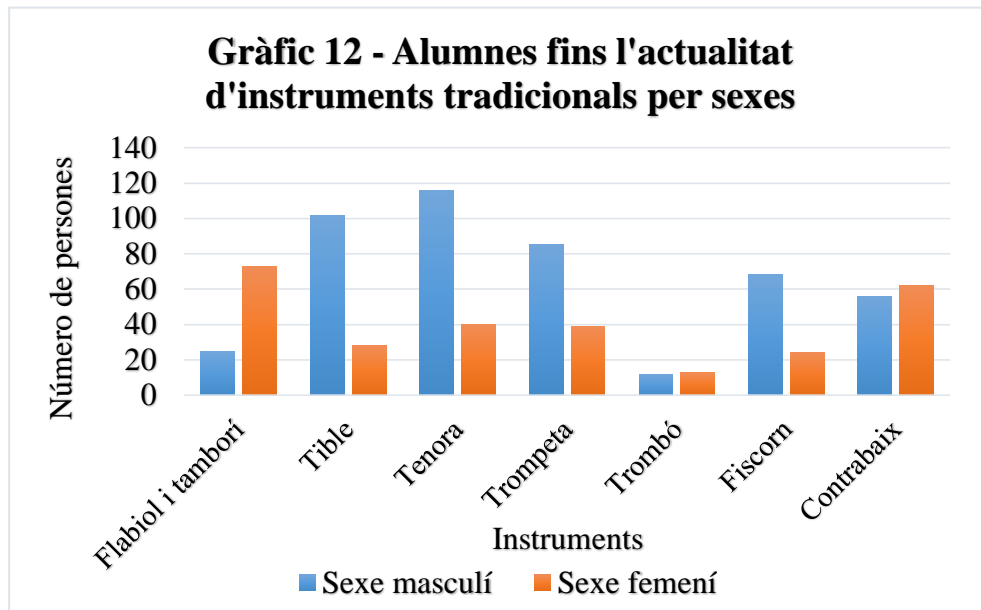

Tot i això, veiem en el gràfic 10 que només un 34% dels alumnes d'instruments tradicionals que ha tingut l'escola fins l'actualitat han estat de sexe femení. Les preferències d'aquestes alumnes són, tal i com ens mostra el gràfic 11, en primer lloc, el flabiol i tamborí, en segon lloc, el contrabaix, en tercer lloc, la trompeta i la tenora, en quart lloc, el tible i en cinquè i últim lloc, el trombó.

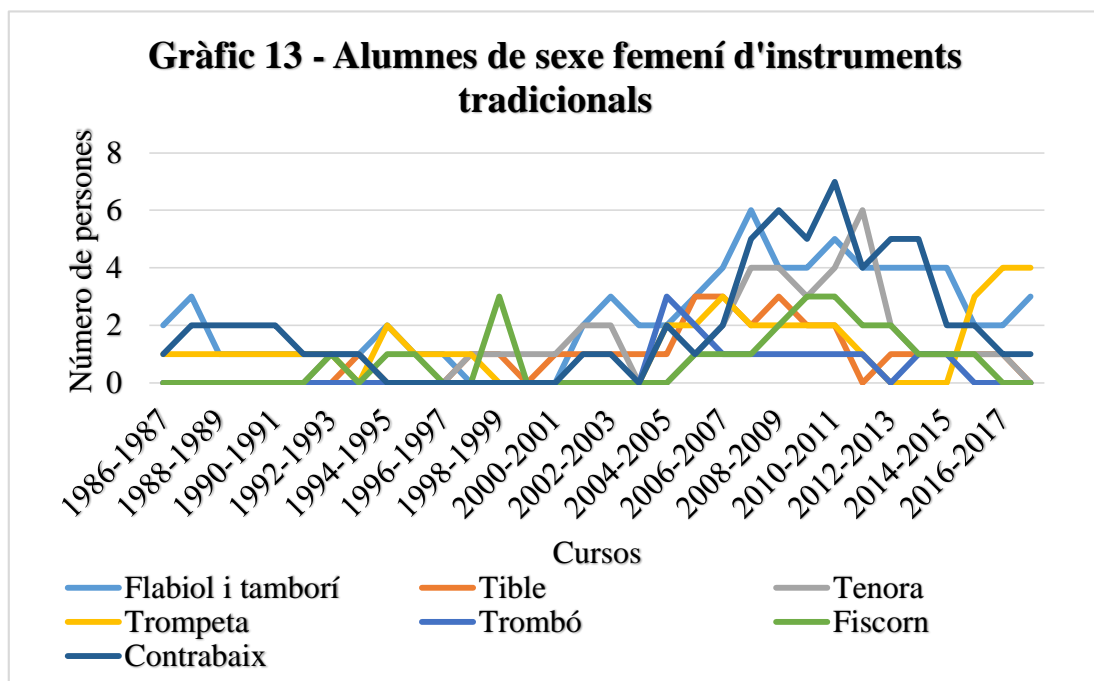
Observem doncs que a l'Escola Conrad Saló les noies no es centren només en instruments de so agut i es trenca el tòpic de que les files de darrera de la cobla només són de nois ja que un 26% del total ha tocat el contrabaix, instrument més greu i situat a la fila del darrera.

Comparant les dades anteriors amb les del sexe masculí, podem veure en el gràfic 12 com el flabiol i el tamborí i el contrabaix, a part de ser la tendència entre el sexe femení, també són els instruments que superen en número al sexe masculí.

Finalment, acabem aquest apartat veient l'evolució del sexe femení respecte els instruments tradicionals. A partir del gràfic 13 podem veure com la trompeta, el contrabaix i el flabiol són els únics instruments tocats per dones fins a finals de la dècada dels 80 i només arriben a ser un màxim de 3 dones tocant el mateix instrument.

A partir de la dècada dels 90, observem que l'Escola té alumnes de sexe femení de tots els instruments menys del trombó. Tot i així, també són poques i altre cop s'arriba només a un màxim de 3 dones instrumentistes d'un mateix instrument. En aquest cas és el fiscorn.

A partir del 2000 veiem com els valors comencen a augmentar i ja es toca el trombó, que fins ara cap dona l'havia tocat. En aquests deu anys els valors més alts són de 6 dones tocant el contrabaix i altres 6 el flabiol i el tamborí.

Finalment, arribant a l'actualitat, veiem com els valors estant patint una baixada progressiva en tots els instruments, tots excepte la trompeta, que ha arribat a assolir el seu màxim valor (4 dones) en tota la història de l'Escola.

En definitiva, són uns valors molt pobres comparats amb els del sexe masculí i el fet que aquest últim curs 2017-2018 hi hagi instruments que no siguin tocats per dones com són la tenora, el trombó i el fiscorn, és un fet molt negatiu que demostra que el sexe femení a l'Escola Conrad Saló està en recessió altra vegada, tot i que no amb els valors tant greus com els de dècades anteriors.

3.1.3. Un testimoni d'excepció

Després d'acabar l'estudi sobre l'Escola de Música Conrad Saló, trobem interessant fer una entrevista a una persona que ens hem trobat molt anomenada als arxius de l'Escola, d'aquesta manera podrem posar en situació els gràfics que hem analitzat. Aquesta persona és la Isabel Castelló i ha estat alumna de trompeta quan gairebé la majoria eren homes, més tard professora de llenguatge i al cap d'uns anys, la única directora que ha tingut l'Escola durant tota la seva història.

Per tant, procedirem ara a l'anàlisi i explicació de l'entrevista realitzada a aquest testimoni tant important per finalitzar l'estudi de l'Escola, estructurant-lo en tres etapes: com alumna, com a professora de llenguatge i, finalment, com a directora.

Començant amb la primera, Castelló explica que ella va iniciar la seva etapa com a alumna de l'Escola amb 14 anys ja que el seu cosí també hi anava. L'elecció de l'instrument va dependre dels que quedaven lliures, que en aquell moment eren el trombó, el contrabaix i la trompeta. Finalment es va decidir per la trompeta perquè considerava que era un instrument amb el que podria tocar tot tipus de música, no només sardanes.

Sobre les dones que hi havia a la cobla de l'Escola recorda que només n'hi havia una més a part d'ella, una noia anomenada Teresa, que tocava el contrabaix. La resta eren nois, inclosos els directors. Al cap d'uns anys, va deixar l'instrument ja que en tocava d'altres i no podia combinar-s'ho amb la feina. Aquesta situació de deixar l'instrument per treballar veurem durant el treball que és molt freqüent entre les dones instrumentistes de finals del segle XX.

Seguidament, Castelló entra en la segona etapa com a professora de llenguatge. Explica que va començar a fer-hi de professora perquè la que hi havia deixava el seu lloc i buscaven algú que l'ocupés. La situació de la cobla, quan va entrar a exercir, era de sis alumnes de nivells diferents dels quals només hi havia una noia, la Irene Muñoz, que tocava el flabiol i el tamborí. La resta eren nois. Tampoc hi havia cobla, de manera que van treballar per reconstruir-la. És important veure com Castelló, durant la seva etapa com a professora de llenguatge, ja s'adona que una de les causes per les quals no hi havia molta quantitat d'alumnes era pel poc interès pels instruments de cobla. Per tal de fer alguna cosa el respecte va contactar amb Narcís Sala, aleshores regidor d'educació, i ell va deixar que fes el que creïés millor per tal de vetllar per mantenir el conveni amb la Generalitat de Catalunya que assignava diners per dur a terme el coneixement i estudi dels instruments de cobla. A partir d'aquest moment, Castelló comença a preocupar-se per la falta d'alumnes, tant de sexe femení com del masculí i intenta fer el possible per recuperar alumnat.

Amb aquestes ganes de canviar les coses Castelló arriba a ser directora, la tercera etapa. Aquesta etapa comença a finals dels anys 90 i finalitza a l'octubre de 2006 on deixa l'Escola a mans d'un nou director.

Ella mateixa explica que va començar a ser directora perquè va anar assumint responsabilitats: organitzava els estudis de llenguatge segons el pla d'estudis dels conservatoris, feia exàmens i feia que els professors d'instrument també preparassin exàmens cada semestre. Així doncs, era una directora amb un equip majoritàriament format per homes però, era subestimada pels seus companys? En cap cas. Ella afirma totalment que sempre que va proposar canvis, que en van ser molts, li van donar molt de suport i la van ajudar a posar-ho en pràctica. De fet, diu que els seus companys podrien haver pensat que era massa jove i revolucionària pel que plantejava, però mai ho van pensar sinó que tot el contrari. Es sentia recolzada i valorada. Recordant una festa que va

organitzar per la jubilació d'un professor, diu que l'home li va dir que si a ell li feien tot allò a ell, a ella li haurien de fer un monument.

De mica en mica, l'Escola va anar agafat nom i va aconseguir el seu objectiu: incorporar alumnes. Aquests alumnes van ser més de sexe masculí que de femení, però ella mateixa atribueix aquest fet a que els instruments de cobla no eren massa atractius pel sexe femení.

Seguidament, quan van ser més de 30 alumnes va contractar a una professora de llenguatge per tal que ajudés als més petits. Aquesta noia hi va estar dos anys i després la va substituir un home, l'Oriol Oller, qui encara forma part de l'Escola. Amb aquest canvi podríem dir: ep! Un altre home! Doncs ella explica que el fet que els professors fossin homes venia determinat perquè la majoria de músics de cobla en aquells moments eren homes i també perquè eren els que majoritàriament tenien estudis musicals. A més a més, en relació a que tots els professors d'instrument de l'Escola fossin homes ho justifica explicant que quan s'anaven jubilant ells mateixos recomanaven músics o exalumnes que coneixien per ocupar el seu lloc i si recordem que la majoria d'alumnes d'aquella època eren de sexe masculí podem arribar a comprendre Isabel. De fet, no recorda cap dona tocant en aquells moments en alguna cobla de l'entorn ni que hagués vingut a demanar la possibilitat de donar classes. El que sí recorda en relació a les dones és que quan anaven a tocar amb l'Escola, les noies cridaven l'atenció i als oients els agradava veure els joves interessar-se per la cobla i sobretot que fossin dones.

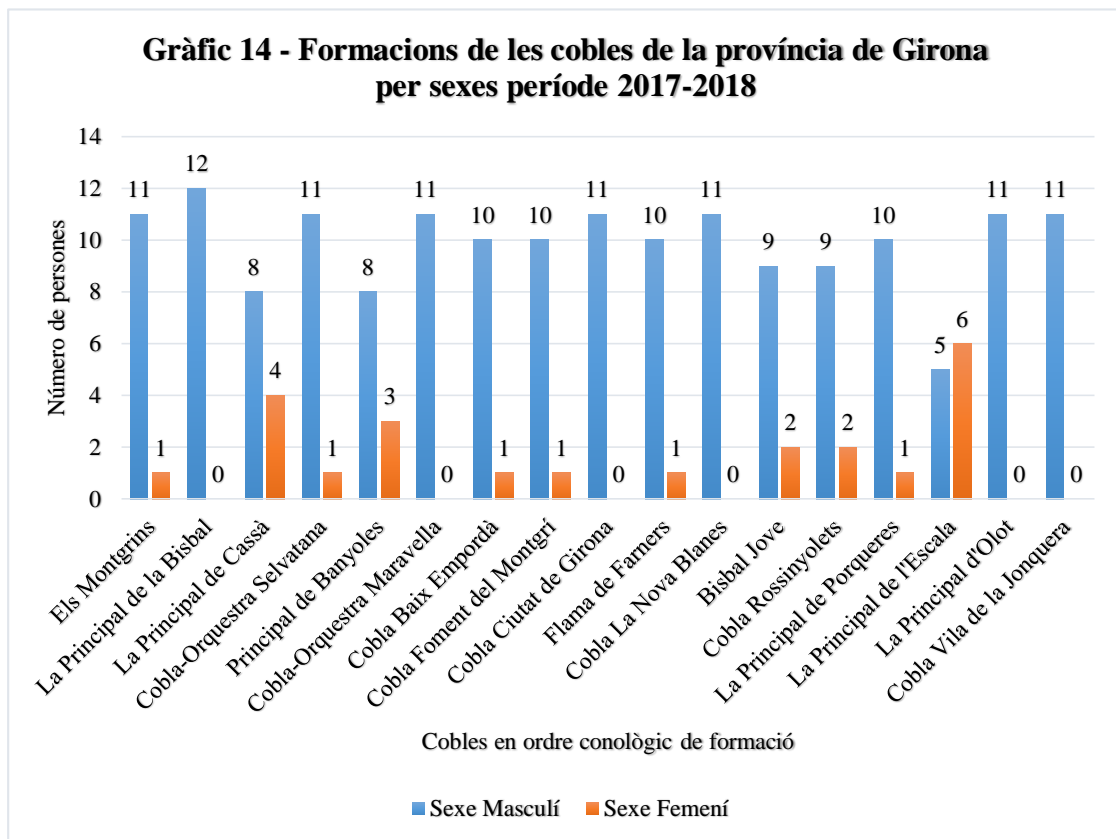
Finalment va acabar l'etapa de directora desvinculant-se de l'Escola de Cobla Conrad Saló ja que era professora de música a un centre d'ESO i se li va oferir la direcció.

En acabar l'entrevista, Castelló explica que degut a que el món de la cobla és molt sacrificat, al requerir anar a tocar quan és festa, a qualsevol hora i a arribar tard a casa fins i tot tenint família, no és el món de la cobla el que exclou la dona sinó que més aviat és la dona a qui no li interessa el que comporta aquest món.

Així doncs, amb l'anàlisi de l'entrevista podem veure la interpretació de les dades trobades. Deixen de ser xifres i comencem a veure el seu sentit. Gràcies a la Isabel Castelló, podem veure que el fet de que hi hagués homes fent classes d'instruments tradicionals és bàsicament perquè la cobla era un món d'homes i eren els que s'oferien per fer de professors. Ara que hem vist que ja hi ha més noies que han estudiat aquests instruments podem fer la suposició següent: els professors segurament ja tindran alguna exalumna per impartir classes quan marxi. Tot i això, repeteixo, és una suposició personal.

3.2. ESTUDI DE LES COBLES EN ACTIU DE LA PROVÍNCIA DE GIRONA

A la província de Girona actualment hi ha localitzades 17 cobles en actiu. Al gràfic 14 les veiem col·locades en ordre cronològic de formació i amb la quantitat de persones de sexe femení i sexe masculí que formen la seva plantilla actual (2017-2018).⁸ S'ha de tenir en compte que Els Montgrins, La Principal de la Bisbal, la Cobla-Orquestra Selvatana, la Nova Blanes i la Cobla-Orquestra Maravella, a part de tocar sardanes, també tenen formació d'Orquestra i fan actuacions.

Primer de tot, començarem amb l'anàlisi de les Cobles-Orquestra⁹ amb la formació de cobla ja que en la formació d'orquestra sí que hi tenen dones però aquestes no toquen cap instrument sinó que només fan de sopranos o contralts cantant les cançons que els homes toquen.

⁸ Hem de saber que el període de les cobles va de febrer a febrer. Per tant, estem parlant de la temporada des del febrer de 2017 fins al febrer de 2018.

⁹ Totes 4, excepte la Nova Blanes, estan formades per 12 membres ja que tenen 3 trompetes cadascuna.

La presència de la dona dins el món de la cobla

Començant per la Cobla-Orquestra Els Montgrins veiem com han decidit incorporar una dona a partir d'aquest 2017 però que anteriorment, des del 1884 fins 2016, és a dir, durant 133 anys, no hi havia hagut cap dona.

En segon lloc, trobem La Principal de la Bisbal. Aquesta cobla en 130 anys mai ha tingut una dona tocant amb ells. És important saber que dins la seva història hi té importància el fet de que l'any 1932 va ser escollida la cobla oficial de la Generalitat de Catalunya. Així doncs, ens ha de semblar estrany que una cobla que ha sigut escollida per ser la representant de tota Catalunya, no hagi incorporat diversitat de gènere a la seva plantilla.

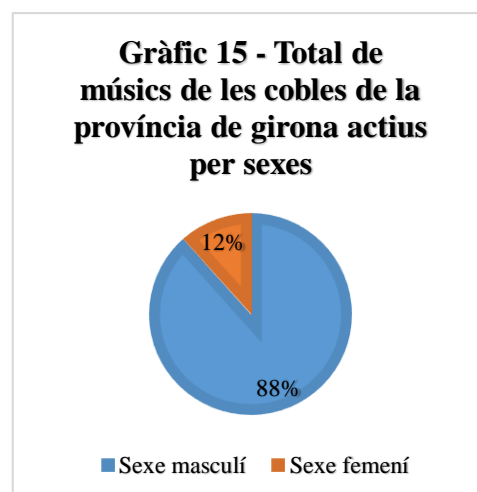
En tercer lloc, trobem la Cobla-Orquestra Selvatana amb 105 anys d'història i que compta amb la Cristina Farràs únicament per tocar les sardanes i no per formació d'orquestra.

En quart lloc, trobem el cas de la Cobla-Orquestra Maravella que, durant 67 anys, ha seguit la mateixa línia que la Principal de la Bisbal i només està formada per homes.

Finalment, la Cobla La Nova Blanes tampoc està formada per cap dona.

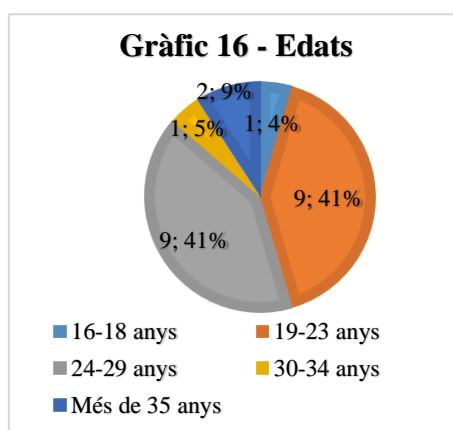
Procedint a analitzar ara les cobles que només toquen sardanes i no posseeixen doncs la formació de cobla-orquestra, veiem que només 3 estan formades per únicament homes i 9 estan formades per ambdós sexes. Tot i això, només la Principal de l'Escala supera amb dones la meitat de la formació ja que a les 8 cobles restants hi predomina el valor de una dona a la plantilla.

En conclusió, a la província de Girona trobem en actiu 17 cobles que presenten un total de 168 homes músics de cobla davant de 22 dones músics de cobla, una de les quals està a dues cobles alhora, a la Cobla-Orquestra Selvatana i a la Principal de Porqueres, per tant, tot i que hi ha 22 dones músics de cobla hi ha 23 llocs ocupats per dones músics.

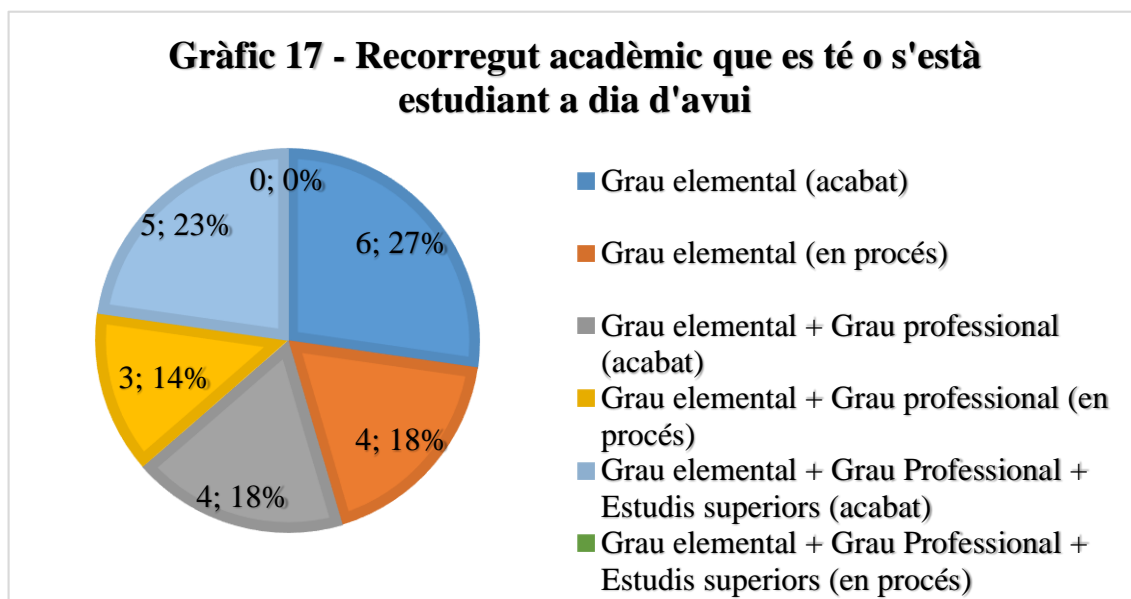
3.3. ESTUDI DE LES 22 DONES MÚSICS DE LES COBLES DE LA PROVÍNCIA DE GIRONA

Gràcies a les dades obtingudes a l'estudi anterior sobre la quantitat de dones que hi ha en actiu a les cobles de la província de Girona, hem pogut localitzar-les i, facilitant una enquesta a cadascuna per saber què en pensen de tot plegat, hem obtingut una sèrie de respostes. En aquest apartat analitzarem la informació obtinguda estructurant-la en dues parts: primer analitzarem la informació personal com ara l'edat, l'instrument, etc., i després les diferents opinions sobre temes exposats.

En primer lloc, hem pogut comprovar, tal com mostra el gràfic superior número 16, com les edats que predominen es centren entre les franges d'edat de 19 a 23 anys i de 24 a 29 anys, formant juntes un 82% del total. D'aquesta manera, podem dir que la majoria de components de les cobles gironines de sexe femení es troben entre els 19 i els 29 anys. Les edats amb menys influència que trobem són, per ordre descendent, persones de més de 35 anys, d'entre 30 i 34 anys i d'entre 16 i 18 anys. Aquesta situació ens mostra que les components d'aquestes cobles majoritàriament són persones joves que, deixant a part l'edat de 16 a 18 anys, o bé estan estudiant (l'edat d'entre els 19 i 23 anys sol ser l'època d'obtenció de títols acadèmics) o bé estan construint el seu futur (entre els 24 i 29 anys és quan et sols independitzar i construir la teva pròpia vida). La poca existència de dones de més de 30 anys ens pot transmetre la idea que, un cop les dones tenen una feina fixa, una família i un futur molt més clar, deixen la cobla. Un exemple en pot ser el següent: parlant sobre el tema del treball de recerca amb una noia que va deixar la Principal de l'Escala el 2016 i que no forma part d'aquestes 22 noies actuals, va admetre que havia deixat la cobla després de tenir el seu primer fill ja que no s'ho podia combinar amb el seu marit, que estava tocant a la mateixa cobla. A més a més, hi ha un altre cas que s'ha

detectat a partir d'altres respostes a diferents preguntes que respon al per què hi ha una mancança de dones d'aquestes edats i és que dues noies explicaven que a vegades hi ha cobles que contracten a homes abans que dones degut al tema de baixes de maternitat.

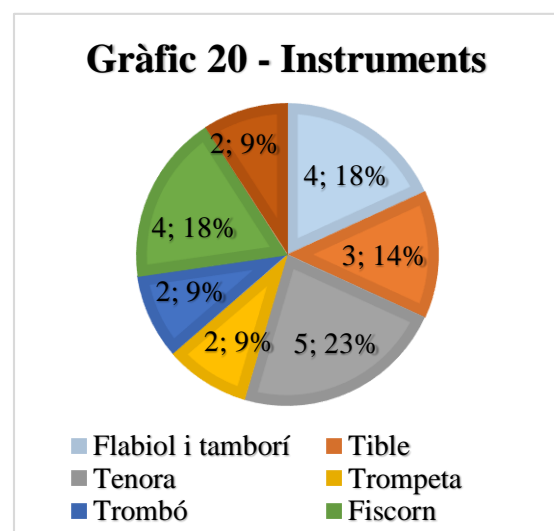
En segon lloc, hem volgut veure si aquestes 22 dones són dones formades o que actualment s'estan formant en els estudis de música¹⁰. A partir del gràfic 17 veiem com el valor més alt de dones només té el grau elemental acabat. Això vol dir que són noies que musicalment només tenen la titulació més baixa de música i que no han volgut continuar estudiant el professional. El segon valor més alt de dones han acabat els seus estudis musicals al finalitzar els estudis superiors. Aquesta dada doncs, es contraposa amb l'anterior: mentre que un 27% té la titulació més baixa, un 23% té la més alta. D'altra banda, trobem que un 18% té el grau elemental encara no acabat i, per l'edat que tenen, no l'acabaran, un altre 18% ha acabat el grau elemental i el professional però no han seguit amb els estudis superiors i, finalment, un 14% de les dones, en concret tres, han acabat el grau elemental i es troben realitzant el grau professional. Si observem bé, veiem que els percentatges tampoc tenen massa diferència entre ells i varien com a màxim de 3 dones. Així, podem dir que no som capaços d'arribar a cap conclusió absoluta però sí podem considerar que totes les dones han cursat almenys un mínim nivell d'estudis musicals.

¹⁰ Els estudis de música estan formats per un Grau Elemental, un Grau professional i els Estudis Superiors.

A més a més, es va considerar interessant veure si les dones de cobla es dedicaven estrictament a aquesta feina o si en tenien una altra. Així, com veiem en el gràfic 18, un 41% no tenen cap feina més i un 59% sí. D'aquest 59% de dones, 8 d'elles es dediquen a una feina que no té res a veure amb la música, com per exemple treballar en un laboratori químic, a Correus, d'administrativa o d'analista financera. És interessant veure però que 6 d'elles (un 46%) sí que es dediquen a la música tant en l'àmbit de l'ensenyament com en l'àmbit de música professional (en grups i formacions musicals).

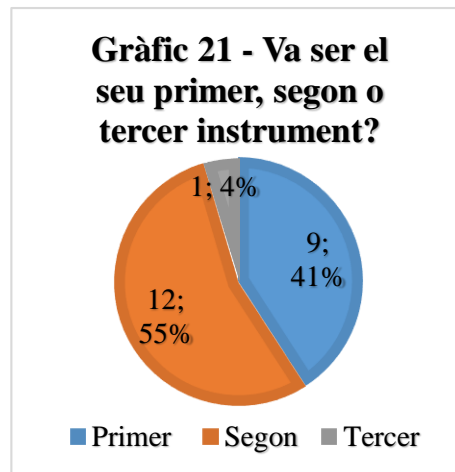

Si seguim aprofundint més cap al tema de la cobla, veiem en el gràfic 20 com les dones que ara mateix estan a les cobles gironines toquen tots els instruments de la cobla, és a dir, no hi ha cap instrument que no sigui tocat com a mínim per una dona. L'ordre dels instruments tocats per dones en forma descendent és el següent: 5 dones toquen la tenora, 4 el flabiol i el tamborí, 4 el fiscorn, 3 el tible, 2 el contrabaix, 2 la trompeta i 2 el trombó.

L'instrument més tocat a dia d'avui dins les cobles estudiades és la tenora i en segon lloc el flabiol i el tamborí. D'altra banda, els menys tocants són el contrabaix, la trompeta i el trombó.

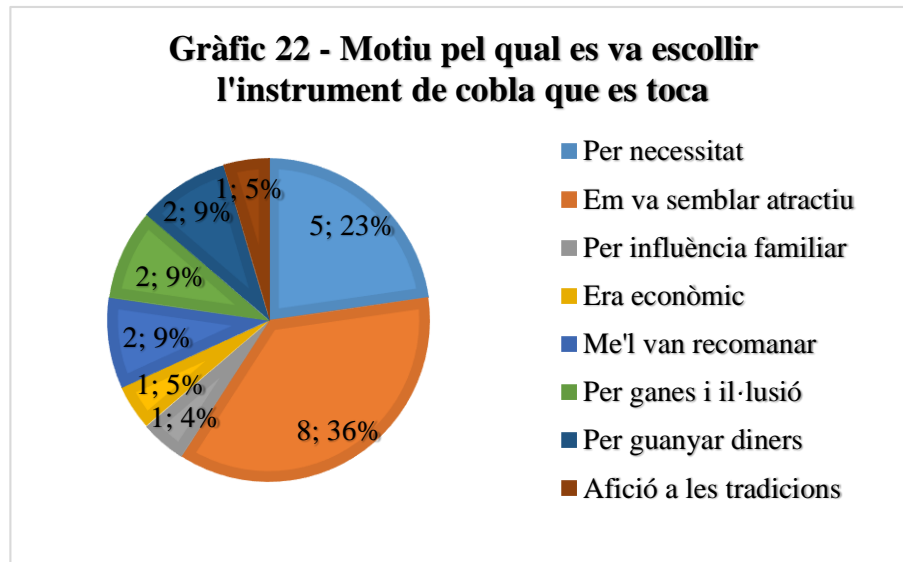
Aquests instruments que toquen a les seves cobles, tal com ens mostra el gràfic 21, un 55% va ser el seu segon instrument, és a dir que ja havien tocat un altre instrument prèviament. Un 41%, però, era el seu primer instrument i, fins i tot, per una dona n'era el seu tercer instrument.

A més a més, excepte 3 dones, la resta toquen altres instruments a part del de cobla. Els resultats que predominen més són, en primer lloc, el trombó, ja sigui de pistons o de vares, amb un valor de 7 noies en total. En segon lloc, la flauta travessera, amb 5 dones, i finalment, en tercer lloc, trobem el piano, amb 3 noies tocant-lo. Tot i això també trobem instruments diversos com dues dones amb la gralla, una amb la tarota i una altra amb el baix elèctric.

Els motius pels quals van començar a tocar l'instrument de cobla són diversos i els veiem al gràfic 22 de la següent pàgina. Un 36% el va escollir perquè els semblava atractiu. Si desenvolupem aquest concepte, trobem que a algunes noies els agradava la sonoritat de l'instrument, d'altres la seva forma i, d'altres, el seu registre. En segon lloc, un 23% de les noies es va decidir per aquell instrument per necessitat. Per una banda, trobem quatre noies que expliquen que, o bé el van triar perquè era l'instrument que faltava a la cobla de l'escola o bé ho van fer perquè era el que buscaven per contractar-les en una cobla. D'altra banda, trobem l'experiència d'una noia que explica que quan ella va voler començar a aprendre a tocar la tenora no li van deixar fer-ho perquè només n'hi havia dues de disponibles i les van prioritzar donar-les a dos nois perquè ells tenien més capacitat pulmonar que les dones. Així doncs, ella, per la necessitat de voler tocar un instrument i haver-li pres el que desitjava, va escollir l'instrument més diferent i petit dels altres: el flabiol.

En tercer lloc, dues dones pensen que el motiu de la seva elecció va ser perquè tenien il·lusió i ganes de voler-lo tocar i poder formar part d'una cobla. Dues més diuen que el seu motiu va ser per poder guanyar diners tocant i així intentar guanyar-se la vida i dues més el van escollir perquè els hi va recomanar un professor d'un instrument que ja tocaven. Finalment, trobem una dona que el va triar perquè era el més econòmic de comprar pels seus pares i una altra que assegura que el va escollir perquè té una forta afició a les tradicions i volia formar part d'una tradició catalana com és la sardana.

Tanmateix, trobem una relació entre l'elecció de l'instrument de cobla i l'inici a tocar en una cobla. Els dos elements es troben relacionats i els motius són els mateixos: l'oportunitat de guanyar-hi diners, per seguir les tradicions i protegir la cultura catalana, per gust d'aprendre coses noves, nous estils musicals, etc., perquè el professor ho va recomanar i, en definitiva, perquè els agradava. En conclusió, podem dir que en el moment en que una persona tria tocar un instrument de cobla ja té al cap l'objectiu d'entrar-hi en un futur.

Aquí finalitza el primer punt més personal i sobre l'instrument que cada dona va escollir tocar en el seu moment. A partir d'ara comencem el bloc que es centra amb la cobla i la situació de la dona dins la cobla. Un bloc més sentimental, ple d'opinions i fonamental per aquest treball.

La primera pregunta que es va plantejar d'aquest bloc va ser si es creu que la dona està ben valorada en el món de la cobla i la sardana. Cada dona s'expressa de diversa manera, però acabem trobant un punt de connexió entre totes elles. Per demostrar-ho, a

continuació posarem un fragment de cada una de les 21 dones per veure que la connexió és existent. Aquestes seran anomenades per les lletres de l'abecedari ja que l'enquesta va ser anònima per poder reservar la intimitat.

Totes elles creuen que la cosa ve de molt lluny i que s'ha anat evolucionant. Anys enrere, el fet de que a la dona se l'hagués atribuït el rol de quedar-se fent les tasques de la llar i cuidant els fills, «feia que no tingués el perfil adequat per anar a tocar a les Festes Majors i ballades de sardanes» (dona S). La raó principal era que, «estava mal vist que les dones treballessin en una feina que, en part, consisteix en “viatjar” de poble en poble» (dona D). A més a més, si veies una dona músic a una cobla «era tocant algun instrument com el flabiol, perquè hi havia el mite que les dones no tenien prou força, prou bufera, etc.» (dona I). Tanmateix, aquest mite encara persisteix ja que algunes noies es «pensen que hi ha instruments que només poden tocar els nois (com el contrabaix, la trompeta o el fiscorn)» (dona P). Per tant, a causa d'aquella societat arcaica, «al llarg de la història de la cobla i la sardana els intèrprets més importants han estat homes i no és fins fa pocs anys que la dona s'ha incorporat a la cobla» (dona número N). És així com arribem al punt de que es percep que amb aquesta introducció de la dona, «a poc a poc això està canviant i cada cop som més dones tocant aquests tipus d'instruments» (dona Q).

Així doncs, la situació s'ha anat normalitzant «cada vegada més» (dona L) ja que «la gent balladora (sobretot gent gran) ja no es sorprèn tant al veure dones en cobles» (dona T). Tot i això, encara no és suficient ja que «no està tant valorada com ho estan els homes» (dona R) perquè «els homes sempre acostumen a estar per damunt» (dona V). Tot i que «hi ha un sector de persones que sí que ho valoren positivament» (dona O) i «valoren únicament la feina» (dona M), encara hi ha molts sectors que «es pensen que per ser una dona no podem tocar igual o millor que un home» (dona J) i «no reconeixen el seu treball i el seu nivell» (dona U). Per això, pot ser possible que hi hagi noies que hagin tingut la sort d'haver accedit en una cobla on ja faci més temps des de la introducció de la primera dona, i la situació estigui tant normalitzada que ja no es tingui la sensació de que no la valorin.

Relacionat amb això, la dona J explica: «A la primera cobla que vaig anar no hi havia hagut mai cap dona i estaven una mica reticents però quan em van conèixer i em van sentir van estar molt contents, tot i que sempre em van tractar com la nena». Així doncs, veiem que a nivell d'intèrprets hi ha dones que es senten valorades pel seu entorn però d'altres no tant, ja que, com diu la dona A «està ben valorada tot i que en algunes cobles

no tant» i «encara hi ha cobles que no volen noies pel tema de baixes de maternitat, per exemple» (dona C), però hi ha algunes dones que poden haver tingut la sort de sentir-se «igual que l'home, mai tractada diferent a cap company» (dona B). Per tant, això vol dir que «hi ha prou dones que han demostrat que les capacitats són les mateixes que els homes» (dona H) i han aconseguit progressar i que a cobles les dones siguin respectades. Però encara falta un xic i, per això, com bé diu la dona K: «més que ningú hem de demostrar cada dia el que valem per tenir l'acceptació pública.»

Finalment, com a conclusió, podem dir que la dona de cobla cada vegada és més acceptada pels músics de la mateixa cobla tot i que costa una mica més a ulls dels balladors, gent més gran que ha viscut les èpoques anteriors i que «creuen que per ser dona no ets capaç i no tens les virtuts necessàries per tocar un instrument de cobla» (dona F).

La segona pregunta plantejada fa referència a si s'ha rebut alguna vegada un tracte diferent als homes. Si es divideixen les persones que han arribat a la conclusió de que sí o que s'acosta més al sí, en trobem 17, i si busquem les persones que no han rebut mai cap tracte diferent als homes, en trobem 5.

Analitzant les 17 dones que han dit que sí, ho justifiquen dient que o bé les han tractat diferent als homes de manera despectiva amb, per exemple, comentaris masculistes, o bé les han tractat més carinyosament que els homes. En la primera opció trobem el cas d'una dona a qui, durant un bolo¹¹, van fer-li comentaris com «noia, que guapa vas avui» o «tens nòvio, nena?». Ella considera que «són comentaris desagradables perquè saps que ho fan perquè ets una dona» (dona N). D'altra banda, trobem dues dones a qui els han dit la mateixa frase: «per ser una noia toques molt bé». Una altra explica que quan no van voler fer una repetició de l'última sardana amb la seva cobla li van dir «això amb una cobla amb més homes no passaria». A més, la dona C afirma que «a la nena maca de la cobla sempre li deixaven passar les coses que fa malament.» Si fem una enumeració de moments que han rebut un tracte diferent al dels homes trobem les següents frases que els han dit: «i ja la pots aguantar?» (l'instrument), «i tu com és que toques això tant gros»,

¹¹ Bolo: paraula utilitzada en el món de la cobla per referir-se a músic que actua en una cobla que no és la seva habitual.

«ostres quines dones més guapes que teniu en aquesta cobla» o «les dones acabaran dominant el món».

En definitiva, crec que en aquest aspecte tornem a coincidir amb la conclusió de la pregunta anterior. Hi ha nombroses persones que respecten a les dones músics, però encara hi ha gent com els balladors o els músics d'edat més avançada que diuen comentaris que no són adients. A més a més, hi ha una dona que ha dit que «probablement als nois joves també els hi passa però en menor grau» (dona N) i crec que és una frase que s'ha de considerar perquè també potser certa.

Seguidament, la tercera pregunta era sobre si han rebut comentaris masculistes, com es van sentir i com van actuar en rebre'ls. Entre aquestes respostes també hi ha dones que neguen haver rebut comentaris masculistes però no argumenten res més (en són 4 dones). Així doncs, procedirem amb l'anàlisi de les dones que sí els han rebut.

Aquest anàlisi estarà format per l'explicació de diverses dones de les quals també especificaré la lletra adjudicada per tal que aquesta opinió sigui anònima.

En primer lloc, la dona A explica que durant una audició a Vilanant, ja que ningú els va aplaudir durant tota l'audició i només ho van fer a l'última sardana, van decidir no fer la repetició extra. Això va causar que s'acostessin alguns homes grans i els diguessin: «una cobla de dones, ja se sap, són unes garrepes» i comentaris semblants. La resposta que ella i una companya li van donar va ser en tot moment educada i respectuosa. El mateix va fer la dona F quan, després d'un comentari masculista va dir: «si un home ho pot fer tant bé o millor que una dona, pugui i ensenyi-m'ho». Un altre cas és el que li va passar a la dona I, quan un músic d'edat avançada va dir-li: «Ui! Una dona tocant el fiscorn? No deu poder fer pas gaire res!» D'altra banda, trobem la situació de la dona O quan, durant una temporada d'estiu portaven vestit i el homes els feien els següents comentaris: «ostres, quin vestit més curt!», «no us podeu obrir de cames», «no teniu fred amb aquest vestit tant curt?», «tens fred al llavi de dalt? I el de baix?», «compreu-vos una cosa apretadeta per la nova temporada», «podríeu anar amb vestidet». En aquells moments ella va sentir ràbia i una gran impotència.

Després d'explicar uns quants casos, volem arribar a la conclusió que cap d'aquests comentaris masculistes prové d'algun company jove de la cobla, tot i que a vegades el que tendeixen a fer és seguir el rol dels comentaris de la gent gran que són músics. Ho podem acabar de veure clar en la situació de la dona Q que diu les paraules clau que engloba les

situacions de la resta de dones: «És la forma com a vegades es dirigeixen cap a tu, tant alguns companys (els més grans) o alguns organitzadors/balladors. Aquell “nena” que, segons com tinguis el dia, pots ignorar o et pot fer bullir. Aquells “piropos” que enlloc d’afalagar-te et fan sentir més incòmode que mai i que, més d’una vegada et fan passar les ganes d’estar allà on estàs i de tocar.» «A vegades veus que gent jove segueix les graciets o agafa el rol que els més grans tenen, i en aquell moment no entens el món i vols cridar “tot va malament!”». A més a més, el problema dels companys de cobla també és que no defensen a les seves companyes davant els comentaris. Ho podem veure a la situació de la dona N, «el típic comentari d’algun home gran del públic que diu al músic (home) que tinc al costat: “estàs molt ben acompanyat”. Al començament no li dónes importància perquè ho acceptes com a normal dins la societat i el context. A poc a poc em vaig adonar que són comentaris “micromasclistes¹²” que no s’han de riure i acceptar com a normals», «són comentaris que no fan gràcia i que hem de canviar».

La quarta qüestió que es va proposar va ser si a l’hora d’escollir un o una nou membre de la cobla, ser home és un avantatge.

La resposta a aquesta pregunta no és gens ambigua ja que totes les dones han arribat a la mateixa conclusió: en algunes cobles que han estat formades sempre per homes com les cobles-orquestres més grans, aquest tòpic d’èpoques anteriors sobre la dona, costa eliminar-lo però a poc a poc es va fent. Un exemple que posen algunes dones és el de la Cobla-Orquestra Els Montgrins, que després de molts anys ha admès a la primera dona. Aquest és un pas molt important i demostra que les coses van canviant. També diuen que en les cobles estàndards el fet d’escollir per sexe afirmen que ja s’ha eliminat del tot. Per tant en aquesta qüestió coincideixen totes en que només es troba en les cobles d’alt nivell.

La cinquena qüestió que es va proposar era és si han presenciada alguna situació masclista que no fos cap a elles i quina ha estat la manera d’actuació.

Gairebé la meitat de les dones afirmen que no. La resta aporten exemples com ara: «un home a fer un comentari despectiu amb la samarreta d’una companya», «he sentit músics que critiquen el físic de noies músics o a noies del públic», «veure una noia tocar una obligada i escoltar comparacions amb els homes» o «un músic va criticar a una compositora dient-li (sense ser-hi ella present) que si a més a més de saber compondre

¹² El micromasclisme és el masclisme normalitzat socialment.

sardanes sabia cuinar, concretament un ou ferrat». La forma d'actuació ha estat sent respectuós però dient el que elles pensaven sobre el comentari que havien escoltat.

Així doncs, s'han presenciat situacions masclistes però no per part de tota la majoria.

La sisena qüestió era si creien que la cobla necessita la figura femenina.

En aquest tema veiem com totes coincideixen en que la dona ha de ser-hi present per poder reivindicar i normalitzar la figura de la dona en tots els àmbits de la societat. Tot i això, moltes d'elles arriben a la conclusió que «la música no entén de gèneres» (dona K) i, per tant, que hi hagi més d'un sexe o de l'altre ha de dependre de la destresa a l'hora de tocar l'instrument. Així, veiem com elles l'únic que creuen és que hi ha d'haver «igualtat d'oportunitats» (dona H) i «tots hem de tenir les mateixes condicions» (dona J).

La setena qüestió, que estava directament relacionada amb l'anterior, és si creuen que en el món de la cobla també ha d'haver-hi una lluita de gènere.

La majoria de les dones enquestades creuen que «com a tota societat, la cobla no pot quedar-se al marge» (dona N) i, per tant, també s'ha de lluitar. Però no només les dones, sinó que «el feminisme també és una idea que els homes han de creure». Per concloure doncs, ho podem resumir amb l'opinió de la dona V «sí ja que és necessari perquè el món progressi i no es vegi amb mals ulls la presència de la dona en cap lloc».

En setè lloc, analitzarem les respostes a la següent pregunta: «el 2004 es va detectar que els músics joves de cobla seguien la mateix ideologia masclista que els d'edat més avançada. T'has trobat, fins ara, algun perfil semblant? Creus que encara existeix aquesta ideologia?». Veiem que aquesta pregunta conté informació del Treball de Camp que va fer l'Anna Costa l'any 2004. La nostra intenció és veure si les dones actuals es troben en la mateixa situació que les del 2004 o no.

Com bé diu la dona T «ha plogut força des del 2004». La majoria de dones coincideixen en que no és usual que els joves de la cobla segueixin el mateix rol que els d'edat més avançada. Tot i això, «sempre hi ha algú que segueix el mateix patró» (dona A) i, per tant, podem detectar algun cas però te'n «trobem molt pocs» (dona I) i és «un entre molts» (dona S). Així, es detecta aquesta actitud només als homes d'edat més avançada, músics «de la vella escola» i també professors d'instruments de cobla.

Finalment, trobem l'última pregunta on es proposava que: «El 2004 hi havia 15 dones a la província de Girona tocant en una cobla. Actualment, el 2017, n'hi ha 23. A què creus que és degut? Com creus que continuaran les xifres en un futur?»

La majoria de dones arriben a la conclusió que aquest augment és a conseqüència de que «cada vegada es va trencant més amb la idea que la cobla és una cosa d'homes i les dones poc a poc hi van tenint més cabuda» (dona O). Així, es creu que «a poc a poc es va difuminant aquesta imatge antiquada de l'exclusivitat masculina i cadascú toca l'instrument que vol» (dona Q), és a dir, el canvi de mentalitat ha fet que les dones augmentin en nombre. A més a més, també li atribueixen aquest augment a que «cada vegada hi ha més dones segurament que estudien música i més mentalitat oberta en aquest sentit» (dona L). En relació a la resposta de si aniran en augment, veiem com la majoria de dones esperen que sigui així però en trobem algunes que, tot i que opinen que sí, creuen que encara queda molt camí: «les xifres aniran creixent, però al ser un món típicament d'homes, trigarem força a assolir una igualtat numèrica».

Finalment, la conclusió general i més important d'aquest estudi és que, en primer lloc, les dones de les cobles gironines acostumen a ser joves d'entre 19 i 29 anys i amb estudis musicals. A més, la majoria treballen d'una altra feina a part de la cobla i un 46% d'elles es dediquen a algun àmbit de la música. Relacionat amb els instruments, veiem que per a més de la meitat de les dones enquestades, l'instrument que toquen a la cobla és el seu segon instrument. També detectem que les dones cada vegada estan essent més ben considerades en el món de la cobla i ja comencen a ser acceptades en cobles més tradicionals com per exemple a Els Montgrins. Pel que fa als comentaris masculistes, veiem que algunes noies no n'han rebut i, per tant, es pot veure com a algunes cobles la situació ja està normalitzada, i que, les noies que sí n'han rebut ha estat per part de músics d'edat més avançada o balladors, en cap cas dels joves de la cobla, tot i que a vegades se'n pot trobar algun. El que sí detecten totes elles de manera negativa dels seus companys joves és que la majoria sempre segueixen les bromes masculistes dels músics grans i no defensen en cap cas a la dona, aspecte que s'hauria d'arreglar perquè s'hi sentissin més a gust.

3.4. COMPARACIÓ DELS RESULTATS OBTINGUTS AMB EL TREBALL DE CAMP DE L'ANNA COSTAL

En aquest últim apartat es vol fer una comparació dels resultats obtinguts amb el Treball de Camp de l'Anna Costal per veure si hi ha hagut una evolució des de l'any 2004, que és quan va fer el seu treball, fins el 2018, any en el que s'ha realitzat aquest.

En primer lloc, Costal detecta 14 cobles a la província de Girona, 10 de les quals sí que hi ha dones i 4 restants on no n'hi ha. Aquestes 14 cobles són: Cobla Baix Empordà, Cobla Flama de Farners, Cobla Foment del Montgrí, Principal de Banyoles, Principal de Porqueres, Principal de l'Escala, Els Rossinyolets, Cobla Selvamar, Cobla-Orquestra Cadaqués, Cobla-Orquestra Selvatana, Bisbal Jove, Ciutat de Girona, Cobla Nova Olot¹³ i Cobla Vila de la Jonquera.

En el nostre treball hem trobat com cobles que Costal havia fet constar en el seu treball actualment ja no segueixen en actiu. Aquestes són la Cobla-Orquestra Cadaqués¹⁴ i la Cobla Selvamar. D'altra banda, deixant a un costat aquestes cobles dissoltes, trobem estrany que cobles com la Ciutat de Girona, la Principal de la Bisbal, Els Montgrins, la Cobla-Orquestra Maravella i la Cobla La Nova Blanes no apareixen en el seu treball, concretament a l'annex on apareixen totes les cobles. Aquestes, com per exemple Els Montgrins, han estat actives durant molts anys, i no s'entén per què no formen part d'aquest annex. Una raó podria ser que en aquestes cobles fins l'any del seu estudi no hi havia hagut dones i per això no les especifica però això només és una possibilitat. Tot i això, si analitzem les cobles que Costal sí que va incloure, deixant de banda les actualment dissoltes, en el 2004 de les 12 cobles, 4 eren les que no hi havia dones. A l'actualitat hem vist com aquest nombre a disminuït a 3 ja que a la Bisbal Jove ja hi ha dues noies tocant.

En segon lloc, veiem com Costal troba en la seva recerca 15 dones músics de cobla en el 2004 i, en aquest treball, hem trobat 23 llocs ocupats per dones. S'ha produït, doncs, un increment de 8 dones.

En tercer lloc, Costal identifica en les dones de la cobla que la majoria primer van començar amb «un instrument no relacionat amb la cobla» i després el van escollir de

¹³ La Cobla Nova Olot actualment s'anomena La Principal d'Olot

¹⁴ La Cobla-Orquestra Cadaqués segueix activa només com a orquestra i actualment s'anomena Orquestra Cadaqués

segon instrument. Aquest aspecte també l'hem detectat en les persones enquestades des on s'ha pogut apreciar que un 55% també va ser el seu segon instrument.

En quart lloc, respecte l'elecció de l'instrument de les dones, Costal afirma que «els instruments de vent-fusta són els més nombrosos mentre que els de vent-metall són escassíssims» i que «per altra banda també hi ha un baix percentatge de dones que toquen el contrabaix». En el nostre treball veiem que aquest aspecte sí que és cert respecte les dones de les cobles de la província ja que els dos instruments que predominen més són en la tenora i el flabiol i el tamborí, instruments de vent-fusta, però, des de l'Escola Conrad Saló de la Bisbal, veiem que les dades són una mica diferents. Tot i que el flabiol i el tamborí són els instruments més tocats, en segon terme ho és el contrabaix. Aquest aspecte doncs, ens mostra que aquest tòpic s'ha anat trencant degut a l'interès de les dones en instruments com ara el contrabaix.

D'altra banda, Costal diu que «els més grans, i en general a causa de la seva educació, no veuen amb bons ulls la introducció femenina a la cobla. Alguns ho afirmen obertament però sense masses raons, “que és una cosa impensable”, i d'altres ho atribueixen a una qüestió d'aptituds musicals, com ara “que he sentit noies i toquen bé, però no és el mateix que un home”». En el 2018 hem vist com la situació és la mateixa: els homes i balladors d'edat avançada són principalment qui critiquen la dona a la cobla, no l'accepten i creuen que no podrà estar mai a l'altura de l'home.

A més a més, Costal afirma (fent referència al masclisme) que «els joves sovint tendeixen a imitar el comportament dels músics grans, que els és un referent». A partir de les opinions de les dones de les cobles de l'actualitat hem vist que això ja no passa. Els homes joves poden arribar a seguir alguna broma però en cap cas imitar el comportament d'aquestes persones.

Per acabar, un altre aspecte que veiem que ha canviat el trobem quan Costal diu que les noies davant els comentaris masclistes d'alguns músics ni accepten la broma ni s'enfaden en l'extrem, sinó que «en passen». En l'actualitat això ja no és així: la majoria de les 22 noies enquestades asseguren que quan reben o escolten un comentari masclista, mostren el seu desacord amb una resposta clara però sempre educada.

4. CONCLUSIONS

Després de realitzar aquest treball de recerca crec que he pogut assolir els tres objectius que m'havia marcat al principi.

Respecte al primer objectiu podem dir que a través de les dades obtingudes de l'arxiu i l'entrevista a la Isabel, he vist com a l'Escola Conrad Saló la figura de la professora ha augmentat amb els anys però encara es troba molt per sota del nombre de professors. A més, d'instruments tradicionals no hi ha hagut mai cap dona i continua sense haver-n'hi. Pel que fa als alumnes, veiem una situació diferent. A partir del 2006 fins l'actualitat el sexe femení ja s'està igualant amb el masculí i en alguns casos fins i tot el supera. D'aquesta manera, podem dir que en l'àmbit de l'alumnat ja s'està evolucionant però des del professorat encara queda molt de camí. La pròpia Isabel Castelló explica que quan ella era directora el fet de que no hi haguessin professores d'instruments tradicionals era perquè la majoria de músics que tocaven a cobles eren homes. A més a més, també explica que quan un professor deixava el seu càrrec, com que la majoria d'alumnes que havia tingut eren homes, en recomanava un d'ells i era el que cobria la seva plaça. Ara que les alumnes d'instruments tradicionals ja són gairebé el mateix nombre que d'homes (per exemple, actualment hi ha més dones que homes tocant el flabiol i el tamborí a l'Escola Conrad Saló) esperem que els professors, quan deixin el seu càrrec, recomanin a una alumna que hagin tingut i, així, d'aquí uns anys alguna persona pugui engrescar-se a fer un treball sobre les primeres professores d'instruments tradicionals de l'Escola Conrad Saló.

Quant al segon objectiu, podem dir que la situació de la dona dins el món de la cobla ha canviat respecte el treball de l'Anna Costal. El nombre de dones dins les cobles ha augmentat i la seva situació és molt més diferent a la que es detecta en el seu treball. En resum, ha crescut el número de dones que toquen instruments tradicionals, el tòpic de que les dones solen tocar instruments de vent-fusta s'està trencant i la seva situació dins la cobla està essent molt més bona.

En relació amb l'últim objectiu, veiem com el món de la cobla tot i que encara és masculista, ja no ho és tant. La presència d'un nombre significatiu de dones a les cobles actuals que afirmen que estan a gust a les seves cobles i que mai han rebut comentaris masculistes ens mostra que la situació de la dona músic de cobla ja està totalment

normalitzada en moltes d'elles. Per contra, el gran nombre de dones que han rebut comentaris masclistes ens ve a dir que encara falta una mica més d'evolució en algunes cobles i que encara queden uns quants anys per a la total normalització. De tota manera, considerem que ja s'ha fet un gran progrés i la dona està essent més ben considerada respecte el que es detecta a l'estudi del 2004. A més a més, que la majoria de dones enquestades afirmen que els joves músics no segueixen en cap cas les actituds masclistes dels homes d'edats més avançades ens fa arribar a la conclusió que s'està creant una nova generació de músics de cobla mentalitzada i conscienciada. L'únic que es creu que falta en aquests joves, i que es veu reflectit en les opinions de les dones, és que les defensin davant les opinions masclistes que reben i no es quedin de braços creuats com actualment s'ha detectat que fan.

En definitiva i després d'haver realitzat aquest treball, crec que la presència de la dona dins el món de la cobla cada vegada s'està normalitzant més. Les dones no creuen que ser un home sigui l'etiqueta necessària per entrar a una cobla. Amb la creació d'aquestes noves generacions conscienciades crec que en un futur les dones seran molt més presents a les cobles i ens agradaria pensar que les experiències masclistes rebudes del passat quedaran com a unes males anècdotes.

Per acabar, crec que aquest treball ha estat una experiència clau que m'ha fet entendre molts aspectes de l'entorn sardanístic que visc. M'he adonat de que el masclisme que s'ha donat durant segles també ha afectat al món de la cobla però que, actualment, aquest aspecte s'està eliminant i cada vegada les dones es senten millor. Tanmateix, penso que seria una bona iniciativa enviar aquest treball a totes les dones enquestades per fer-los arribar el missatge següent:

S'ha de continuar lluitant per una normalització total de la dona.

Colze a cloze.

La tenim a tocar.

5. REFERÈNCIES

AJUNTAMENT D'ARENYS DE MUNT. (2010). Les sardanes - breu història. Recuperat de <http://www.arenysdemunt.cat/document.php?id=5454>

AJUNTAMENT DE LA BISBAL D'EMPORDÀ. (2017). Escola Municipal de Música i Cobla Conrad Saló. Recuperat de <http://www.labisbal.cat/ca/escola-de-musica-i-cobla.html>

AYATS, J. (2017). Dones i instruments. Recuperat de <http://ajuntament.barcelona.cat/museumusica/ca/blog/dones-i-instruments>

AYATS, J.; COSTAL, A.; RABASEDA, J. (2009). Saranes. *Quaderns de la Revista de Girona*, núm. 143.

CARRERA, M. (2016). Història de la sardana: evolució de la nostra dansa curricular. Recuperat de <http://www.festes.org/articles.php?id=1106>

COBLA BISBAL JOVE. (2016). La cobla. Recuperat de <https://www.bisbaljove.com/la-cobla>

COBLA CIUTAT DE GIRONA. (2017). Components. Recuperat de <http://www.coblaciutatdegirona.com/components/>

COBLA FOMENT DEL MONTGRÍ. Pàgina de Facebook. Recuperat de <https://www.facebook.com/coblafomentdelmontgri/>

COBLA LA FLAMA DE FARNERS. (2016). Formació 2016-207. Recuperat de <http://laflamafarners.blogspot.com.es/>

COBLA LA PRINCIPAL DE L'ESCALA. (2014). Membres. Recuperat de <https://principaldelescala.wordpress.com/els-membres-de-la-cobla/>

COBLA LA PRINCIPAL DE PORQUERES. (2017). Formació actual. Recuperat de <https://www.coblalaprincipaldeporqueres.com/formaci%C3%B3-actual/>

La presència de la dona dins el món de la cobla

COBLA ORQUESTRA MONTGRINS. Pàgina de Facebook. Recuperat de <https://www.facebook.com/montgrins/>

COBLA ROSSINYOLETS. (2015). Components. Recuperat de http://coblarossinyolets.blogspot.com.es/p/blog-page_19.html

CORPORACIÓ CATALANA DE MITJANS AUDIOVISUALS. (2017). El taller del lutier. El manxaire 71: els instruments i les dones [vídeo]. Recuperat de <http://www.ccma.cat/catradio/alacarta/el-taller-del-lutier/el-manxaire/audio/982697/>

COSTAL, A. (2004). *Introducció a la dona a les cobles de sardanes de la província de Girona*. Treball inèdit de l'assignatura d'Etnomusicologia. Universitat Autònoma de Barcelona, Barcelona.

COSTAL, A. (2016). Les primeres de la cobla: una petita Nannerl Mozart empordanesa que va ser exhibida pel pare i va haver de rivalitzar amb el germà. *Revista de Girona*, núm. 300, p. 75.

ELS MONTGRINS. (2017). Components. Recuperat de <http://www.montgrins.com/components>

ESCOLA MUNICIPAL DE MÚSICA CONRAD SALÓ. (2017). Recuperat de <http://www.escolaconradsalo.cat/>

FLAMA FARNERS. Pàgina de Facebook. Recuperat de <https://www.facebook.com/laflama.defarners?lst=1773598983%3A100002700469705%3A1500030621>

LA NOVA BLANES. (2017). Components. Recuperat de <https://lanovablanes.wordpress.com/components/>

LOREDO, J. (2012). La Bisbal Jove. Recuperat de <http://fotosformacionsmusicalsdecatalunya.blogspot.com.es/2012/10/la-bisbal-jove.html>

LOREDO, J. (2012). La Principal de Banyoles. Recuperat de <http://fotosformacionsmusicalsdecatalunya.blogspot.com.es/2012/09/la-principal-de-banyoles.html>

La presència de la dona dins el món de la cobla

LOREDO, J. (2012). La Principal de Cassà. Recuperat de <http://fotosformacionsmusicalsdecatalunya.blogspot.com.es/2012/07/la-principal-de-cassa.html>

MUSICAT. (2017). Foment de Montgrí. Recuperat de <http://www.musicat.cat/CA/279240/cataleg-musica-en-viu/foment-del-montgri.html>

MUSICAT. (2017). La Flama de Farners. Recuperat de <http://www.musicat.cat/CA/279138/cataleg-musica-en-viu/la-flama-de-farners.html>

MUSICAT. (2017). La Nova Blanes. Recuperat de <http://www.musicat.cat/CA/279143/cataleg-musica-en-viu/la-nova-blanes.html>

ORQUESTRA INTERNACIONAL MARAVELLA. (2017). Els músics de l'Orquestra Internacional Maravella. Recuperat de <http://www.maravella.com/ca/om-components/musics.html>

PALMA, V. (2013). Marta Rigau, la primera tenora “en femení”. Femení i singulars. Recuperat de <https://femenisingulars.wordpress.com/2013/03/07/marta-rigau-la-primera-tenora-en-femeni/>

PUJOL, M. A. (2014). Les dones en el món de la cobla. *Revista Canemàs*, estiu-tardor, núm. 9, p. 49-71.

RAMIÓ, C.; PUJOL M. A.; COSTAL, A. (2014). Conferència “La dona al món de la cobla”. Recuperat de <https://www.youtube.com/watch?v=DZE9GH8ny9Y>

SELLART, R. (2004). La cobla i la sardana. Recuperat de <http://www.xtec.cat/~rsellart/cobla/cobla.html>

Una dona tocant la tenora. (2015). Músiques de Manresa i més. Recuperat de <https://musiquesdemanresa.blogspot.com.es/2015/07/una-dona-tocant-la-tenora.html>

VILÀ, E. (1989). La saga musical Rigau-Tauler de finals del segle passat fins a l'actualitat. *Llibre de la Festa Major de Torroella de Montgrí*, p. 109-113.

La presència de la dona dins el món de la cobla

WIKIPEDIA. (2017). Cobla Els Montgrins. Recuperat de https://ca.wikipedia.org/wiki/Cobla_Els_Montgrins#M.C3.BAsics_dels_Montgrins

WIKIPEDIA. (2018). Sardana. Recuperat de <https://ca.wikipedia.org/wiki/Sardana>

6. ANNEX

Aquest annex és d'elaboració personal i està dividit en quatre recopilacions d'informació.

En primer lloc, trobem la informació sobre l'Escola de Cobla Conrad Saló que he recollit. L'he organitzat en cursos des del curs 84-85 fins l'actual 2017-2018. Com ja he dit anteriorment, dels cursos des de la seva creació al 81 fins l'any 84 no s'han pogut incloure degut a una pèrdua de dades de l'arxiu. En aquesta informació trobem les dades del professorat i de l'alumnat.

En segon lloc, s'ha elaborat un la fitxa de les cobles en actiu de la província de Girona on s'especifica l'any de creació, els membres actuals, l'any d'entrada de les dones a la cobla en cas de que n'hi hagi i l'actual director de cada cobla.

En tercer lloc, hi ha els resultats de l'enquesta enviada a les 22 dones de la província de Girona. Degut a que l'enquesta ha estat anònima, a cada dona se li ha adjudicat una lletra de l'abecedari.

En quart i últim lloc, adjunto les preguntes i respostes de l'entrevista realitzada a la Isabel Castelló.

6.1. INFORMACIÓ DE L'ESCOLA CONRAD SALÓ

Curs 1984-1985

Professorat d'instruments tradicionals

Instruments	Professor	Professora
Flabiol i tamborí	1	0
Tible	1	0
Tenora	1	0
Trompeta	1	0
Fiscorn	1	0
Trombó	1	0
Contrabaix	1	0
Total	7	0

La presència de la dona dins el món de la cobla

Professorat de llenguatge

Assignatura	Professor	Professora
Llenguatge	0	1

Total de professorat

Àmbits	Professor	Professora
Instruments tradicionals	7	0
Llenguatge	0	1
Total	7	1

Alumnat d'instruments tradicionals

Instrument	Sexe masculí	Sexe femení
Flabiol i tamborí	2	1
Tible	5	0
Tenora	4	0
Trompeta	3	1
Trombó	2	0
Fiscorn	3	0
Contrabaix	2	1
Total	21	3

Curs 1985-1986

Professorat d'instruments tradicionals

Instruments	Professor	Professora
Flabiol i tamborí	1	0
Tible	1	0
Tenora	1	0
Trompeta	1	0
Fiscorn	1	0
Trombó	1	0
Contrabaix	1	0
Total	7	0

Professorat de llenguatge

Assignatura	Professor	Professora
Llenguatge	1	2

Total de professorat

Àmbits	Professor	Professora
Instrumentos tradicionals	7	0
Llenguatge	1	2
Total	8	2

Alumnat d'instruments tradicionals

Sexes	Número d'alumnes
Masculí	11
Femení	7

Curs 1986-1987

Professorat d'instruments tradicionals

Instrumentos	Professor	Professora
Flabiol i tamborí	1	0
Tible	1	0
Tenora	1	0
Trompeta	1	0
Fiscorn	1	0
Trombó	1	0
Contrabaix	1	0
Total	7	0

Professorat de llenguatge

Assignatura	Professor	Professora
Llenguatge	1	2

La presència de la dona dins el món de la cobla

Total de professorat

Àmbits	Professor	Professora
Instrumentes tradicionals	7	0
Llenguatge	1	2
Total	8	2

Alumnat d'instrumentes tradicionals

Instrument	Sexe masculí	Sexe femení
Flabiol i tamborí	1	2
Tible	5	0
Tenora	4	0
Trompeta	3	1
Trombó	2	0
Fiscorn	3	0
Contrabaix	2	1
Total	20	4

Curs 1987-1988

Professorat d'instrumentes tradicionals

Instrumentes	Professor	Professora
Flabiol i tamborí	1	0
Tible	1	0
Tenora	1	0
Trompeta	1	0
Trombó	1	0
Fiscorn	1	0
Contrabaix	1	0
Total	7	0

La presència de la dona dins el món de la cobla

Professorat de llenguatge

Assignatura	Professor	Professora
Llenguatge	1	2

Total de professorat

Àmbits	Professor	Professora
Instruments tradicionals	7	0
Llenguatge	1	2
Total	8	2

Alumnat d'instruments tradicionals

Instrument	Sexe masculí	Sexe femení
Flabiol i tamborí	1	3
Tible	5	0
Tenora	5	0
Trompeta	5	1
Trombó	1	0
Fiscorn	4	0
Contrabaix	1	2
Total	22	6

Curs 1988-1989

Professorat d'instruments tradicionals

Instruments	Professor	Professora
Flabiol i tamborí	1	0
Tible	1	0
Tenora	1	0
Trompeta	1	0
Trombó	1	0
Fiscorn	1	0
Contrabaix	1	0

La presència de la dona dins el món de la cobla

Total	7	0
--------------	---	---

Professorat de llenguatge

Assignatura	Professor	Professora
Llenguatge	1	1

Total de professorat

Àmbits	Professor	Professora
Instrumentos tradicionals	7	0
Llenguatge	1	1
Total	8	1

Alumnat d'instruments tradicionals

Instruments	Sexe masculí	Sexe femení
Flabiol i tamborí	3	1
Tible	5	0
Tenora	5	0
Trompeta	6	1
Trombó	2	0
Fiscorn	5	0
Contrabaix	1	2
Total	27	4

Curs 1989-1990

Professorat d'instrument i llenguatge musical

Instrument	Professor	Professora
Flabiol i tamborí	1	0
Tible	1	0
Tenora	1	0
Trompeta	1	0
Trombó	1	0
Fiscorn	1	0

La presència de la dona dins el món de la cobla

Contrabaix	1	0
Total	7	0

Professorat de llenguatge

Assignatura	Professor	Professora
Llenguatge	1	1

Total de professorat

Àmbits	Professor	Professora
Instruments tradicionals	7	0
Llenguatge	1	1
Total	8	1

Alumnat d'instruments tradicionals

Instrument	Sexe masculí	Sexe femení
Flabiol i tamborí	3	1
Tible	5	0
Tenora	6	0
Trompeta	7	1
Trombó	1	0
Fiscorn	4	0
Contrabaix	1	2
Total	27	4

Curs 1990-1991

Professorat d'instruments tradicionals

Instruments	Professor	Professora
Flabiol i tamborí	1	0
Tible	1	0
Tenora	1	0
Trompeta	1	0
Fiscorn	1	0
Trombó	1	0

La presència de la dona dins el món de la cobla

Contrabaix	1	0
Total	7	0

Professorat de llenguatge

Assignatura	Professor	Professora
Llenguatge	1	1

Total de professorat

Àmbits	Professor	Professora
Instruments tradicionals	7	0
Llenguatge	1	1
Total	8	1

Alumnat d'instruments tradicionals

Instrument	Sexe masculí	Sexe femení
Flabiol i tamborí	1	1
Tible	2	0
Tenora	4	0
Trompeta	3	1
Trombó	1	0
Fiscorn	2	0
Contrabaix	0	2
Total	13	4

Curs 1991-1992

Professorat d'instruments tradicionals

Instruments	Professor	Professora
Flabiol i tamborí	1	0
Tible	1	0
Tenora	1	0
Trompeta	1	0
Fiscorn	1	0

La presència de la dona dins el món de la cobla

Trombó	1	0
Contrabaix	1	0
Total	7	0

Professorat de llenguatge

Assignatura	Professor	Professora
Llenguatge	1	1

Total de professorat

Àmbits	Professor	Professora
Instruments tradicionals	7	0
Llenguatge	1	1
Total	8	1

Alumnat d'instruments tradicionals

Instrument	Sexe masculí	Sexe femení
Flabiol i tamborí	1	1
Tible	2	0
Tenora	2	0
Trompeta	2	1
Trombó	1	0
Fiscorn	2	0
Contrabaix	0	1
Total	10	3

Curs 1992-1993

Professorat d'instruments tradicionals

Instruments	Professor	Professora
Flabiol i tamborí	1	0
Tible	1	0
Tenora	1	0
Trompeta	1	0

La presència de la dona dins el món de la cobla

Fiscorn	1	0
Trombó	1	0
Contrabaix	1	0
Total	7	0

Professorat de llenguatge

Assignatura	Professor	Professora
Llenguatge	1	1

Total de professorat

Àmbits	Professor	Professora
Instruments tradicionals	7	0
Llenguatge	1	1
Total	8	1

Alumnat d'instruments tradicionals

Instrument	Sexe masculí	Sexe femení
Flabiol i tamborí	1	1
Tible	3	0
Tenora	2	1
Trompeta	2	1
Trombó	1	0
Fiscorn	1	1
Contrabaix	0	1
Total	10	5

Curs 1993-1994

Professorat d'instruments tradicionals

Instruments	Professor	Professora
Flabiol i tamborí	1	0
Tible	1	0
Tenora	1	0

La presència de la dona dins el món de la cobla

Trompeta	1	0
Fiscorn	1	0
Trombó	0	0
Contrabaix	1	0
Total	6	0

Professorat de llenguatge

Assignatura	Professor	Professora
Llenguatge	1	1

Total de professorat

Àmbits	Professor	Professora
Instrumentos tradicionals	6	0
Llenguatge	1	1
Total	7	1

Alumnat d'instruments tradicionals

Instrument	Sexe masculí	Sexe femení
Flabiol i tamborí	1	1
Tible	2	1
Tenora	2	1
Trompeta	3	0
Trombó	0	0
Fiscorn	1	0
Contrabaix	1	1
Total	10	4

Curs 1994-1995

Professorat d'instruments tradicionals

Instruments	Professor	Professora
Flabiol i tamborí	1	0
Tible	1	0

La presència de la dona dins el món de la cobla

Tenora	1	0
Trompeta	1	0
Fiscorn	1	0
Trombó	0	0
Contrabaix	1	0
Total	6	0

Professorat de llenguatge

Assignatura	Professor	Professora
Llenguatge	0	1

Total de professorat

Àmbits	Professor	Professora
Instrumentos tradicionals	6	0
Llenguatge	0	1
Total	6	1

Alumnat d'instruments tradicionals

Instrument	Sexe masculí	Sexe femení
Flabiol i tamborí	0	2
Tible	3	0
Tenora	2	0
Trompeta	3	2
Trombó	0	0
Fiscorn	1	1
Contrabaix	1	0
Total	10	5

Curs 1995-1996

Professorat d'instruments tradicionals

Instruments	Professor	Professora
Flabiol i tamborí	1	0
Tible	1	0

La presència de la dona dins el món de la cobla

Tenora	1	0
Trompeta	1	0
Fiscorn	1	0
Trombó	0	0
Contrabaix	1	0
Total	6	0

Professorat de llenguatge

Assignatura	Professor	Professora
Llenguatge	0	2

Total de professorat

Àmbits	Professor	Professora
Instrumentos tradicionals	6	0
Llenguatge	0	2
Total	6	2

Alumnat d'instruments tradicionals

Instrument	Sexe masculí	Sexe femení
Flabiol i tamborí	0	1
Tible	4	0
Tenora	6	0
Trompeta	7	1
Trombó	0	0
Fiscorn	3	1
Contrabaix	1	0
Total	21	3

Curs 1996-1997

Professorat d'instruments tradicionals

Instruments	Professor	Professora
Flabiol i tamborí	1	0
Tible	1	0

La presència de la dona dins el món de la cobla

Tenora	1	0
Trompeta	1	0
Fiscorn	1	0
Trombó	1	0
Contrabaix	1	0
Total	7	0

Professorat de llenguatge

Assignatura	Professor	Professora
Llenguatge	0	2

Total de professorat

Àmbits	Professor	Professora
Instrumentos tradicionals	7	0
Llenguatge	0	2
Total	7	2

Alumnes d'instrument

Instrument	Sexe masculí	Sexe femení
Flabiol i tamborí	0	1
Tible	3	0
Tenora	7	0
Trompeta	8	1
Trombó	1	0
Fiscorn	5	0
Contrabaix	3	0
Total	27	2

Curs 1997-1998

Professorat d'instruments tradicionals

Instruments	Professor	Professora
Flabiol i tamborí	1	0
Tible	1	0

La presència de la dona dins el món de la cobla

Tenora	1	0
Trompeta	1	0
Fiscorn	1	0
Trombó	1	0
Contrabaix	1	0
Total	7	0

Professorat de llenguatge

Assignatura	Professor	Professora
Llenguatge	1	1

Total de professorat

Àmbits	Professor	Professora
Instrumentos tradicionals	7	0
Llenguatge	1	1
Total	8	1

Alumnes d'instruments tradicionals

Instrument	Sexe masculí	Sexe femení
Flabiol i tamborí	1	0
Tible	4	1
Tenora	4	1
Trompeta	6	1
Trombó	1	0
Fiscorn	4	0
Contrabaix	1	0
Total	21	3

Curs 1998-1999

Professorat d'instrument tradicional

Instruments	Professor	Professora
Flabiol i tamborí	1	0
Tible	1	0

La presència de la dona dins el món de la cobla

Tenora	1	0
Trompeta	1	0
Fiscorn	1	0
Trombó	1	0
Contrabaix	1	0
Total	7	0

Professorat de llenguatge

Assignatura	Professor	Professora
Llenguatge	1	1

Total de professorat

Àmbits	Professor	Professora
Instruments tradicionals	7	0
Llenguatge	1	1
Total	8	1

Alumnat d'instruments tradicionals

Instrument	Sexe masculí	Sexe femení
Flabiol i tamborí	1	0
Tible	3	1
Tenora	4	1
Trompeta	6	0
Trombó	1	0
Fiscorn	0	3
Contrabaix	1	0
Total	15	5

Curs 1999-2000

Professorat d'instrument tradicional

Instruments	Professor	Professora
Flabiol i tamborí	0	0
Tible	1	0

La presència de la dona dins el món de la cobla

Tenora	1	0
Trompeta	1	0
Fiscorn	1	0
Trombó	1	0
Contrabaix	1	0
Total	6	0

Professorat de llenguatge

Assignatura	Professor	Professora
Llenguatge	1	1

Total de professorat

Àmbits	Professor	Professora
Instrumentos tradicionals	6	0
Llenguatge	1	1
Total	7	1

Alumnes d'instruments tradicionals

Instrument	Sexe masculí	Sexe femení
Flabiol i tamborí	0	0
Tible	5	0
Tenora	4	1
Trompeta	4	0
Trombó	1	0
Fiscorn	3	0
Contrabaix	1	0
Total	18	1

Curs 2000-2001

Professorat d'instruments tradicionals

Instruments	Professor	Professora
Flabiol i tamborí	0	0
Tible	1	0

La presència de la dona dins el món de la cobla

Tenora	1	0
Trompeta	1	0
Fiscorn	1	0
Trombó	1	0
Contrabaix	1	0
Total	6	0

Professorat de llenguatge

Assignatura	Professor	Professora
Llenguatge	1	1

Total de professorat

Àmbits	Professor	Professora
Instrumentos tradicionals	6	0
Llenguatge	1	1
Total	7	1

Alumnes d'instruments tradicionals

Instrument	Sexe masculí	Sexe femení
Flabiol i tamborí	0	0
Tible	3	1
Tenora	4	1
Trompeta	6	0
Trombó	1	0
Fiscorn	3	0
Contrabaix	2	0
Total	19	2

Curs 2001-2002

Professorat d'instruments tradicionals

Instruments	Professor	Professora
Flabiol i tamborí	1	0
Tible	1	0

La presència de la dona dins el món de la cobla

Tenora	1	0
Trompeta	1	0
Fiscorn	1	0
Trombó	0	0
Contrabaix	1	0
Total	6	0

Professorat de llenguatge

Assignatura	Professor	Professora
Llenguatge	1	1

Total de professorat

Àmbits	Professor	Professora
Instrumentos tradicionals	6	0
Llenguatge	1	1
Total	7	1

Alumnes d'instruments tradicionals

Instrument	Sexe masculí	Sexe femení
Flabiol i tamborí	0	2
Tible	3	1
Tenora	4	2
Trompeta	4	0
Trombó	0	0
Fiscorn	3	0
Contrabaix	2	1
Total	16	6

Curs 2002-2003

Professorat d'instruments tradicionals

Instruments	Professor	Professora
Flabiol i tamborí	1	0
Tible	1	0

La presència de la dona dins el món de la cobla

Tenora	1	0
Trompeta	1	0
Fiscorn	1	0
Trombó	0	0
Contrabaix	1	0
Total	6	0

Professorat de llenguatge

Assignatura	Professor	Professora
Llenguatge	1	0

Total de professorat

Àmbits	Professor	Professora
Instrumentos tradicionals	6	0
Llenguatge	1	0
Total	7	0

Alumnes d'instruments tradicionals

Instrument	Sexe masculí	Sexe femení
Flabiol i tamborí	0	3
Tible	4	1
Tenora	3	2
Trompeta	4	0
Trombó	0	0
Fiscorn	4	0
Contrabaix	2	1
Total	17	7

Curs 2003-2004

Professorat d'instruments tradicionals

Instruments	Professor	Professora
Flabiol i tamborí	1	0
Tible	1	0

La presència de la dona dins el món de la cobla

Tenora	1	0
Trompeta	1	0
Fiscorn	1	0
Trombó	1	0
Contrabaix	1	0
Total	7	0

Professorat de llenguatge

Assignatura	Professor	Professora
Llenguatge	1	0

Total de professorat

Àmbits	Professor	Professora
Instrumentos tradicionals	7	0
Llenguatge	1	0
Total	8	0

Alumnes d'instruments tradicionals

Instrument	Sexe masculí	Sexe femení
Flabiol i tamborí	0	2
Tible	3	1
Tenora	4	0
Trompeta	5	0
Trombó	0	0
Fiscorn	1	0
Contrabaix	2	0
Total	15	3

Curs 2004-2005

Professorat d'instruments tradicionals

Instruments	Professor	Professora
Flabiol i tamborí	1	0
Tible	1	0

La presència de la dona dins el món de la cobla

Tenora	1	0
Trompeta	1	0
Fiscorn	1	0
Trombó	1	0
Contrabaix	1	0
Total	7	0

Professorat de llenguatge

Assignatura	Professor	Professora
Llenguatge	1	0

Total de professorat

Àmbits	Professor	Professora
Instrumentos tradicionals	7	0
Llenguatge	1	0
Total	8	0

Alumnes d'instruments tradicionals

Instrument	Sexe masculí	Sexe femení
Flabiol i tamborí	1	2
Tible	2	1
Tenora	3	0
Trompeta	4	2
Trombó	0	3
Fiscorn	2	0
Contrabaix	2	2
Total	14	10

Curs 2005-2006

Professorat d'instruments tradicionals

Instruments	Professor	Professora
Flabiol i tamborí	1	0
Tible	1	0

La presència de la dona dins el món de la cobla

Tenora	1	0
Trompeta	1	0
Fiscorn	1	0
Trombó	1	0
Contrabaix	1	0
Total	7	0

Professorat de llenguatge

Assignatura	Professor	Professora
Llenguatge	1	0

Total de professorat

Àmbits	Professor	Professora
Instrumentos tradicionals	7	0
Llenguatge	1	0
Total	8	0

Alumnes d'instruments tradicionals

Instrument	Sexe masculí	Sexe femení
Flabiol i tamborí	1	3
Tible	2	3
Tenora	4	1
Trompeta	4	2
Trombó	1	2
Fiscorn	1	1
Contrabaix	2	1
Total	15	13

Curs 2006-2007

Professorat d'instruments tradicionals

Instruments	Professor	Professora
Flabiol i tamborí	1	0
Tible	1	0

La presència de la dona dins el món de la cobla

Tenora	1	0
Trompeta	1	0
Fiscorn	1	0
Trombó	1	0
Contrabaix	1	0
Total	7	0

Professorat de llenguatge

Assignatura	Professor	Professora
Llenguatge	2	0

Total de professorat

Àmbits	Professor	Professora
Instrumentos tradicionals	7	0
Llenguatge	2	0
Total	9	0

Alumnes d'instruments tradicionals

Instrument	Sexe masculí	Sexe femení
Flabiol i tamborí	1	4
Tible	2	3
Tenora	4	2
Trompeta	5	3
Trombó	0	1
Fiscorn	2	1
Contrabaix	2	2
Total	16	16

Curs 2007-2008

Professorat d'instruments tradicionals

Instruments	Professor	Professora
Flabiol i tamborí	1	0
Tible	1	0

La presència de la dona dins el món de la cobla

Tenora	1	0
Trompeta	1	0
Fiscorn	1	0
Trombó	1	0
Contrabaix	1	0
Total	7	0

Professorat d'instruments moderns i clàssics

Instruments	Professor	Professora
Saxòfon	1	0
Clarinet	1	0
Flauta Travessera	1	0
Piano	0	1
Guitarra espanyola	0	1
Guitarra elèctrica	1	0
Baix elèctric	0	0
Gralla	0	1
Total	4	3

Professorat de llenguatge

Assignatura	Professor	Professora
Llenguatge	1	1

Total de professorat

Àmbits	Professor	Professora
Instruments tradicionals	7	0
Instruments moderns i clàssics	4	3
Llenguatge	1	1
Total	12	4

Alumnes d'instruments tradicionals

La presència de la dona dins el món de la cobla

Instrument	Sexe masculí	Sexe femení
Flabiol i tamborí	1	6
Tible	4	2
Tenora	4	4
Trompeta	5	2
Trombó	1	1
Fiscorn	1	1
Contrabaix	3	5
Total	19	21

Alumnes d'instruments moderns i clàssics

Instruments	Sexe Masculí	Sexe Femení
Saxòfon	2	1
Clarinet	3	0
Flauta travessera	0	1
Piano	1	3
Guitarra Espanyola	4	3
Guitarra elèctrica	27	3
Baix elèctric	0	0
Gralla	3	3
Total	40	14

Total alumnat d'instrument

Instruments	Sexe Masculí	Sexe Femení
Instruments tradicionals	19	21
Instruments moderns i clàssics	40	14
Total	59	35

Curs 2008-2009

Professorat d'instruments tradicionals

Instruments	Professor	Professora
Flabiol i tamborí	1	0
Tible	1	0
Tenora	1	0
Trompeta	1	0
Fiscorn	1	0
Trombó	1	0
Contrabaix	1	0
Total	7	0

Professorat d'instruments moderns i clàssics

Instruments	Professor	Professora
Saxòfon	1	0
Clarinet	1	0
Flauta Travessera	1	0
Piano	0	2
Guitarra espanyola	0	1
Guitarra elèctrica	1	0
Baix elèctric	0	0
Gralla	0	1
Bateria	1	0
Total	5	4

Professorat de llenguatge

Assignatura	Professor	Professora
Llenguatge	2	1

Total de professorat

Instruments	Professor	Professora
Instruments tradicionals	7	0

La presència de la dona dins el món de la cobla

Instruments moderns i clàssics	5	4
Llenguatge	2	1
Total	14	5

Alumnes d'instruments tradicionals

Instrument	Sexe masculí	Sexe femení
Flabiol i tamborí	2	4
Tible	2	3
Tenora	3	4
Trompeta	5	2
Trombó	0	1
Fiscorn	2	2
Contrabaix	1	6
Total	15	22

Alumnat d'instruments moderns i clàssics

Instruments	Sexe Masculí	Sexe Femení
Saxòfon	1	0
Clarinet	2	1
Flauta travessera	0	1
Piano	4	8
Guitarra espanyola	7	5
Guitarra elèctrica	22	3
Baix elèctric	0	0
Gralla	6	2
Bateria	2	1
Total	44	21

Total alumnat d'instrument

Instruments	Sexe masculí	Sexe femení
Instruments tradicionals	15	22

La presència de la dona dins el món de la cobla

Instruments moderns i clàssics	44	21
Total	59	43

Curs 2009-2010

Professorat d'instruments tradicionals

Instruments	Professor	Professora
Flabiol i tamborí	1	0
Tible	1	0
Tenora	1	0
Trompeta	1	0
Fiscorn	1	0
Trombó	1	0
Contrabaix	1	0
Total	7	0

Professorat d'instruments moderns i clàssics

Instruments	Professor	Professora
Saxòfon	1	0
Clarinet	1	0
Flauta Travessera	1	0
Piano	0	2
Guitarra espanyola	0	1
Guitarra elèctrica	1	0
Baix elèctric	0	0
Gralla	0	1
Bateria	1	0
Total	5	4

Professorat de llenguatge

Assignatura	Professor	Professora
Llenguatge	2	0

Total professorat d'instrument

Instruments	Professor	Professora
Instruments tradicionals	7	0
Instruments moderns i clàssics	5	4
Llenguatge	2	0
Total	14	4

Alumnes d'instruments tradicionals

Instrument	Sexe masculí	Sexe femení
Flabiol i tamborí	2	4
Tible	3	2
Tenora	4	3
Trompeta	5	2
Trombó	0	1
Fiscorn	1	3
Contrabaix	1	5
Total	16	20

Alumnes d'instruments moderns i clàssics

Instruments	Sexe Masculí	Sexe Femení
Saxòfon	3	0
Clarinet	3	0
Flauta travessera	1	1
Piano	4	14
Guitarra Espanyola	11	6
Guitarra elèctrica	13	5
Baix elèctric	2	0
Gralla	5	1
Bateria	7	2
Total	49	29

Total alumnat d'instrument

Instruments	Sexe Masculí	Sexe Femení
Instruments tradicionals	16	20
Instruments moderns i clàssics	49	29
Total	65	49

Curs 2010-2011

Professorat d'instruments tradicionals

Instruments	Professor	Professora
Flabiol i tamborí	1	0
Tible	1	0
Tenora	1	0
Trompeta	1	0
Fiscorn	1	0
Trombó	1	0
Contrabaix	1	0
Total	7	0

Professorat d'instruments moderns i clàssics

Instruments	Professor	Professora
Saxòfon	1	0
Clarinet	1	0
Flauta Travessera	1	0
Piano	0	3
Guitarra espanyola	0	1
Guitarra elèctrica	1	0
Baix elèctric	1	0
Gralla	0	1
Bateria	1	0
Violí	0	1
Total	6	6

La presència de la dona dins el món de la cobla

Professorat de llenguatge

Assignatura	Professor	Professora
Llenguatge	1	1

Total professorat d'instrument

Instruments	Professor	Professora
Instruments tradicionals	7	0
Instruments moderns i clàssics	6	6
Llenguatge	1	1
Total	14	7

Alumnes d'instruments tradicionals

Instrument	Sexe masculí	Sexe femení
Flabiol i tamborí	1	5
Tible	5	2
Tenora	4	4
Trompeta	5	2
Trombó	0	1
Fiscorn	1	3
Contrabaix	1	7
Total	17	24

Alumnes d'instruments moderns i clàssics

Instruments	Professor	Professora
Saxòfon	3	0
Clarinet	2	0
Flauta travessera	1	1
Piano	4	17
Guitarra espanyola	15	4
Guitarra elèctrica	16	7
Baix elèctric	1	0

La presència de la dona dins el món de la cobla

Gralla	2	3
Bateria	9	1
Violí	0	2
Total	53	35

Total alumnat d'instrument

Instruments	Sexe Masculí	Sexe Femení
Instruments tradicionals	17	24
Instruments moderns i clàssics	53	35
Total	70	59

Curs 2011-2012

Professorat d'instruments tradicionals

Instruments	Professor	Professora
Flabiol i tamborí	1	0
Tible	1	0
Tenora	1	0
Trompeta	1	0
Fiscorn	1	0
Trombó	1	0
Contrabaix	1	0
Total	7	0

Professorat d'instruments moderns i clàssics

Instruments	Professor	Professora
Saxòfon	1	0
Clarinet	1	0
Flauta Travessera	1	0
Piano	0	3
Guitarra espanyola	1	0
Guitarra elèctrica	1	0

La presència de la dona dins el món de la cobla

Baix elèctric	0	0
Gralla	0	1
Bateria	1	0
Violí	0	2
Total	6	6

Professorat de llenguatge

Assignatura	Professor	Professora
Llenguatge	1	1

Total professorat d'instrument

Instruments	Professor	Professora
Instruments tradicionals	7	0
Instruments moderns i clàssics	6	6
Llenguatge	1	1
Total	14	7

Alumnes d'instruments tradicionals

Instrument	Sexe masculí	Sexe femení
Flabiol i tamborí	1	4
Tible	4	0
Tenora	5	6
Trompeta	4	1
Trombó	1	1
Fiscorn	1	2
Contrabaix	2	4
Total	18	18

Alumnes d'instruments moderns i clàssics

Instruments	Sexe Masculí	Sexe Femení
Saxòfon	1	1

La presència de la dona dins el món de la cobla

Clarinet	1	0
Flauta travessera	1	2
Piano	10	19
Guitarra espanyola	14	6
Guitarra elèctrica	15	10
Baix elèctric	1	1
Gralla	1	1
Bateria	10	1
Violí	1	3
Total	55	44

Total alumnat d'instrument

Instruments	Sexe masculí	Sexe femení
Instruments tradicionals	18	18
Instruments moderns i clàssics	55	44
Total	73	62

Curs 2012-2013

Professorat d'instruments tradicionals

Instruments	Professor	Professora
Flabiol i tamborí	1	0
Tible	1	0
Tenora	1	0
Trompeta	1	0
Fiscorn	1	0
Trombó	1	0
Contrabaix	1	0
Total	7	0

La presència de la dona dins el món de la cobla

Professorat d'instruments moderns i clàssics

Instruments	Professor	Professora
Saxòfon	1	0
Clarinet	1	0
Flauta travessera	1	0
Piano	0	2
Guitarra espanyola	1	0
Guitarra elèctrica	1	0
Baix	0	0
Gralla	0	1
Bateria	1	0
Violí	0	1
Total	6	4

Professorat de llenguatge

Assignatura	Professor	Professora
Llenguatge	2	1

Total de professorat

Instruments	Professor	Professora
Instruments tradicionals	7	0
Instruments moderns i clàssics	6	4
Llenguatge	2	1
Total	15	5

Alumnes d'instruments tradicionals

Instrument	Sexe masculí	Sexe femení
Flabiol i tamborí	1	4
Tible	2	1
Tenora	3	2
Trompeta	2	0

La presència de la dona dins el món de la cobla

Trombó	0	0
Fiscorn	0	2
Contrabaix	5	5
Total	13	14

Alumnat d'instruments moderns i clàssics

Instruments	Sexe Masculí	Sexe Femení
Saxòfon	3	0
Clarinet	2	0
Flauta travessera	1	1
Piano	8	15
Guitarra Espanyola	10	9
Guitarra elèctrica	4	2
Baix	0	0
Gralla	2	3
Bateria	4	1
Violí	1	5
Total	35	36

Total alumnat d'instrument

Instruments	Sexe Masculí	Sexe Femení
Instruments tradicionals	13	14
Instruments moderns i clàssics	35	36
Total	48	50

Curs 2013-2014

Professorat d'instruments tradicionals

Instruments	Professor	Professora
Flabiol i tamborí	1	0
Tible	1	0
Tenora	1	0

La presència de la dona dins el món de la cobla

Instruments	Professor	Professora
Trompeta	1	0
Fiscorn	1	0
Trombó	1	0
Contrabaix	1	0
Total	7	0

Professorat d'instruments moderns i clàssics

Instruments	Professor	Professora
Saxòfon	1	0
Clarinet	1	0
Flauta Travessera	1	0
Piano	1	3
Guitarra espanyola	1	0
Guitarra elèctrica	1	0
Baix	0	0
Gralla	0	1
Bateria	1	0
Violí	0	1
Total	7	5

Professorat de llenguatge

Assignatura	Professor	Professora
Llenguatge	2	3

Total de professorat

Instruments	Professor	Professora
Instruments tradicionals	7	0
Instruments moderns i clàssics	7	5
Llenguatge	2	3
Total	16	8

Alumnes d'instruments tradicionals

Instrument	Sexe masculí	Sexe femení
Flabiol i tamborí	0	4
Tible	3	1
Tenora	3	1
Trompeta	3	0
Trombó	1	1
Fiscorn	0	1
Contrabaix	4	5
Total	14	13

Alumnat d'instruments moderns i clàssics

Instruments	Sexe Masculí	Sexe Femení
Saxòfon	2	1
Clarinet	1	0
Flauta travessera	2	2
Piano	10	7
Guitarra espanyola	11	6
Guitarra elèctrica	4	2
Baix	0	0
Gralla	1	0
Bateria	6	1
Violí	1	8
Total	38	27

Total alumnat d'instrument

Instruments	Sexe Masculí	Sexe Femení
Instruments tradicionals	14	13
Instruments moderns i clàssics	38	27
Total	52	40

Curs 2014-2015

Professorat d'instruments tradicionals

Instruments	Professor	Professora
Flabiol i tamborí	1	0
Tible	1	0
Tenora	1	0
Trompeta	1	0
Fiscorn	1	0
Trombó	1	0
Contrabaix	1	0
Total	7	0

Professorat d'instruments clàssics i moderns

Instruments	Professor	Professora
Saxòfon	1	0
Clarinet	1	0
Flauta Travessera	1	0
Piano	0	2
Guitarra tradicional	1	0
Guitarra elèctrica	1	0
Baix	0	0
Gralla	0	1
Bateria	1	0
Violí	0	1
Total	6	4

Professorat de llenguatge

Assignatura	Professor	Professora
Llenguatge	1	1

Total de professorat

Instruments	Professor	Professora
Instruments tradicionals	7	0
Instruments moderns i clàssics	6	4
Llenguatge	1	1
Total	14	5

Alumnes d'instruments tradicionals

Instrument	Sexe masculí	Sexe femení
Flabiol i tamborí	0	4
Tible	4	1
Tenora	4	1
Trompeta	2	0
Trombó	1	1
Fiscorn	3	1
Contrabaix	3	2
Total	17	10

Alumnat d'instruments moderns i clàssics

Instruments	Sexe Masculí	Sexe Femení
Saxòfon	1	1
Clarinet	1	0
Flauta travessera	2	1
Piano	6	14
Guitarra espanyola	9	8
Guitarra elèctrica	4	2
Baix elèctric	0	0
Gralla	1	0
Bateria	5	1
Violí	2	10
Total	31	37

Total alumnat d'instrument

Instruments	Sexe masculí	Sexe femení
Instruments tradicionals	17	10
Instruments moderns i clàssics	31	37
Total	48	47

Curs 2015-2016

Professorat d'instruments tradicionals

Instruments	Professor	Professora
Flabiol i tamborí	1	0
Tible	1	0
Tenora	1	0
Trompeta	1	0
Fiscorn	1	0
Trombó	1	0
Contrabaix	1	0
Total	7	0

Professorat d'instruments moderns i clàssics

Instruments	Professor	Professora
Saxòfon	1	0
Clarinet	1	0
Flauta Travessera	1	0
Piano	1	2
Guitarra tradicional	1	0
Guitarra elèctrica	1	0
Baix	0	0
Gralla	0	1
Bateria	1	0
Violí	0	1

La presència de la dona dins el món de la cobla

Total	7	4
--------------	---	---

Professorat de llenguatge

Assignatura	Professor	Professora
Llenguatge	2	1

Total professorat d'instrument

Instruments	Professor	Professora
Instruments tradicionals	7	0
Instruments moderns i clàssics	7	4
Llenguatge	2	1
Total	16	5

Alumnat d'instruments tradicionals

Instrument	Sexe masculí	Sexe femení
Flabiol i tamborí	0	2
Tible	3	1
Tenora	1	1
Trompeta	1	3
Trombó	2	0
Fiscorn	3	1
Contrabaix	4	2
Total	14	10

Alumnat d'instruments moderns i clàssics

Instruments	Sexe masculí	Sexe femení
Saxòfon	2	2
Clarinet	1	0
Flauta travessera	2	1
Piano	4	13
Guitarra espanyola	12	7

La presència de la dona dins el món de la cobla

Guitarra elèctrica	3	0
Baix elèctric	0	0
Gralla	1	0
Bateria	7	1
Violí	0	10
Total	32	34

Total alumnat d'instrument

Instruments	Sexe Masculí	Sexe Femení
Instruments tradicionals	14	10
Instruments moderns i clàssics	32	34
Total	46	44

Curs 2016-2017

Professorat d'instruments tradicionals

Instruments	Professor	Professora
Flabiol i tamborí	1	0
Tible	1	0
Tenora	1	0
Trompeta	1	0
Fiscorn	1	0
Trombó	1	0
Contrabaix	1	0
Total	7	0

Professorat d'instruments moderns i clàssics

Instruments	Professor	Professora
Saxòfon	1	0
Clarinet	1	0
Flauta Travessera	1	0
Piano	0	2

La presència de la dona dins el món de la cobla

Guitarra espanyola	1	0
Guitarra elèctrica	1	0
Baix elèctric	1	0
Gralla	0	1
Bateria	1	0
Violí	0	1
Total	7	4

Professorat de llenguatge

Assignatura	Professor	Professora
Llenguatge	3	1

Total de professorat

Instruments	Professor	Professora
Instruments tradicionals	7	0
Instruments moderns i clàssics	7	4
Llenguatge	3	1
Total	17	5

Alumnat d'instruments tradicionals

Instrument	Sexe masculí	Sexe femení
Flabiol i tamborí	0	2
Tible	1	1
Tenora	1	1
Trompeta	2	4
Trombó	1	0
Fiscorn	1	0
Contrabaix	2	1
Total	8	9

Alumnat d'instruments moderns i clàssics

Instruments	Sexe masculí	Sexe femení
Saxòfon	4	2
Clarinet	1	1
Flauta travessera	2	0
Piano	7	10
Guitarra espanyola	12	5
Guitarra elèctrica	5	0
Baix elèctric	1	0
Gralla	1	0
Bateria	7	0
Violí	0	10
Total	40	28

Total alumnat d'instrument

Instruments	Sexe Masculí	Sexe Femení
Instruments tradicionals	8	9
Instruments moderns i clàssics	40	28
Total	48	37

Curs 2017-2018

Professorat d'instruments tradicionals

Instruments	Professor	Professora
Flabiol i tamborí	1	0
Tible	1	0
Tenora	1	0
Trompeta	1	0
Fiscorn	1	0
Trombó	1	0
Contrabaix	1	0
Total	7	0

La presència de la dona dins el món de la cobla

Professorat d'instruments moderns i clàssics

Instruments	Professor	Professora
Saxòfon	1	0
Clarinet	1	0
Flauta Travessera	1	0
Piano	1	2
Guitarra espanyola	1	0
Guitarra elèctrica	1	0
Baix elèctric	1	0
Gralla	0	1
Bateria	1	0
Violí	0	1
Total	8	4

Professorat de llenguatge

Assignatura	Professor	Professora
Llenguatge	4	2

Total de professorat

Instruments	Professor	Professora
Instruments tradicionals	7	0
Instruments moderns i clàssics	8	4
Llenguatge	4	2
Total	19	6

Alumnat d'instruments tradicionals

Instrument	Sexe masculí	Sexe femení
Flabiol i tamborí	0	3
Tible	1	0
Tenora	1	0
Trompeta	3	4

La presència de la dona dins el món de la cobla

Trombó	2	0
Fiscorn	1	0
Contrabaix	2	1
Total	10	8

Alumnat d'instruments moderns i clàssics

Instruments	Sexe masculí	Sexe femení
Saxòfon	3	2
Clarinet	2	2
Flauta travessera	2	1
Piano	8	6
Guitarra espanyola	13	7
Guitarra elèctrica	4	0
Baix elèctric	1	0
Gralla	1	0
Bateria	16	0
Violí	0	9
Total	50	27

Total alumnat d'instrument

Instruments	Sexe masculí	Sexe femení
Instruments tradicionals	10	8
Instruments moderns i clàssics	50	27
Total	60	35

6.2. FITXA DE LES COBLES

1. Els Montgrins

Origen: Torroella de Montgrí.

Any de creació: 1884.

Components: Ferran Carballido (flabiol i tamborí), Marcel Artiga (tible), David Bondia (tible), Conrad Rafart (tenora), Martí Camós (tenora), Jean-Marie Oriol (trompeta), Carles Nieto (trompeta), Jordi Gelabert (trompeta), Xavier Canals (trombó), Josep Malonada (fiscorn), Miquel Vega (fiscorn) i Monica Serra (contrabaix).

Sexes: 11 de masculí i 1 de femení.

Any d'entrada a la cobla de les noies: Mònica Serra el 2017.

Director: Martí Camós.

2. La Principal de la Bisbal

Origen: La Bisbal d'Empordà.

Any de creació: 1888.

Components: Pere Rabasseda (flabiol i tamborí), Gabriel Castelló (tible), Lluís Pujals (tible), Ferran Miàs (tenora), Jordi Carreras (tenora), Josep Ramon Prats (trompeta), Albert Prat (trompeta), Jordi Gil (trompeta), Gabriel Duch (trombó), Gerard Serrat (fiscorn), Jordi Montasell (fiscorn) i Joan Xandrich (contrabaix).

Sexes: 12 de masculí.

Any d'entrada a la cobla de les noies: Cap noia.

Director: Francesc Cassú.

3. La Principal de Cassà

Origen: Cassà de la Selva.

La presència de la dona dins el món de la cobla

Any de creació: 1910.

Components: Josep Maria Mascarell (flabiol i tamborí), Lluís Bofill (tible), Marina Roperó (tible), Ferran Roure (tenora), Anna Planas (tenora), David Muñoz (trompeta), Ivan Barceló (trompeta), Ricard Hospital (trombó), Arnau Marcader (fiscorn), Caterina Gómez (fiscorn) i Maria Huix (contrabaix).

Sexes: 8 de masculí i 4 de femení.

Any d'entrada a la cobla de les noies: Maria Huix el 2017, Marina Roperó el 2012, Anna Planas el 2015 i Caterina Gómez el 2012

Director: Ivan Joanals.

4. Cobla-Orquestra Selvatana

Origen: Cassà de la Selva.

Any de creació: 1913.

Components: Cristina Farràs (flabiol i tamborí), Joan Barrera (tible), Jordi Feliu (Tible), Josep Farràs (tenora), David Martínez (tenora), Josep Bosch (trompeta), Josep Pineda (trompeta), Santi Pi (trompeta), Ferran Guillamet (trombó), Eliseu Quintana (fiscorn), Jordi Amorós (fiscorn), Lluís Subiranas (contrabaix).

Sexes: 11 de masculí i 1 de femení.

Any d'entrada a la cobla de les noies: Cristina Farràs el 2013.

Director: Jesús Santaliestra.

5. Principal de Banyoles

Origen: Banyoles.

Any de creació: 1927.

Components: Marc Pielés (flabiol i tamborí), Marçal Artigas (tible), Estel Pons (tible), Josep Pascual (tenora), Meritxell Cruañas (tenora), Arnau Alabau (trompeta), Miquel

La presència de la dona dins el món de la cobla

Casademont (trompeta), Pau Canal (trombó), Mario Membrives (fiscorn), Mireia Pareta (fiscorn) i Eloi Rodríguez (contrabaix).

Sexes: 8 de masculí i 3 de femení.

Any d'entrada a la cobla de les noies: Estel Pons el 2010, Meritxell Cruañas el 2010 i Mireia Pareta el 2017.

Director: Jordi Sacristan

6. Cobla-Orquestra Maravella

Origen: Caldes de Malavella.

Any de creació: 1951.

Components: Miquel Comadevall (flabiol i tamborí), Joan Floris (tible), Juanjo Rocha (tible), Albert Vergés (tenora), Jordi Martínez (tenora), Josep Antoni Tomás (trompeta), Joan Cozar (trompeta), Gerard Valls (trompeta), Jordi Casanovas (trombó), Manel Juste (fiscorn), Joan Bardés (fiscorn) i Jordi Álvarez (contrabaix).

Sexes: 11 de masculí.

Any d'entrada a la cobla de les noies: Cap.

Director: Eduard Font.

7. Cobla Baix Empordà

Origen: Palamós.

Any de creació: 1964.

Components: Edi López (flabiol i tamborí), Albert Balmaña (tible), Tomàs Balmaña (tible), Tomàs Balmanyà (tible), Marçal Gallego (tenora), Quim Reixach (tenora), Sergi Ba (trompeta), Albert Clapés (trompeta), Anna Serra (trombó), Joan Casellas (fiscorn), Narcís Baulida (fiscorn) i Eduard Sanllehí (contrabaix).

Sexes: 10 de masculí i 1 de femení.

Any d'entrada a la cobla de les noies: Anna Serra el 2005.

La presència de la dona dins el món de la cobla

Director: A vegades Josep Cassú i d'altres Martí Camós.

8. Cobla Foment del Montgrí

Origen: Torroella de Montgrí.

Any de creació: 1976.

Components: Marc Fa (flabiol), Vicenç Dumas (tible), Albert Plana (tible), Jaume Font (tenora), Roser Serrano (tenora), Pau Torrent (trompeta), Pol Bonet (trompeta), Miquel Clapés (trombó), Ignasi Comas (fiscorn), Lluís Subiranas (fiscorn) i Joan Xandrich (contrabaix).

Sexes: 10 de sexe masculí i 1 de sexe femení.

Any d'entrada a la cobla de les noies: Roser Serrano el 2016.

Director: Jordi Carreras.

9. Cobla Ciutat de Girona

Origen: Girona.

Any de creació: 1975.

Components: Òscar Sánchez (flabiol i tamborí), David Plans (tible), Felip Morales (tible), Josep Coll (tenora), Jordi Pujol (tenora), Joan Remacha (trompeta), David Hidalgo (trompeta), Francesc Sala (trombó), Salvador Salla (fiscorn), Joaquim Burjachs (fiscorn) i Alberto Rodríguez (contrabaix).

Sexes: 11 de masculí.

Any d'entrada a la cobla de les noies: Cap noia.

Director: Jesús Ventura.

10. La Flama de Farners

Origen: Santa Coloma de Farners.

La presència de la dona dins el món de la cobla

Any de creació: 1981.

Components: Bàrbara Ardanuy (flabiol i tamborí), Lluís Coll (tible), Jordi Casas (tible), Manu Dumas (tenora), Joan Besalduch (tenora), Jordi Fontanillas (trompeta), Raul Gallego (trompeta), Oscar Bas (trombó), Tomás Espinosa (fiscorn), Miquel Villarrasa (fiscorn) i Enric Bassacoma (contrabaix).

Sexes: 10 de masculí i 1 de femení.

Any d'entrada a la cobla de les noies: Bàrbara Ardanuy el 2014.

Director: Jordi Molina.

11. Cobla La Nova Blanes

Origen: Blanes.

Any de creació: 1985.

Components: Xavi Gómez (flabiol i tamborí), Enric Espí (tible), Juanjo Rubio (tible), Xavi Calvo (tenora), Jordi Alsina (tenora), Alberto Pérez (trompeta), Juan Zurita (trompeta), Joan Sánchez (trombó), Josep Bacardí (fiscorn), Sergi Cabrera (fiscorn) i Ignasi Revetlle (contrabaix).

Sexes: 11 de masculí.

Any d'entrada a la cobla de les noies: Cap noia.

Director: Xavi Gómez.

12. Bisbal Jove

Origen: La Bisbal d'Empordà.

Any de creació: 1990.

Components: Marta León (flabiol i tamborí), Adrià Sánchez (tible), Arnau Planas (tible), Àlex Vila (tenora), Josep Bofill (tenora), Pablo Fernández (trompeta), Berta Gala (trompeta), Pau Freixas (trombó), Lluís Pons (fiscorn), Joni Ripoll (fiscorn) i Joan Serinyà (contrabaix).

La presència de la dona dins el món de la cobla

Sexes: 9 de masculí i 2 de femení.

Any d'entrada a la cobla de les noies: Marta León el 2014 i Berta Gala el 2015.

Director: Xavi Molina.

13. Cobla Rossinyolets

Origen: Castelló d'Empúries.

Any de creació: 1992 (es va crear en 1924 però es va dissoldre en 1929).

Components: Andreu Illa (trompeta), Aleix Malirach (trompeta), Josep Maria Gironella (trombó), Gerard Ripoll (fiscorn), Pau Piris (fiscorn), Eudald Sanllehí (contrabaix), Andrea Chávez (flabiol), Ferran Martí (tible), David Martín (tible), Alfons Fina (tenora), Meritxell Vidal (tenora).

Sexes: 9 de masculí i 2 de femení.

Any d'entrada a la cobla de les noies: Andrea Chávez el 2013 i Meritxell Vidal el 2014.

Director: Àngel Pujol.

14. Principal de Porqueres

Origen: Porqueres.

Any de creació: 1999.

Components: Cristina Farràs (flabiol i tamborí), Xavier Prat (tible), Josep Salvatella (tible), Xevi Alsina (tenora), Josep Roperó (tenora), Narcís Coll (trompeta), Sebastià Sabater (trompeta), Pau López (trombó), Pablo Martín (fiscorn), Marc Maragall (fiscorn) i Àngel Pellicer (contrabaix).

Sexes: 10 de masculí i 1 de femení.

Any d'entrada a la cobla de les noies: Cristina Farràs el 2011.

Director: No en tenen.

15. La Principal de l'Escala

Origen: L'Escala.

Any de creació: 2004 (creada en 1906 però dissolta en 1957).

Components: Biel Camós (flabiol i tamborí), Marc Hidalgo (tible), Mireia Serra (tible), Judit Ferrer (tenora), Martí Asencio (tenora), Ariadna Gispert (trompeta), Oriol Ribas (trompeta), Helena Planas (trombó), Laia Miralbell (fiscorn), Cristina Cortés (fiscorn) i Aleix Serra (contrabaix).

Sexes: 5 de masculí i 6 de femení.

Any d'entrada a la cobla de les noies: Cristina Cortés el 2010, Ariadna Gispert el 2015, Mireia Serra el 2016, Laia Miralbell el 2006, Helena Planas el 2016 i Judit Ferrer el 2006.

Director: Eduard Prats.

16. La Principal d'Olot

Origen: Olot, la Garrotxa.

Any de creació: 1898.

Components: Salvador Coll (flabiol i tamborí), Jordi Labian (tible), Quim Portas (tible), Josep Navarro (tenora), Josep Lorendo (tenora), Jose Ignasi Garcia (trompeta), Alfons Vila (trompeta), João Carlos Lopez (trombó), Marçal Masallera (fiscorn), Isaac Serra (fiscorn) i Sixto Lara (contrabaix).

Sexes: 11 de masculí i cap de femení.

Any d'entrada a la cobla de les noies: cap noia.

Director: Salvador Coll als ballets i Josep Lorendo a les misses.

17. Cobla vila de la Jonquera

Origen: la Jonquera.

Any de creació: 2001.

La presència de la dona dins el món de la cobla

Components: Joan Roca (flabiol i tamborí), Roc Marco (tible), Tomàs Puig (tible), Joan Puig (tenora), Miquel Vilardell (tenora), Toni Sánchez (trompeta), Olivier Bastoul (trompeta), Jaume Oliver (trombó), Xicu Clà (fiscorn), Lluís Vila (fiscorn), Elies Reverter (contrabaix).

Sexes: 11 de masculí.

Any d'entrada a la cobla de les noies: Cap noia.

Director: Jaume Oliver.

6.3. RESULTATS DE LES ENQUESTES

Pregunta 1

Quina edat tens?

Respostes

- A. 24-29
- B. 30-34
- C. 24-29
- D. 24-29
- E. 19-23
- F. 19-23
- G. 19-23
- H. 24-29
- I. 16-18
- J. 19-23
- K. Més de 35
- L. 19-23
- M. Més de 35
- N. 24-29
- O. 19-23
- P. 19-23
- Q. 24-29

La presència de la dona dins el món de la cobla

- R. 19-23
- S. 19-23
- T. 24-29
- U. 24-29
- V. 24-29

Pregunta 2

Recorregut acadèmic musical que tens o estàs fent a dia d'avui.

Respostes

- A. Escola de Música (acabat)
- B. Escola de Música (en procés)
- C. Escola de Música + Conservatori (acabat)
- D. Escola de Música (acabat)
- E. Escola de Música (acabat)
- F. Escola de Música (en procés)
- G. Escola de Música (acabat)
- H. Escola de Música + Conservatori + ESMUC/Liceu (acabat)
- I. Escola de Música + Conservatori (en procés)
- J. Escola de Música + Conservatori (en procés)
- K. Escola de Música + Conservatori + ESMUC/Liceu (acabat)
- L. Escola de Música + Conservatori (acabat)
- M. Escola de Música + Conservatori + ESMUC/Liceu (acabat)
- N. Escola de Música (acabat)
- O. Escola de Música + Conservatori (en procés)
- P. Escola de Música (en procés)
- Q. Escola de Música + Conservatori + ESMUC/Liceu (acabat)
- R. Escola de Música (en procés)
- S. Escola de Música + Conservatori (acabat)
- T. Escola de Música (acabat)
- U. Escola de Música + Conservatori (acabat)
- V. Escola de Música + Conservatori + ESMUC/Liceu (acabat)

Pregunta 3

Treballes en alguna professió més a part de música a la cobla?

Respostes

- A. Sí
- B. Sí
- C. Sí
- D. No
- E. No
- F. No
- G. No
- H. Sí
- I. No
- J. Sí
- K. Sí
- L. Sí
- M. Sí
- N. No
- O. Sí
- P. No
- Q. Sí
- R. No
- S. No
- T. Sí
- U. Sí
- V. Sí

Pregunta 4

Si la resposta anterior és afirmativa... De què treballes?

Respostes

- A. Professora de català de secundària
- B. Economista/analista financer
- C. Professora d'escola de música i secundària
- D. (Cap)

La presència de la dona dins el món de la cobla

- E. (Cap)
- F. (Cap)
- G. (Cap)
- H. Professora de secundària
- I. (Cap)
- J. Mestre d'educació primària de música
- K. Músic en orquestres de música clàssica de cambra i simfòniques
- L. Músic a altres grups
- M. Treball a correus
- N. (Cap)
- O. Psicopedagoga i monitora
- P. (Cap)
- Q. Professora i mediatra de museu
- R. (Cap)
- S. (Cap)
- T. Administrativa
- U. En un laboratori químic
- V. De músic amb altres grups professionalment

Pregunta 5

Quin instrument toques?

Respostes

- A. Fiscorn
- B. Flabiol i tamborí
- C. Tenora
- D. Contrabaix
- E. Trombó
- F. Tenora
- G. Tenora
- H. Flabiol i tamborí
- I. Fiscorn
- J. Flabiol i tamborí
- K. Contrabaix

La presència de la dona dins el món de la cobla

- L. Trompeta
- M. Trombó
- N. Tible
- O. Tible
- P. Flabiol i tamborí
- Q. Tenora
- R. Tible
- S. Tenora
- T. Fiscorn
- U. Fiscorn
- V. Trompeta

Pregunta 6

Quins instruments toques a part del que toques amb la formació de cobla?

Respostes

- A. Trombó de pistons i gralla
- B. Cap
- C. Guitarra, tarota i gralla
- D. Piano
- E. Trombó
- F. Flauta travessera i guitarra clàssica
- G. Viola
- H. Clarinet
- I. Piano, trombó de pistons i trombó de vares
- J. Flauta travessera
- K. Piano i baix elèctric
- L. Cap
- M. Trombó
- N. Saxòfon
- O. Cap
- P. Flauta travessera
- Q. Violí
- R. Clarinet i piano

- S. Flauta travessera
- T. Flauta travessera
- U. Trombó de pistons i trombó de vares
- V. Saxòfon

Pregunta 7

Per quina raó vas començar a tocar l'instrument que actualment toques amb la teva cobla?

Respostes

- A. Actualment no toco l'instrument que vaig començar a tocar a l'Escola de Música. Jo tocava el trombó de pistons i quan vaig fer 16 anys el meu professor de trombó em va dir que buscaven un fiscornaire a la Cobla Empordanesa. Com que el trombó de pistons i el fiscorn es toquen igual, el que vaig fer va ser comprar-me'n un i anar a aquella cobla a tocar. Si hagués de dir per què vaig començar a tocar el fiscorn et diré que per necessitat (perquè en aquella cobla buscaven un fiscorn).
- B. Influència familiar.
- C. Havia d'escollir un segon instrument al conservatori i m'atreien els instruments de vent.
- D. Perquè m'agradava el so.
- E. Perquè era més econòmic pels meus pares.
- F. Gràcies al meu professor de flauta travessera vaig entrar en el món de la cobla.
- G. No vaig fer cap roda d'instruments però vaig creure que m'agradaria.
- H. Ens deixaven instruments a l'escola. Volia tocar la tenora. Només n'hi havia dues i varen prioritzar donar-les a dos nois. Per capacitat pulmonar van dir. En segona opció vaig escollir el flabiol perquè era el més diferent de tots els instruments que coneixia i era petit.
- I. Perquè el meu germà va començar a tocar en una cobla i vaig adonar-me que era un món que no coneixia i que volia conèixer perquè vaig trobar-lo molt maco, i llavors vaig triar el fiscorn perquè era l'únic instrument que faltava a la cobla en aquell moment
- J. Em van engrescar a formar part de la cobla de l'escola de música.
- K. Perquè m'agradava.
- L. Em va agradar la seva forma i el seu so.
- M. Perquè m'agrada el registre i la sonoritat de l'instrument.

La presència de la dona dins el món de la cobla

- N. Perquè el meu professor de saxo tocava el tible.
- O. Perquè en aquell moment era el que més m'agradava.
- P. En principi volia tocar la tenora però faltaven flabiols a l'escola i vaig decidir tocar el flabiol.
- Q. Quan vaig acabar el conservatori amb el violí, tenia l'espina de començar un instrument (havia tocat el piano durant uns anys també), i la tenora m'agradava des de feia temps, així que mentre començava a estudiar Musicologia a l'ESMUC, començava a estudiar tenora a l'escola de música del meu poble, on segueixo actualment.
- R. Afició a les tradicions.
- S. M'agrada molt el so de la tenora i tocar un instrument de cobla em permetria guanyar diners fent de la música, que tants anys portava estudiant, la meua professió.
- T. Quan estudiava música m'obligaven a un segon instrument i a l'escola tenim cobla infantil i els hi faltaven baixos.
- U. Perquè m'agradava.
- V. Perquè vaig veure que em proporcionaria diners.

Pregunta 8

Va ser el teu primer instrument o en va ser el segon o el tercer?

Respostes

- A. El segon
- B. El primer
- C. El segon
- D. El primer
- E. El primer
- F. El segon
- G. El primer
- H. El segon
- I. El segon
- J. El segon
- K. El primer
- L. El primer

La presència de la dona dins el món de la cobla

- M. El segon
- N. El segon
- O. El primer
- P. El segon
- Q. El segon
- R. El tercer
- S. El segon
- T. El segon
- U. El primer
- V. El primer

Pregunta 9

Quants anys portes tocant en una cobla?

Respostes

- A. 8 anys
- B. 7 anys
- C. 12 anys
- D. 6 anys
- E. 4 anys
- F. 5 anys
- G. 4 anys
- H. 13 anys
- I. 1 any
- J. 7 anys
- K. 18 anys
- L. 2 anys
- M. 19 anys
- N. 7 anys
- O. 7 anys
- P. 4 anys
- Q. 3 anys
- R. 7 anys
- S. 5 anys

La presència de la dona dins el món de la cobla

T. 17 anys

U. 10 anys

V. 3 anys

Pregunta 10

Quants nois hi ha a la teva cobla actual?

Respostes

A. 5

B. 10

C. 5

D. 7

E. 5

F. 9

G. 4

H. 10

I. 8

J. 9

K. 10

L. 5

M. 10

N. 8

O. 7

P. 9

Q. 10

R. 5

S. 9

T. 5

U. 8

V. 9

Pregunta 11

Per què vas començar a tocar en una cobla?

Respostes

La presència de la dona dins el món de la cobla

- A. Vaig començar a tocar en una cobla perquè m'ho van oferir i vaig pensar que seria divertit tocar-hi i guanyaria diners.
- B. Influència familiar/hobbie.
- C. M'hi va dirigir el meu professor de tenora.
- D. Per aprendre coses noves.
- E. Perquè m'agradava.
- F. Perquè era una manera de guanyar diners passant-ho molt bé.
- G. Perquè m'ho van demanar.
- H. Per orgull i protecció de la cultura catalana.
- I. Perquè jo des que vaig començar a tocar el fiscorn ja tenia en ment de tocar en una cobla, de fet, per això el vaig començar a tocar, i de seguida que em van oferir un lloc el vaig acceptar.
- J. Hi havia cobla a l'escola de música.
- K. Perquè va ser una de les primeres classes de conjunt instrumental que tenia a l'escola de Música.
- L. Volia provar nous estils musicals.
- M. Perquè era una manera de guanyar alguns diners.
- N. Per poder treballar i guanyar alguns diners.
- O. Perquè m'agradava i perquè m'anava bé econòmicament.
- P. La noia que hi havia anava fallant. Em van anar trucant fins que vaig fer una substitució de tot un estiu. Després de l'estiu, em van agafar (tot s'ha de dir que hi havia facilitats perquè la cobla va ser creada al meu poble).
- Q. M'agrada molt tocar amb altra gent i tocant en cobla era la forma de sortir i posar en pràctica tot allò après a les classes. També perquè la cobla és la via més fàcil per tocar de seguida junt amb altra gent, amb aquests tipus d'instruments.
- R. Practicar l'instrument (vaig començar a la de l'escola de música).
- S. Per guanyar diners fent una cosa que m'agrada molt: tocar.
- T. Perquè a l'escola on estudiava existeix banda i cobla infantil i quan entres a formar part d'una d'aquestes formacions també acostumes a formar part de l'altre.
- U. Perquè ja hi havia una cobla a la meva escola de música i m'agradava.
- V. Perquè em proporcionava diners.

Pregunta 12

Creus que la dona està ben valorada en el món de la cobla i la sardana? Raona-ho.

Respostes

- A. Jo crec que sí que està ben valorada tot i que en algunes cobles no tant.
- B. Igual que l'home, mai no m'he sentit tractada diferent que cap company.
- C. No. Encara hi ha cobles que no volen noies pel tema baixes de maternitat, per exemple.
- D. Crec que ho està poc però cada vegada hi ha més gent ho no ho veu malament i comença a acceptar-ho. Tot això és un problema de la societat en general, no estava ben vist que les dones treballassin i menys en un treball que, en part consisteix en "viatjar" de poble en poble. Cada vegada més gent no ho veu malament i la majoria de persones (moltes vegades músics d'altres cobles) no ho diu però inconscientment es pensa que per ser una noia toca pitjor que un noi.
- E. Sí.
- F. No, sobretot des dels ulls dels balladors. Es creuen que per ser dona no ets capaç, no tens les virtuts necessàries per tocar un instrument de cobla. En canvi, a nivell dels músics et respecten.
- G. A la primera cobla que vaig anar no hi havia hagut mai cap dona i estaven una mica reticents, però quan em van conèixer i em van sentir van estar molt contents tot i que sempre em van tractar com la "nena". A la que estic actualment no he tingut cap diferència.
- H. Com a intèrprets sí. Hi ha prou dones que han demostrat que les seves capacitats són les mateixes les dels homes. En el camp de la composició i la direcció hi ha encara una carrera de demostració que fer per trencar amb els prejudicis que es desprenen de la nostra cultura com a societat i no només en el món de les cobles.
- I. Actualment més que abans ja que abans era bastant estrany veure una dona en una cobla, i si l'hi veies, era tocant algun instrument com el flabiol, perquè hi havia el mite que les dones no tenien prou força, prou bufera etc. Crec que això s'ha solucionat bastant tot i que encara et trobes llocs on et tracten amb inferioritat.
- J. No gaire la veritat, es pensen que per ser una dona no podem tocar igual o millor que un home.
- K. Penso que les poques dones que formem part de la cobla hi som per la nostra vàlua, es a dir, més que ningú hem de demostrar cada dia el que valem per tenir l'acceptació pública.

La presència de la dona dins el món de la cobla

- L. Segurament cada vegada més, però per la meua experiència sí.
- M. Encara avui dia existeixen sectors molt conservadors, però també altres valoren únicament la feina.
- N. No, al llarg de la història de la cobla i la sardana els intèrprets més importants han sigut homes, no és fins fa pocs anys que la dona s'ha incorporat a la cobla.
- O. Depèn, crec que hi ha un sector de persones que sí que ho valoren positivament i un altre que no.
- P. Penso que esta ben valorada però que no sé per quina raó a les noies no els hi atrau tant el món de la cobla com als nois; potser perquè pensen que són instruments que només els poden tocar els nois (com el contrabaix, la trompeta o el fiscorn).
- Q. No. La diferència de gènere encara continua essent molt gran dins aquest àmbit. Per sort a poc a poc (o això percebo) això està canviant, i cada vegada som més dones tocant aquests tipus d'instruments i dins la cobla. Encara hi ha un pensament una mica càrcar depenent d'on estiguis, d'homes que infravaloren possibilitats de les dones.
- R. Actualment crec que sí que està ben valorada, tot i que no tant com ho estan els homes.
- S. Penso que, actualment, sí. Potser abans el rol de la dona a la societat feia que no tingués el perfil adequat per anar a tocar a Festes Majors i ballades de sardanes, però ara mateix crec que si no hi ha més dones tocant és perquè no els interessa. Mai he sentit ningú dir mal de cap dona, musicalment parlant, pel fet de ser dona.
- T. Més que abans si, la gent balladora (sobretot gent gran) ja no es sorprèn tant al veure dones en cobles.
- U. No, perquè no reconeixen el seu treball i el seu nivell, com en canvi si que fan amb els homes.
- V. No ja que els homes sempre acostumen a estar per damunt a l'hora de valorar-nos.

Pregunta 13

Has rebut un tracte diferent als homes? Pots explicar-ne alguna experiència?

Respostes

- A. Sí. Un dia vaig anar a fer una substitució a una altra cobla que no era la meua. La meua cobla té moltes dones i, per tant, mai m'he sentit menyspreada però en

aquella cobla jo era l'única noia aquell dia. Tots els homes eren d'edat més avançada i jo devia tenir 18 anys. La qüestió és que deixaven anar comentaris del tipus “noia, que guapa que vas avui”, “tens nòvio, nena?” i coses així. Comentaris desagradables perquè saps que ho fan perquè ets una dona. En una altra cobla que també hi vaig anar per substituir a algú també vaig haver de viure experiències d'aquest tipus.

- B. Mai m'he sentit tractada diferent. Només és curiós que als sardanistes els sorprèn a vegades que sigui dona.
- C. Entre els membres de la cobla no, perquè portem molts anys amb paritat, però amb els balladors sí. Des de comentaris “per ser una noia toques molt bé” a “això amb una cobla amb més homes no passaria” (no voler fer una segona repetició)
- D. Sí, moltes vegades m'han dit que toco molt bé per ser una noia.
- E. A la nena maca de la cobla sempre li deixaven passar les coses que fa malament.
- F. Sí, els balladors, a vegades, no et veuen capaç de bufar una tenora, per exemple. “I ja la pots aguantar?” Comentaris com aquests són dels que has d'aguantar sovint d'aquesta gent tan ignorant.
- G. Dels companys molt poques, però dels balladors sí. “I tu com és que toques això tant gros” o “Tu nena...”
- H. No.
- I. La veritat és que per sort no, de moment sempre m'han respectat i m'han valorat igual que un home, tot i que a vegades cauen comentaris masculistes.
- J. Jo personalment no.
- K. Si hi ha hagut voluntats de tractar-m'hi, he fet saber ràpidament que sóc un músic més.
- L. No, sempre se m'ha tractat amb igualtat en els llocs on he anat.
- M. Crec que no, però si m'han tractat diferent ni m'he adonat.
- N. A vegades anant de bolo amb alguna altra cobla tinc la sensació que, sobretot músics homes més grans, et prejutgen la teva manera de tocar o de tenir musicalment prou nivell com per poder fer-ho bé pel fet de ser dona i jove. Probablement als nois joves també els hi passa però en menor grau.
- O. Un tracte diferent en quan a cobrar menys, etc., no. Però a les audicions, de cares al públic, sí que les dones sempre reben molts més comentaris que els homes: “ostres, quines dones més guapes que teniu en aquesta cobla”, “carai, sou forces dones”, “les dones acabaran dominant el món”, etc.

- P. En moltes ocasions se m'apropa gent a preguntar-me coses però mai m'han faltat el respecte pel que fa a la diferenciació entre nois i noies
- Q. Sí. Més que experiències concretes, ve una mica lligat amb la pregunta següent.
- R. Sí. Quan vas a tocar amb diferents cobles, només pel fet de ser dona els altres músics ja et tracten diferent, intenten ser més amables, s'interessen per la teva vida personal (no sempre és així!).
- S. Bé, pel fet de ser una noia jove en una cobla amb homes d'edat avançada, quan vaig començar a la meva cobla doncs veia que aquests homes em tractaven més carinyosament que als nois de la meva edat que eren a la cobla, per exemple. Però sempre des del respecte cap a mi (i altres noies) i als nois, això sí.
- T. Per part de qui? Companys de cobla? Públic? Organitzadors? En general no.
- U. No en recordo cap de concreta però en general no massa
- V. Algunes vegades ens han criticat per la forma de vestir

Pregunta 14

Has rebut comentaris masculistes? Com vas actuar al rebre'ls? Com et vas sentir?

Respostes

- A. Sí, evidentment. Explicaré una altra vivència. Com ja he dit, a la meva cobla som moltes dones. Vam anar a tocar a Vilanant i vam estar tocant tota l'audició i ningú ens aplaudia. Vam parlar-ne entre tots i vam decidir que aquell dia no faríem repetició extra perquè no ens havien aplaudit en tota l'actuació. Quan vam acabar de tocar l'última sardana tothom ens va aplaudir molt fort però nosaltres no vam voler fer la repetició ja que és un extra i no el cobrem, però tampoc se'l mereixien. Quan van veure que no repetíem la sardana es van acostar alguns homes grans i ens van dir: “una cobla de dones, ja se sap, són unes garrepes” i comentaris per l'estil. Jo i la contrabaixista que tocava a la nostra cobla ens vam encendre i els hi vam dir molt educadament que si no els agradàvem que no ens contractessin més però que nosaltres no toleraríem cap comentari masculista més. Els homes van continuar fent comentaris masculistes però nosaltres vam recollir i vam marxar. Ens vam sentir impotents en aquell moment però, és clar, estàvem treballant i ens pagaven per tocar (tot i que si la cosa hagués anat a més no haguéssim callat tant).
- B. No.
- C. Intentar contestar amb educació, encara que ells no en tinguin.

- D. Ho he respòs a la pregunta anterior. En el moment no vaig saber que dir però no em va afectar massa..
- E. Sí.
- F. Per exemple, l'esmentat anteriorment. La meva reacció va ser simple, vaig dir que el fet de ser dona no té res a veure i si estic en una cobla serà per alguna raó. Si un home ho pot fer tant bé o millor que una dona, pugui i ensenyi-m'ho. L'home em va demanar disculpes, però ja no l'he tornat a veure més.
- G. Rius i calles si no és molt ofensiu o dius: perdó? I et defenses impotent.
- H. Sí. Exposant que no m'agradava. Indignada. Acostumava i encara ara ho solc fer, a vestir d'home per no destacar la figura femenina i que només la meva interpretació sigues un motiu per cridar o no l'atenció.
- I. Sí, i em vaig sentir amb molta ràbia però impotent. Un músic ja vell em va dir: “uí! Una noia tocant el fiscorn? No deu poder fer pas gaire res..” I jo òbviament li vaig dir que no era el cas, que no m'anés amb superioritats, i que una dona pot ser perfectament millor que un home, tenint en compte els límits físics de cadascú.
- J. No.
- K. Són més comuns i usuals del que ens podem pensar a priori. Estan arrelats en la nostra societat inconscient al respecte. Han estat moltíssims al llarg dels anys. Sempre et sorprenen en negatiu i et deixen sense paraules. El pitjor que pots fer en aquests casos és respondre a tal ignorància.
- L. No, sempre m'han tractat amb respecte.
- M. He sentit comentaris masculistes però que anaven dirigits a altres.
- N. Que recordi unes quantes vegades, el típic comentari d'algun home gran del públic, que diu al músic (home) que tinc al costat: “estàs molt ben acompanyat”. Al començament no li dónes importància perquè ho acceptes com a normal dins la societat i el context. Poc a poc em vaig adonar que són comentaris “micromasclistes” que no s'han de riure i acceptar com a normals. Cada vegada més intento respondre'ls sense enfadar-m'hi, per fer entendre que són comentaris que no fan gràcia i que hem de canviar.
- O. Sí, va haver-hi una temporada que les dones portàvem vestit i sovint ens feien comentaris: “ostres, quin vestit més curt!”, “no us podeu obrir de cames”, “no teniu fred amb aquest vestit tan curt?”, “Tens fred llavi de dalt? I el de baix?”, “compreu-vos alguna cosa apretadeta per la nova temporada”, “podríeu anar amb

- un vestidet”, etc. Quan reps comentaris d'aquest estil sents ràbia i impotència. Normalment el que faig és passar d'aquests comentaris o contestar educadament.
- P. No, mai.
- Q. Sí. És la forma com a vegades –potser massa sovint– es dirigeixen cap a tu, tant alguns companys (els més grans) o alguns balladors/organitzadors. Aquell “nena” que, segons com tinguis el dia, pots ignorar o et pot fer bullir. Aquells “piropos” que enlloc d'afalagar-te et fan sentir més incòmode que mai i que, més d'una vegada, et fan passar les ganes d'estar allà on estàs i de tocar. En quant a la reacció, personalment vaig una mica a dies. Amb els companys de la cobla no hi tinc tant problema, perquè en els 3 anys que porto allà de seguida que m'han dit alguna cosa (vegades comptades) els he contestat educadament i els he dit com m'han fet sentir. També he de dir que ara hi ha una majoria de personal jove, i això canvia una mica la perspectiva, tot i que els “acudits” sexistes no desapareixen. A vegades veus que gent jove segueix les graciets o agafa el rol que els més grans tenen, i en aquell moment no entens el món i vols cridar “TOT ESTÀ MALAMENT”. Emocionalment et fa sentir molt angoixant i incòmode, perquè no entens què està passant. Per sort m'ha passat més amb gent jove que ve de bolo que amb els propis companys de la cobla (potser perquè, com he comentat, de seguida els vaig tallar les ales i saben com em sento o com reaccio). Alguna vegada que ha vingut un senyor més gran de bolo sí que hi he tingut enganxades per la forma com s'ha referit a mi, sobretot per aquesta mena de "poder" que alguns creuen tenir pel sol fet de ser homes i més grans.
- R. “Ho fas molt bé per ser una noia”. Al principi em va molestar molt, però venint d'un senyor de 75 anys mínim vaig decidir deixar-ho estar.
- S. Algun cop he rebut comentaris de l'estil: “No sé per què estudiieu (vosaltres noies) tanta universitat i tantes coses si el que hauríeu de fer és aprendre a cuinar i ser mestresses de casa”. Em vaig indignar, vaig replicar i vaig intentar fer entendre a la persona que me l'havia fet que no tenia raó, però clar... Amb persones de 70 o 80 anys no hi ha massa res a fer...
- T. Si. Ignorant-los. Amb impotència.
- U. Sí. Els hi he contestat amb respecte
- V. Alguns però no masses.

Pregunta 15

Creus que a l'hora d'escollir a un/una nou membre de la cobla, ser home és un avantatge?

Raona la teva resposta.

Respostes

- A. En la meva cobla no però sé que hi ha cobles que sempre han estat formades per homes que sí que ho deuen tenir en compte. Es deuen pensar que toca millor un home que una dona.
- B. No crec que tingui cap avantatge, la veritat no crec que influeixi gaire.
- C. En segons quina cobla encara sí, pel que he dit del tema maternitat.
- D. Depèn de la cobla a on es vagi. En el meu cas no m'ha passat mai. Sempre he tingut molt bon tracte.
- E. Per mala sort en algunes cobles encara sí.
- F. No, tant els homes com les dones som iguals i, per tant, el gènere no influeix, sinó la capacitat i habilitat de tocar l'instrument.
- G. Depèn de la cobla.
- H. Crec que no. Tot i que alguna cobla de Girona té una normativa d'empresa que es contradiu amb l'accés de la dona a qualsevol lloc de treball.
- I. En cobles com La Principal de la Bisbal em sembla que encara hi ha aquest tòpic, en cobles com Els Montgrins s'ha demostrat que ja no. Així que jo conclueixo que en cobles d'alt nivell encara hi ha una mica aquest tòpic d'abans tot i que es va eliminant a poc a poc, en cobles estàndards jo diria que ja s'ha eliminat del tot, mentre el músic toqui bé, és igual el seu sexe.
- J. No ho sé, a la meva cobla almenys no.
- K. No, puc dir i vull pensar que sempre es valora la professionalitat.
- L. Per la meva experiència a la meva cobla no hi ha hagut cap problema d'aquest tipus, s'han escollit les persones per les seves qualitats tant musicals com personals.
- M. Avui dia no importa que qui entri sigui home o dona. A excepció d'aquestes cobles residuals que encara tenen la ment d'abans, però per sort avui dia la ment ja és més oberta i es mira únicament la professionalitat dels músics.
- N. Crec que en moltes cobles sí, sobretot a les que hi ha molts més homes que dones (la majoria). A les cobles-orquestra més grans, La Principal, Montgrins, etc. no hi ha cap dona i és difícil canviar aquesta mentalitat i deixar entrar una dona a la formació quan no n'hi ha hagut cap abans.

- O. Diria que dins de la mateixa cobla no, o és el que voldria pensar. És a dir, crec que una cobla a l'hora d'escollir a un músic/a es guia per la seva professionalitat i pel que pot aportar dins del grup.
- P. No. Penso que no hi ha noies tocant perquè no toquen cap instrument, no perquè no estigui valorada. Potser abans sí que passava això, segurament.
- Q. En el cas de la cobla on estic, no. Ara a la nova temporada havíem de fer canvis de músics, i hem mirat que entrés, al menys, una noia més, i així serà.
- R. En les cobles que he estat ser un home no és cap tipus d'avantatge, és indiferent. Tot i això, si que és cert que en orquestres professionals prefereixen els homes per temes de maternitat.
- S. Actualment, no. A la meua cobla hem fet moltes incorporacions noves i el fet de ser home o dona sempre ha estat indiferent.
- T. No. No es tracta de triar el sexe del nou membre, sinó la seva capacitat i habilitat amb l'instrument.
- U. Crec que sí si és en una cobla on tot són homes.
- V. Sí, tot i que cada vegada ho és menys.

Pregunta 16

Has presenciat alguna situació masclista que no fos cap a tu? Quina? De quina manera vas actuar?

Respostes

- A. Ara no la recordo, però segur que sí. Exactament no en recordo cap de concreta però sí que puc explicar que sempre que estem tocant i vénen els "si bemolls", que normalment són gent gran, sempre pregunten a les dones i s'acosten més a elles que no pas als homes de la cobla. Jo sempre intento contestar amablement però si veig que el comentari que fan és greu, amb respecte, els responc que marxin d'allà i que vagin a ballar, que és per això que han vingut.
- B. No.
- C. No, no n'he presenciat.
- D. Un home va fer un comentari despectiu amb la samarreta d'una companya. Li vaig respondre malament.
- E. No.
- F. No.

- G. No.
- H. No.
- I. No la veritat.
- J. Sí, veure una noia tocant una obligada i escoltar comparacions amb els homes.
- K. Empatitzo amb la persona afectada, lògicament.
- L. No.
- M. A vegades he sentit com músics critiquen el físic de noies músics o noies del públic de les audicions, aplecs,... o una anècdota d un dia d 'assaig : un music criticava a una compositora dient.li (sense ser-hi ella present) que si a més a més de saber compondre sardanes sabia cuinar, concretament saber fer un ou ferrat. I jo vaig dir.li al músic «mira, tu no saps fer ni una cosa ni l' altra» ell va callar de cop per la resposta, i gairebé tota la cobla va aplaudir, un bon “zasca”!!!
- N. Ara mateix no ho recordo
- O. Sí, comentaris com els que he explicat anteriorment.
- P. No.
- Q. Sí, comentaris cap a noies o dones del públic, balladores o espectadores. He reaccionat de la mateixa forma que si hagués rebut el comentari o mirada jo, contestant o preguntant al company que ha fet el comentari. A vegades de forma "borde", però sovint amb un to irònic. La veritat és que són coses que et van cremant, i quan portes molts dies seguits tocant amb ells (estiu, sobretot), agraeixes quan de sobte tens 4 dies sense tocar amb ells.
- R. Per sort, crec que no.
- S. A part de comentaris com el que he mencionat abans però cap a altres noies de la cobla, també s'han fet comentaris masculistes a la dona en general, no directament a cap de nosaltres. Sempre he intentat fer entendre per quins motius estan equivocats, però altra vegada, fe canviar la visió de les coses a persones tan grans és molt difícil.
- T. Indirectament. Els balladors van fer un comentari desagradable cap a les noies de la nostra formació, però jo no em vaig adonar. La joia que ens van deixar anar per no voler repetir per segon cop l'última sardana: "és que les dones sou unes rates". No vaig actuar al no assabentar-me al moment.
- U. Sí, vaig defensar a aquella persona com vaig poder
- V. Ara mateix no en recordo.

Pregunta 17

Creus que la cobla necessita la figura femenina? Per quines raons?

Respostes

- A. Sí que la necessita. La cobla sempre ha sigut d'home, la música sempre ha sigut d'homes i penso que és necessari que hi hagi dones que siguin músics. Avui dia la dona cada vegada està més ben considerada i no per ser dona has de tocar pitjor o no valer pel lloc de treball que vulguis tenir. La dona, en general, hauria de ser a totes les feines que existeixen però també al món de la música, i al de la cobla en concret.
- B. La cobla necessita sang jove que senti la sardana i vulgui impulsar-la, independentment de si ho fan homes o dones.
- C. No és necessitat, és normalitzar tots els àmbits. Ens plantejaríem si seria necessària la figura masculina? Es tracta de buscar un equilibri.
- D. Clar que sí! Crec que tenim moltes coses a aportar.
- E. Com a tot arreu.
- F. Sí, com a tot arreu i a totes les feines és important que ens fem veure i respectar, ja que no tenim un passat gaire favorable.
- G. Sí, per centrar el món.
- H. No és necessitat. És igualtat d'oportunitat. Si hi ha altres o menys dones ha de dependre exclusivament de la seva destresa i forma de ser.
- I. Crec que sí perquè sinó es demostrarà que no hi ha igualtat entre els dos sexes i també perquè les dones han de tenir l'oportunitat de tocar en cobla.
- J. I tant, tots hem de tenir les mateixes condicions
- K. No. La música no entén de gèneres.
- L. Sempre està bé mostrar que les dones tenen igual o millors aptituds en la música que els homes.
- M. Sí, perquè arribarà un moment en què hi haurà la mateixa quantitat de noies com de nois. És enriquidor per la música que hi hagi de tot, és bo per evolucionar cap a la igualtat absoluta.
- N. La mentalitat de la cobla ha sigut molt tancada fins fa pocs anys. Calen més dones i més joves en el món de la sardana per obrir-la i fer-la evolucionar. A molts llocs on anem a tocar sembla que encara siguem al segle XX.

La presència de la dona dins el món de la cobla

- O. Sí, crec que les dones tenen molt bones idees i poden aportar moltes coses positives a la cobla.
- P. a tota cobla hi ha d'haver una figura femenina, ja només sigui per reivindicar que les noies també sabem tocar cobla.
- Q. No és necessitar o no. Necessita homes? Crec que la cobla, com qualsevol altra formació musical, és un conjunt de persones que s'agrupen per tocar, majoritàriament sardanes en aquest cas. I el gènere no hauria d'entrar dins aquí. Personalment crec que és un reflex de la societat del moment, com tot el que passa en el món musical actual. Poc a poc es trenquen els esquemes del rol de les noies només com a cantants, i aquestes passen a ocupar-ne d'altres, com el de percussió o el del baix, sovint molt masculinitzats. Així com també passen a ocupar uns espais els quals fins el moment no dominaven. En el món de la cobla és cert que aquest procés és molt més lent, perquè la idea de l'exclusivitat de músics homes és una idea molt arrelada. Viladesau mateix, se sap que no feia classes a noies perquè creia que no havien de tocar la tenora. I aquest va morir fa poc més de 10 anys, vull dir, que és força recent tot.
- R. Crec que necessita la figura femenina de la mateixa manera que necessita la masculina.
- S. La figura femenina ha de ser present a totes les professions existents per tal de lluitar per la igualtat de gènere, no es tracta només de la cobla en particular.
- T. Sempre és un punt a favor per reivindicar el paper de la dona treballadora, però insisteixo en que crec que no s'ha de buscar el sexe de l'interpret, sinó la seva habilitat.
- U. Crec que sí perquè la dona ha d'estar present en tots els àmbits
- V. Sí perquè actualment som minoria i s'han de canviar les coses. Crec que la dona té molt per aportar ja que potser té unes maneres diferents de fer dels homes i així la balança s'equilibra i tot pot rutllar bé.

Pregunta 18

Quin ha estat el nombre màxim de dones amb les que has estat tocant en una cobla?

Respostes

- A. 6
B. 3

La presència de la dona dins el món de la cobla

- C. 10 (la cobla de dones)
- D. 6
- E. 6
- F. 3
- G. No ho se
- H. 11
- I. 2
- J. 2
- K. 1
- L. 5
- M. 10 (la cobla de dones)
- N. 5
- O. 10 (la cobla de dones)
- P. 3
- Q. 4
- R. 7
- S. 3
- T. 6
- U. 5
- V. 2

Pregunta 19:

Creus que en el món de la cobla també ha d'haver-hi una lluita per la igualtat de gènere?

Respostes:

- A. Evidentment. Sense dones no hi ha revolució i hem de demostrar que les dones som iguals o millor que els homes en el món de la cobla i la música, tot i que encara costa (quantes directores de cobla existeixen? Que jo sàpiga, cap.).
- B. Igual que en tots els àmbits hi ha d'haver lluita per la igualtat, però no crec que el món de la cobla sigui un àmbit on hi hagi desigualtat.
- C. Sí, totalment.
- D. Sí
- E. Sí
- F. Sí

- G. Sí
- H. El feminisme també és una idea que els homes han de creure. No és una lluita, una carrera que hem de realitzar. No crec que ens haguem de queixar pel que no tenim sinó jugar per obtenir -ho. Per tant promocionar l'oportunitat per a la dona. Que no sigui un somni sinó una realitat.
- I. Es clar! Tothom ha de tenir les mateixes oportunitats. No s'ha de diferenciar a la gent pel sexe sinó pel seu nivell a l' hora de tocar
- J. Sí
- K. No. És una justícia que s'hauria d'aplicar sola, sense esforç i molt menys batalla. Hauria de ser una normalitat.
- L. Sí, segurament hi ha moltes cobles que només estan formades per homes i haurien de donar una oportunitat a les dones.
- M. Si, aconseguint que tota persona se la valori per la seva feina a la cobla. Qualsevol qüestió masclista que es percebi s' ha de lluitar contra ella.
- N. Sí, com a tota la societat, la cobla no pot quedar-se al marge.
- O. Sí, crec que la desigualtat és present en tots els àmbits de la societat. I per tant, des de la cobla també s'ha de lluitar, és una bona oportunitat.
- P. No.
- Q. Sí. Com en tot el món de la música (i la societat en general), és molt necessària.
- R. Òbviament sí.
- S. A tots els àmbits hi ha d'haver una lluita per la igualtat de gènere.
- T. Una lluita com a tal no, no voler obligar un mínim de dones. Ho trobaria igual d'escandalós com si ho exigissin amb els homes. Potenciar-les si.
- U. Crec que sí perquè s'ha d'establir una igualtat ja que no hi és massa.
- V. Sí perquè és necessari perquè el món progressi i no es vegi amb mals ulls la presència de la dona en cap lloc.

Pregunta 20

El 2004 es va detectar que els músics joves de cobla seguien la mateixa ideologia masclista que els d'edat més avançada. T'has trobat, fins ara, algun perfil semblant? Creus que encara existeix aquesta ideologia?

Respostes

- A. Penso que la ideologia masclista és patent als homes que tenen una edat més avançada, és a dir, de 40 anys per amunt. Tot i això, també conec algun home que té menys de 40 anys que deixa anar comentaris masclistes però la diferència entre aquest home i els homes més grans és molt gran, és a dir, penso que actualment aquest ideologia masclista està disminuint, tot i que sempre hi ha algú que segueix el mateix patró.
- B. Jo personalment no me n'he trobat cap, segurament els homes estan més conscienciats i les dones no callem no cedim en el cas de trobar-nos en una situació injusta.
- C. Als més propers no, potser perquè portem molts anys fent pedagogia a la inversa.
- D. Algun m'he trobat però en general tots els nois joves que m'he trobat ho accepten i no tenen cap problema
- E. Sí
- F. Sí i sí, i això ho hem de canviar.
- G. Si, només en casos que aquest jove toqui amb molta gent gran.
- H. La vanitat d'algun músic jove volent guanyar la consideració d'algun veterà pendant que així es promociona. Tothom cau pel seu propi pes i el masclisme en un home cada vegada més és un problema per l'home que demostra que ho és.
- I. No me'n he trobat i espero no trobar-me'n cap. Crec que ja no existeix... segur que algun "bitxo raro" d'aquests et trobes però molt pocs crec jo
- J. No.
- K. És hereditari i encara està de moda malauradament.
- L. Pel que fa a la meva experiència no m'hi he trobat mai.
- M. Per desgràcia encara hi ha alguns músics joves que tenen la ment masclista. La majoria de músics que conec ja no són així, però encara corre algun «dinosaur» que tela...
- N. Sí, sobretot aquelles cobles on hi ha músics "de la vella escola" i també professors d'instruments de cobla d'aquest perfil. Sense voler-ho, els músics joves aprenem d'ells les coses bones i dolentes de l'ofici de músic de cobla. Està bé adonar-nos-en i canviar-ho.
- O. Sí.

- P. Mai m'hi he trobat. Penso que en general no, però que segur que hi ha algú que ho segueix pensant.
- Q. Sí, és una mica el que he explicat al final de la pregunta dels comentaris masclistes. Malauradament existeix, però crec que és feina de tot el jovent (no només noies) conscienciar el personal i canviar aquestes coses.
- R. Jo he estat tocant molts anys amb nois joves (de l'escola) i no crec que se segueixi aquesta ideologia en les noves generacions.
- S. He conegut a molts nois joves de diferents cobles, i només a un d'ells li he sentit comentaris masclistes. Potser els fa mig en broma, però si els fa és que la ideologia masclista encara persisteix. He de remarcar, però, que és un entre molts.
- T. No crec que sigui ideològic, més aviat és com s'ha educat. De totes maneres, ha plogut força des del 2004. Les noves generacions estan més conscienciats en la igualtat de gènere i veuen més natural la dona en la cobla.
- U. Crec que s'ha progressat bastant i només queden la gent gran amb aquest perfil
- V. Segons la meua experiència, els joves són més respectuosos tot i que et pots trobar algun personatge.

Pregunta 21

El 2004 hi havia 15 dones a la província de Girona tocant en una cobla. Actualment, el 2017, n'hi ha 23. A què creus que és degut? Com creus que continuaran les xifres en un futur?

Respostes

- A. Déu n'hi do. Penso que n'hi hauria d'haver més. Jo crec que és degut a que actualment tothom té més oportunitats d'estudiar música, té un preu més assequible i la dona pot formar part de feines molt diverses i en concret el món de la cobla. A més a més, penso que el masclisme està disminuint una mica i per això hi ha més dones que toquen en món de la cobla. També he de dir que les dones que estem dins del món de la cobla intentem que entrin més dones per potenciar aquesta diversitat sexual que tanta falta fa. En un futur penso que el número de dones dins la cobla creixerà però mai superarà el nombre d'homes perquè no hem d'oblidar que vivim en una societat masclista (que mai reconeixera com a tal). Hem de lluitar perquè el nombre creixi.

- B. Sincerament crec que n'hi ha bastantes més encara que no hi estiguin de manera fixa o com a única dedicació (com a mínim en conec més). Les xifres s'aniran equiparant suposo.
- C. La formació dels instruments de cobla està cada cop més normalitzada a les escoles, però no tinc clar que les xifres puguin créixer massa més pel tema que arribats a certa edat són moltes més les dones que pleguen, per situacions familiars, almenys al meu entorn.
- D. Jo crec que continuaran pujant.
- E. A que des de les escoles de cobla també hi ha mes varietat.
- F. Les escoles de música de la província ara donen molta importància als instruments de cobla i aquest fet ha ajudat a augmentar el nombre de musics femenins. Veient com va la situació a la meua Escola de música, els musics de cobla decauran, no hi ha gent interessada, som molt pocs (almenys aquí a l'Alt Empordà) i pel que he vist al conservatori de Girona, tampoc van tan sobrats.
- G. A que a les escoles de música hi ha més nenes. Millorarà.
- H. Estem consolidant l'ensenyament musical i l'accés a l'ofici de músic amb igualtat d'oportunitats. Tenim un sistema educatiu jove i una cultura popular en general que deixa molt que desitjar. Estem en el camí de millorar en aquest aspecte
- I. Crec que és degut a que els propis músics s'han adonat que també hi ha dones que han començat a tocar instruments de cobla i ho fan bé, i per tant han de poder tocar també. Però també perquè les dones hem lluitat per entrar en una cobla si ho volem. Crec i espero que incrementin més, fins al punt que ja no hi hagi diferències i hi hagi més dones tocant en cobles si és el que volen.
- J. Espero que continuïn pujant.
- K. no em plantejo cap perquè. Tot és proporcional a la situació global laboral. Seguim en un món no equitatiu, ni paritari...el camí ha estat i segueix essent lent i llarg al respecte.
- L. Jo crec que les xifres continuaran augmentant ja que cada vegada més hi ha més dones segurament que estudien música i més mentalitat oberta en aquest sentit.
- M. En el futur sembla que cada cop hi haurà més dones en les cobles, penso, i espero, que arribarà un moment en què hi haurà més o menys la mateixa quantitat de dones que d' homes a les cobles. Encara que el món de la cobla és un món una mica tancat de mica en mica també anirà evolucionant.

- N. A les escoles de música hi ha cada vegada més noies que escullen instruments de cobla, espero que això faci que cada vegada hi hagi més noies en les cobles. Aquest canvi s'ha fet fa temps a la música clàssica on hi ha moltes dones tocant en orquestres, esperem que això passi cada vegada més en el món de la sardana.
- O. Crec que cada vegada es va trencant més amb la idea que la cobla "és una cosa d'homes" I les dones a poc a poc hi van tenint més cabuda.
- P. a les noves generacions hi ha més noies que toquen que no a les nostres o a les passades.
- Q. Com he comentat, crec que és una mica un reflex de la societat en general. Poc a poc es va difuminant -per sort- aquesta imatge antiquada de l'exclusivitat masculina, i cadascú toca l'instrument que vol. Potser també va relacionat amb el canvi de nombre de personal jove i el personal gran. És important que la imatge del món de la cobla no quedi estancada en un públic adult, i que rejoveneixi. Crec -i espero- que les xifres continuaran augmentant.
- R. A mesura que hi ha més referents dones en aquest món, incrementa el nombre de nenes/noies que decideixen tocar instruments de cobla. Per tant, suposo que al llarg dels anys incrementarà el nombre de dones en cobles fins al punt de ser aproximadament igual al nombre d'homes.
- S. Crec que les noies que hem nascut a partir de la dècada dels 90 hem tingut accés a estudis musicals, cosa que abans, moltes noies no tenien i això ha fet que des de petites estudiem música i, si triem un instrument de cobla, a l'edat permesa poguem entrar a tocar en una cobla. Ara totes aquestes noies anem entrant al món de la cobla i per això hi ha hagut aquest increment. Les xifres aniran creixent, però al ser un món típicament d'homes trigarem força en assolir una igualtat numèrica.
- T. Al canvi de mentalitat de la societat. Ara es veu amb millors ulls que les noies fem "activitats d'homes", i la sardana n'és una. Crec que la tendència anirà augmentant.
- U. Tinc l'esperança de que les xifres pugin bastant. Crec que es degut al progrés.
- V. És perquè les èpoques han anat passant i s'ha canviat una mica la mentalitat. Segurament aniran en augment.

6.4. ENTREVISTA A ISABEL CASTELLÓ

1. Fent un estudi sobre l'Escola Conrad Saló he vist que, abans de ser professora i directora, vas estudiar la trompeta. Eres una noia entre tot d'homes. Com és que vas decidir estudiar la trompeta? Per què vas començar a l'Escola de Música Conrad Saló?

Quan vaig començar a l'escola de cobla jo tenia 14-15 anys , hi vaig anar perquè el meu cosí en Biel Castelló hi anava i els meus oncles li varen dir als meus pares que estava bé perquè et deixaven l'instrument i anaves a classes amb molt poc cost. Jo feia 3-4 anys que ja estudiava llenguatge i piano a Palafrugell per tant ja tenia conceptes musicals i només vaig assistir a les classes d'instrument i als assajos dels dissabtes al matí.

Quan hi vaig voler entrar els instruments que quedaven eren trombons, contrabaix i una trompeta. Parlant amb els meus pares vàrem creure convenient agafar la trompeta perquè era un instrument polivalent, permetia anar a diversos conjunts instrumentals, no només la cobla.

2. A nivell acadèmic, vas acabar els teus estudis de música de trompeta? Quan la vas deixar, quin en va ser el motiu? Recordes quantes noies éreu a la cobla de l'escola?

En aquells moments el professor era en Joan Vilanova, recordo que tenia molta paciència, jo no estudiava gaire perquè el meu instrument principal era el piano. Al cap d'un o dos anys volia deixar-la però ell m'animava i vàrem quedar que si ningú necessitava la trompeta jo continuaria estudiant fins que pogués.

Al cap de poc de començar ja vaig anar a la cobla, érem (que jo recordi) dues noies, la Teresa que tocava el contrabaix i jo hi ha una foto que jo vaig cedir a l'escola), la resta eren tot nois, com a directors de la cobla recordo en Martirià Font de Torroella de Montgrí i en Raymond Sabater, assajàvem els dissabtes al matí 2-3 hores

Vaig deixar l'instrument perquè no podia compaginar els estudis, el piano, la trompeta i la cobla, eren masses coses, a més jo ja treballava en un fleca dissabtes i diumenges i quan la cobla tocava m'havien de substituir

3. Van passar els anys i vas començar a exercir-hi de professora de llenguatge. Per quina raó no hi havia cap professora d'instrument? Per què només hi havia professores en l'àmbit del llenguatge? Et senties bé entre l'equip de l'Escola on hi

predominava totalment el sexe masculí? O hi havien en alguns casos diferències per ser dona?

Quan ja estava estudiant a Girona (18-19 anys) el Raymond em va trucar perquè la Marta Giné deixava les classes de llenguatge musical per si les podia fer jo. En principi ho tenia complicat perquè vivia a Girona però vaig poder fer les classes entre divendres a la tarda i dissabte al matí.

Hi havia 6 alumnes de nivells diferents, entre ells una noia la Irene Muñoz que tocava el flabiol, la resta tot nois. No hi havia cobla, així que vàrem haver de treballar per reconstruir la cobla. Un dels motius més importants que no hi hagués alumnes era el poc interès per els instruments de cobla. En aquells moments hi havia com a regidor en Narcís Sala encarregat d'educació i em va deixar fer el que jo creies convenient per tal de poder mantenir el conveni que hi havia amb la Generalitat que assignava uns diners per dur a terme el coneixement i l'estudi dels instruments de cobla

4. Més tard, et vas convertir en la directora de l'Escola Conrad Saló. En algun moment vas pensar en què hi havia molt poques alumnes dones que toquessin instruments tradicionals i en intentar potenciar-ho? Respecte al professorat, alguna vegada et vas plantejar de contractar una professora d'instrument tradicional? Et senties còmode dirigint l'Escola sent una dona? En algun moment algú et va subestimar o pensar que no podries dirigir-ho bé ja que estava en mans d'una dona?

Vaig anar assumint responsabilitats, organitzant els estudis de llenguatge segons el pla d'estudis del conservatori, fent exàmens i fent que els professors d'instruments també preparassin exàmens cada semestre, fent com els exàmens del conservatori fent-los amb tribunal, tots avaluàvem. En aquests moments tots els professors d'instrument eren homes però sempre que vaig proposar canvis (que no varen ser pocs) em varen donar suport i em varen ajudar a posar-ho en pràctica. Això va fer que l'escola anés agafant nom i s'anessin incorporant alumnes, certament hi havien més nens que nenes, però jo ho atribueixo al fet que aquests instruments de cobla no eren massa atractius per les nenes.

Quan ja vàrem ser més de 30 vaig incorporar una professora de llenguatge per tal que m'ajudés amb els més petits, aquesta noia només hi va estar dos anys, després venir l'Oriol Oller i encara hi és.

Mai em vaig sentir subestimada per ser dona, certament vaig introduir molts canvis i vist amb perspectiva podrien haver pensat que era massa jove i revolucionaria, però mai m'ho varen demostrar, al contrari sempre em vaig sentir recolzada.

Durant el temps que vaig dirigir la cobla tampoc vaig sentir cap mena de menyspreu ni per part dels professors ni de la gent quan anaven a tocar, més aviat al contrari em sentia recolzada i valorada, De fet un professor quan es va jubilar li vaig muntar una festa sorpresa i recordo que va dir que si a ell li fèiem això a mi m'haurien de fer un monument.

El fet que els professors fossin homes venia determinat perquè la majoria dels músics de cobla en aquells moments eren homes i quan s'anaven jubilitant ells mateixos recomanaven músics o ex alumnes que ells coneixien, de fet no recordo de les cobles de l'entorn cap dona, ni que mai vingués a l'escola demanant la possibilitat de donar classes.

Si que recordo que quan tocàvem les nenes cridaven l'atenció, als oients els hi agradava veure que els joves començaven a interessar-se per la cobla i que les noies començaven a introduir-se a la cobla.

5. Finalment, vull acabar-te preguntant si creus que en algun moment de la teva vida dedicada a algun aspecte de la música t'has sentit infravalorada pel fet de ser dona i si has rebut algun comentari masculista. Si és així, explica'n alguna experiència.

No, mai he sentit que el fet de ser dona hagi estat motiu de ser infravalorada, de fet quan vaig deixar l'escola va ser perquè ja era professora de música a un centre d'ESO i em van oferir la direcció, d'això ja fa 14 anys i puc dir que no m'he trobat mai en aquesta situació.

6. Quina conclusió en treus del món de la cobla i la sardana? Creus que és un món masculista? Creus que encara falta molt camí per la dona músic de cobla? Creus que les Escoles de cobla necessiten professores pels instruments tradicionals per poder fer que la situació de la dona es normalitzi? Explica la reflexió que n'extreus a partir de la teva vivència.

La meva conclusió sobre la cobla, com l'orquestra és que és un món molt sacrificat, requereix un compromís d'anar a tocar quan és festa, de tocar matins, tardes, vespres... Això et lliga molt i quan ets jove no en fas problema, però quan tens família no ho veus igual, el fet d'haver d'anar a dormir tard. Si realment només et dediques a aquest món també hauràs de tocar a l'orquestra. I el tipus de música que es fa és música popular,

La presència de la dona dins el món de la cobla

folklòrica, això implica les festes majors... Crec que no és el món de la cobla que exclou la dona sinó més aviat que a la dona no li interessa el que comporta aquest món.